

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ στην ΝΑΥΤΙΑ

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΒΑΘΙΩΝ ΥΠΕΡΑΚΤΙΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ. ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.

Σκαρτσιάρη Νίκη

Διπλωματική εργασία
που υποβλήθηκε στο Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου
Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού
Διπλώματος Ειδίκευσης στην Ναυτιλία

Πειραιάς

Σεπτέμβριος 2014

Δήλωση αυθεντικότητας

Το άτομο το οποίο εκπονεί τη Διπλωματική αυτή εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (εμπορικός, μη κερδοσκοπικός ή εκπαιδευτικός), της φύσης του υλικού, που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες ή χάρτες), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος, που χρησιμοποιεί σε σχέση με όλο το κείμενο υπό copyright και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή στη γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου.

Η συγγραφέας

Τριμελής εξεταστική επιτροπή

Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή που ορίστηκε από τη ΓΣΕΣ του τμήματος Ναυτιλιακών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Ναυτιλία.

Τα μέλη της επιτροπής ήταν:

- Καθηγητής Αναστάσιος Τσελεπίδης (επιβλέπων)
- Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Σαμιώτης
- Καθηγητής Βασίλειος – Στυλιανός Τσελέντης

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Πρώτα απ' όλα, θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας μου, Καθηγητή κ. Αναστάσιο Τσελεπίδη , για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγησή του κατά τη διάρκεια της δουλειάς μου. Επίσης, είμαι ευγνώμων στα υπόλοιπα μέλη της εξεταστικής επιτροπής της διπλωματικής εργασίας μου, Καθηγητές κ. Βασίλειο Τσελέντη και κ. Γεώργιο Σαμιώτη για την προσεκτική ανάγνωση της εργασίας μου και για τις πολύτιμες υποδείξεις τους. Πάνω απ' όλα, είμαι ευγνώμων στους γονείς μου, Θεόδωρο και Σοφία Σκαρτσιάρη για την ολόψυχη αγάπη και υποστήριξή τους όλα αυτά τα χρόνια.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΤΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΩΚΕΑΝΟΙ	10
1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
1.2. ΩΚΕΑΝΟΙ.....	3
1.2.1. Ο ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ.....	4
1.2.2. Ο ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ	5
1.2.3. Ο ΙΝΔΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ.....	5
1.3. ΟΙ ΩΚΕΑΝΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ.....	6
1.4. ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΕΣ	7
1.4.1. ΟΙ ΜΕΣΟΓΕΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ	7
1.4.2. ΟΙ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ.....	8
1.4.3. ΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ.....	9
1.4.4. ΟΙ ΠΕΡΙΚΛΕΙΣΤΕΣ/ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ	10
1.5. ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΩΚΕΑΝΟΙ.....	11
1.5.1. Η ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΩΚΕΑΝΩΝ.....	12
1.5.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	14
1.5.3. ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΤΟ ΥΠΕΛΑΦΟΣ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΩΚΕΑΝΩΝ.....	15
1.5.4. ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΥΛΑΤΑ	21
1.5.5. ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΩΚΕΑΝΩΝ	22

1.5.6. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΞΟΡΥΞΗΣ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	29
1.5.7. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΞΟΡΥΞΗΣ OFF SHORE ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	32
1.5.8. ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΞΟΡΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΟΝΔΥΛΩΝ	36
1.5.9. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΟΡΥΞΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΥΔΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	42
2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	42
2.2. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ.....	44
2.2. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΥΔΑΤΑ.....	47
2.2.1. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΙΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ	48
2.2.2. Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ.....	49
2.2.3. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΟΙΧΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ	51
2.3. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΥΔΑΤΑ.....	53
2.3.1. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΧΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ.....	57
2.3.2. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΠΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ....	59
2.3.3. Η ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	60
2.3.4. Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	62
2.4. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	62
2.4.1. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΡΧΗΣ	64
2.4.2. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΠΕΡΑΚΤΙΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	79
3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	79
3.2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ	76

3.3. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ	80
3.3.1. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗ ΧΕΡΣΑΙΑ ΡΥΠΑΝΣΗ	80
3.3.2. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΠΛΟΙΑ	82
3.3.2. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΑΠΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΒΥΘΟ.....	84
3.4. Η ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΩΚΕΑΝΩΝ – ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	89
3.4.1. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1960.....	86
3.4.2. Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1970	87
3.5. ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ..	91
3.5.1. ΖΩΝΕΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ	92
3.5.2. Η ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	92
3.6. ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	98
3.6.1. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	99
3.6.2. Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΑ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΗ ΚΡΑΤΗ.....	97
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	99
ΠΗΓΕΣ	101
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1:ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΙ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΟΙΧΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ.....	117

Περίληψη

Στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία αντικείμενο εστίασης αποτελεί η ανάλυση και η περιγραφή του πλαισίου των διεθνών υδάτων εκτός εθνικής δικαιοδοσίας καθώς και η ανάδειξη της σημασίας τους. Στα πλαίσια της ανάλυσης αυτής πραγματοποιείται η προσέγγιση των θεμάτων που αφορούν στο θαλάσσιο περιβάλλον των βαθιών θαλασσών και την ερμηνεία τους. Έντονη αναφορά γίνεται στο θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το θαλάσσιο πλούτο των διεθνών υδάτων .

Αναλυτικότερα, στο **πρώτο κεφάλαιο** της παρούσας διπλωματικής εργασίας πραγματοποιείται η σκιαγράφηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος των βαθιών θαλασσών και των ωκεανών και πιο συγκεκριμένα η παρουσίαση της σημασίας των φυσικών πόρων. Εν συνεχεία, το **δεύτερο κεφάλαιο** επικεντρώνεται εκτενέστερα στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με την προστασία των ανοικτών υπεράκτιων θαλασσών ενώ στο **τρίτο** και τελευταίο **κεφάλαιο** της παρούσας διπλωματικής εργασίας επιχειρείται να γίνει αντιληπτή και να τονισθεί η αξία και ο ρόλος που διαδραματίζουν οι βαθιές θάλασσες αλλά και να επισημανθεί το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία από την θαλάσσια ρύπανση, οι ειδικές διατάξεις των Ηνωμένων Εθνών καθώς και το διεθνές καθεστώς που επικρατεί.

Synopsis

The main object of this thesis is to analyze the crucial role of deep seas and highlight their importance. In addition, intense reference is made to the institutional and legislative framework, which defines the marine life of the deep seas offshore.

In the **first chapter** , we proceed to the delineation of the marine environment of the deep seas and oceans, and especially to the significance of natural resources. Subsequently, in the **second chapter**, an extensive report is denoted on the current legislative framework in relation to the protection of open seas offshore while the **third** and final **chapter** of this thesis attempts to highlight the value of the deep seas and respectively to mention the current framework regarding the protection of marine pollution, the special provisions of the United Nations and the international regime.

Κεφάλαιο 1

Το θαλάσσιο περιβάλλον - Φυσικοί πόροι και ωκεανοί

1.1. Εισαγωγή

Η Γη έχει ιστορία 4.560 εκατομμυρίων ετών. Η συνολική επιφάνεια του αγγίζει τα 510.230.000 χμ² και χωρίζεται γενικώς στη θαλάσσια και ωκεάνια μάζα και στις ηπείρους. Η έκταση της καλυμμένης με νερό επιφάνειας, ¹η οποία περιλαμβάνει επιπλέον τις κλειστές ή ηπειρωτικές θάλασσες, τις λίμνες και τα ποτάμια, φτάνει τα 382.672.5000 χμ² ή, περίπου, το 75% της συνολικής έκτασης του Πλανήτη. Οι ωκεανοί και οι θάλασσες αντιστοιχούν στο 70% της γήινης επιφάνειας ή στα 360.528.000 χμ².

Το σύνολο της ηπειρωτικής επιφάνειας της Γης, συμπεριλαμβανομένων και των κλειστών ή ηπειρωτικών θαλασσών, καθώς και της Ανταρκτικής, φτάνει τα 150.100.000 χμ² ή το 30% της συνολικής της επιφάνειας. Το ηπειρωτικό αυτό έδαφος επιμερίζεται ουσιαστικά σε 7 κύριες ηπείρους, οι οποίες αποτελούν τις πλέον ενδιαφέρουσες συμπαγείς εκτάσεις γης του Πλανήτη. Από αυτές, μεγαλύτερη σε έκταση είναι η Ασία, ενώ ακολουθούν, κατά σειρά, η Αφρική, η Β. Αμερική, η Ν. Αμερική, η Ανταρκτική, η Ευρώπη και η Ωκεανία.²

Το σύνολο της ηπειρωτικής επιφάνειας του πλανήτη, συμπεριλαμβανομένων των νησιωτικών εδαφών, δεν αποτελεί σταθερές δομές της Γης, αλλά διασκορπισμένες και απομονωμένες μάζες (Παγκόσμιος Εγκυκλοπαιδικός

---

¹ Το 97% του συνολικού υδάτινου όγκου είναι αλμυρό, ενώ το 3% γλυκό.

² Επιφάνεια ηπείρων:

1) Ασία, 44.900.000 χμ², 2) Αφρική, 30.300.000 χμ², 3) Β. Αμερική, 24.700.000 χμ², 4) Ν. Αμερική, 17.800.000 χμ², 5) Ανταρκτική, 14.000.000 χμ², 6) Ευρώπη, 9.900.000 χμ², 7) Ωκεανία, 8.500.000 χμ².

Άτλας, 1999), οι οποίες ακουμπούν στις περίφημες τεκτονικές πλάκες του ωκεάνιου φλοιού.

Επιπλέον, ένα σημαντικό μέρος της γήινης ηπειρωτικής επιφάνειας είναι διασπασμένο σε χιλιάδες νησιωτικά εδάφη, από τα οποία περίπου 60 αποτελούν τη μεγαλύτερη σε έκταση αυτόνομη νησιωτική επιφάνεια του Πλανήτη, ενώ 29 μεγάλα αρχιπελάγη με δεκάδες χιλιάδες μικρότερα νησιά ολοκληρώνουν την ηπειρωτική μάζα της Γης.

Κάθε 500 εκατομμύρια χρόνια περίπου, το σύνολο των ηπειρωτικών μαζών συνενώνονται σε μία μεγάλη υπερήπειρο, η οποία στη συνέχεια διασπάται σε μικρότερες, αφού διατηρηθεί με την αρχική της μορφή για 80 εκατομμύρια περίπου χρόνια. Η τελευταία φορά που είχαμε τη μορφή της μίας ενιαίας υπερηπείρου ήταν πριν από 180 εκατομμύρια χρόνια περίπου. Η υπερήπειρος αυτή ονομαζόταν Παγγαία, ενώ στη συνέχεια το άνοιγμα της από πάνω προς τα κάτω και από δεξιά προς αριστερά έδωσε τις σημερινές ηπείρους.

Οι Αιγύπτιοι ονόμαζαν τον ένα και μοναδικό ωκεανό μέσα στον οποίο έπλεε το ένα και μοναδικό νησί NUN, ενώ οι Κινέζοι παρομοίαζαν τη Γη με τον κρόκο που έπλεε στο ασπράδι του αυγού (Τσάλτας, 1984). Ο ένας και μοναδικός αυτός ωκεανός, μετά τη διάσπαση της ηπειρωτικής μάζας, χωρίστηκε με τη σειρά του σε μικρότερους ωκεανούς, σε ωκεάνιες θάλασσες και σε μικρότερες ή μεγαλύτερες θάλασσες, των οποίων τα ειδικά χαρακτηριστικά εξαρτώνται από τη δυναμική τους παρουσία σε επίπεδο έκτασης του γενικότερου θαλάσσιου χώρου, καθώς και από τη δυνατότητα τους να επικοινωνούν με τους ωκεανούς ή και τις άλλες θάλασσες.

.....

1.2. Ωκεανοί

Η πιο σημαντική πηγή ζωής στον Πλανήτη, οι ωκεανοί, αποτελούν το κατεξοχήν κλειδί των παγκόσμιων κλιματικών αλλαγών. Στις ακτές των ηπείρων που βρέχονται απευθείας από τους ωκεανούς ζει το 60% του γήινου πληθυσμού, περίπου 3,6 δισεκατομμύρια κάτοικοι, ενώ συνορεύουν με αυτούς τα περισσότερα ανεξάρτητα κράτη της διεθνούς κοινότητας, ορισμένα εκ των οποίων βρίσκονται σε πλήρη εξάρτηση από αυτούς λόγω του ότι αποτελούν νησιωτικά ή αρχιπελαγικά κράτη.

Σύμφωνα με τον Γάλλο νομομαθή George Gidel, «όταν μιλάμε για θάλασσα εννοούμε την αδιάσπαστη επιφανειακή μάζα αλμυρών νερών που καλύπτει περίπου τα 2/3 της επιφάνειας του Πλανήτη» (Gidel, 1930). Τις μεγαλύτερες θαλάσσιες μάζες ανάμεσα στις ηπείρους, τις ονομάζουμε ωκεανούς.

Οι ωκεανοί είναι τρεις: ο Ειρηνικός, ο Ατλαντικός και ο Ινδικός. Δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του ανοίγματος της μίας και μοναδικής υπερηπείρου, όπου το θαλάσσιο νερό διείσδυσε ανάμεσα από τις νέες μικρότερες ηπείρους που δημιουργήθηκαν. Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά των ωκεανών, εκείνα που αναδεικνύουν τις τεράστιες αυτές υδάτινες μάζες στους κατεξοχήν μεγάλους δρόμους επικοινωνίας ανάμεσα στις ηπείρους, είναι:

- η μεγάλη τους έκταση,
- η φυσική δυνατότητα που έχουν να επικοινωνούν μεταξύ τους με μεγάλα ανοίγματα,
- ο τεράστιος όγκος νερών που περιλαμβάνουν.
- το υψηλό μέσο βάθος των νερών τους

1.2.1. Ο Ειρηνικός Ωκεανός

Ο μεγαλύτερος από τους ωκεανούς, ο Ειρηνικός,³ καλύπτει το ένα τρίτο της γήινης επιφάνειας, ενώ περιλαμβάνει σε όγκο τη μισή υδάτινη μάζα του Πλανήτη. Ανατολικά βρέχει τις ακτές της Βόρειας και Νότιας Αμερικής, ενώ δυτικά τις ακτές των ασιατικών ηπειρωτικών κρατών. Συμπεριλαμβάνει την Αυστραλία, ενώ ένα από τα ειδικότερα και, παράλληλα, σημαντικότερα στοιχεία του αφορά στο ότι βρέχει τις ακτές της μεγάλης πλειοψηφίας των αναπτυσσόμενων νησιωτικών ή αρχιπελαγικών κρατών της σημερινής διεθνούς κοινότητας.

Στη νότια πλευρά του επικοινωνεί με τον Ατλαντικό Ωκεανό και αμέσως μετά με τον Ινδικό, καθώς και με τη Θάλασσα της Ανταρκτικής, αλλά και με την Αρκτική μέσω του Βερίγγειου Πορθμού. Περιλαμβάνει το μεγαλύτερο βάθος στον Πλανήτη,⁴ ενώ αποτελεί και τη θαλάσσια μάζα με τις μεγαλύτερες προοπτικές σε επίπεδο ζώντων βιολογικών πόρων, αλλά και φυσικών πόρων του βυθού.

---

³ Η ονομασία του Ειρηνικού οφείλεται στον Ferdinand Magellan (1520).

⁴ Τρία σημεία του Ειρηνικού αγγίζουν το μεγαλύτερο ωκεάνιο βάθος: το χάσμα των Μαριανών νήσων (10.992 μ.), η κοιλάτη της Ιαπωνίας (10.375 μ.) και η κοιλάτη των Φιλιππίνων (10.063 μ.). Το χάσμα των Μαριανών νήσων εξερευνήθηκε για πρώτη φορά το 1960 από τους Ζακ Πικάρ και Ντον Γουόλς, οι οποίοι επέβαιναν στο βαθυσκάφος Τεργέστη.

1.2.2. Ο Ατλαντικός Ωκεανός

.....

Ο δεύτερος σε μέγεθος ωκεανός στον Πλανήτη, ο Ατλαντικός, ⁵έχει έκταση υποδιπλάσια του Ειρηνικού Ωκεανού. Εν τούτοις, θεωρείται ο ωκεανός με την ανάπτυξη της μεγαλύτερης θαλάσσιας επικοινωνίας ανάμεσα στις σημαντικότερες, από πλευράς οικονομίας και πολιτικής, περιοχές, όπως η Ευρώπη και η Αφρική από τη μία και η Βόρεια και Νότια Αμερική από την άλλη.

Ο Ατλαντικός σε σχήμα λατινικού S επικοινωνεί στο νότιο τμήμα του ανατολικά με τον Ινδικό Ωκεανό και δυτικά με τον Ειρηνικό και την Ανταρκτική. Από την πλευρά των πόρων που περιλαμβάνει, σημαντικά είναι τα αλιευτικά αποθέματα, κυρίως σε επίπεδο τονοειδών, ενώ στο νότιο μέρος του πιθανολογείται η ύπαρξη μεγάλων υποθαλάσσιων κοιτασμάτων πολυμεταλλικών κονδύλων.

Η σημασία του Ατλαντικού αναδεικνύεται, επίσης, από τον έλεγχο που ασκεί άμεσα ή έμμεσα σε ορισμένες περιφερειακές ή ημίκλειστες θάλασσες και από τις δύο πλευρές, ήτοι τις ανατολικές και δυτικές ακτές. Σημαντικότερες από αυτές είναι ασφαλώς η Μεσόγειος και, έμμεσα, η Μαύρη θάλασσα, καθώς και η Καραϊβική και ο Κόλπος του Μεξικού (Churchill, 1988).

1.2.3. Ο Ινδικός Ωκεανός

.....

Μικρότερος από τους άλλους δύο, ο Ινδικός Ωκεανός είναι ίσως ο σημαντικότερος από τη στρατηγική πλευρά. Αποτελεί τη μοναδική φυσική επικοινωνία ανάμεσα στην Αφρική και την Ασία, αλλά και ανάμεσα στην Αραβική και στην Ινδική Χερσόνησο και την Αυστραλία. Περιλαμβάνει, επίσης, μεγάλο αριθμό νησιωτικών εδαφών, είτε με τη μορφή μεγάλων νησιών (Μαδαγασκάρη) που αποτελούν ανεξάρτητα κράτη, είτε με τη μορφή των

---

⁵ Η ονομασία του οφείλεται σε έναν από τους Τιτάνες της ελληνικής μυθολογίας, τον Άτλαντα.

μεγαλύτερων σε έκταση αρχιπελαγικών κρατών της σύγχρονης διεθνούς κοινότητας (Φιλιππίνες, Ινδονησία κ.λπ.).

Ο Ινδικός ωκεανός επικοινωνεί με τρεις από τις πλέον σημαντικές στρατηγικά θάλασσες, λόγω των φυσικών πόρων που περιλαμβάνουν οι γειτονικές ηπειρωτικές ακτές: την Ερυθρά Θάλασσα, την Αραβική Θάλασσα και τον Περσικό Κόλπο, αλλά και με τη Μεσόγειο, μέσω του Σουέζ. Πλούσιος σε υποθαλάσσιους φυσικούς πόρους και ειδικότερα σε πετρέλαιο πλησίον των ακτών, περιλαμβάνει τις θερμότερες θαλάσσιες περιοχές στον Πλανήτη, καθώς και πλούσια αλιευτικά αποθέματα. Τέλος, είναι ο ωκεανός που χωρίζει αλλά και ενώνει, παράλληλα, τις πλέον φτωχές χώρες της διεθνούς κοινότητας, που βρίσκονται στην Αφρική και την Ασία.

1.3. Οι ωκεάνιες θάλασσες

.....

Αμέσως μετά την κατηγορία των ωκεανών, και πριν από εκείνη των θαλασσών, έχουμε τις λεγόμενες ωκεάνιες θάλασσες. Πρόκειται για τις θαλάσσιες περιοχές που προσδιορίζουν το βόρειο και νότιο ημισφαίριο του Πλανήτη.

Όσον αφορά στο νότιο μέρος, η θαλάσσια περιοχή της Ανταρκτικής θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ανήκει στις μεγάλες θάλασσες αν δεν αποτελούσε, ουσιαστικά, τη θαλάσσια έκταση όπου συναντώνται οι τρεις μεγάλοι ωκεανοί. Έτσι, δε θεωρείται αυτόνομη θαλάσσια περιοχή και γι' αυτό δεν εξετάζεται στο πλαίσιο της ωκεανογραφίας ως ειδική θάλασσα.

Αναφορικά με την Αρκτική Θάλασσα ή, για πολλούς, στον Αρκτικό Ωκεανό, η σημαντικά μεγάλη έκταση του ⁶δεν προσδιορίζει παράλληλα και τη δυνατότητα

---

⁶ 14.000.000 χμ². Ο όγκος υδάτων της Αρκτικής Θάλασσας είναι της τάξης των 16.700.000 χμ³, το μέσο βάθος 1.131 μ. και το μέγιστο 5.453 μ.

να χαρακτηριστεί ως ωκεανός, αφού δεν επικοινωνεί ευρέως με τους άλλους δύο, τον Ατλαντικό ⁷ και τον Ειρηνικό.⁸

1.4. Οι θάλασσες

Η σημασία των θαλασσών είναι μεγάλη, διότι βρέχονται από αυτές πολλά παράκτια κράτη, τα οποία, λόγω της στενότητας του θαλάσσιου χώρου, αντιμετωπίζουν και πολλά προβλήματα οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας τους. Αποτέλεσμα αυτού του τελευταίου είναι η αδυναμία ολοκλήρωσης του συνόλου της έκτασης των ζωνών αυτών, ειδικά για τις λεγόμενες απέναντι περιοχές.

Τις θάλασσες τις χωρίζουμε σε τέσσερις ειδικότερες κατηγορίες: τις παράκτιες, τις μεσόγειες, τις εσωτερικές και τις περικλειστές ή ηπειρωτικές. Κύριο χαρακτηριστικό των θαλασσών σε σχέση με τους ωκεανούς είναι ότι αυτές δεν έχουν μεγάλη σχετικά επιφάνεια ούτε επικοινωνούν μεταξύ τους, παρά μόνο μέσω των ωκεανών ή, ενδεχομένως, μικρών θαλάσσιων στενών.

1.4.1. Οι μεσόγειες θάλασσες

Οι μεσόγειες θάλασσες αποτελούν ίσως την σημαντικότερη κατηγορία των θαλασσών, εφόσον αποτελούν τις περιοχές εκείνες που καθορίζουν, τόσο γεωστρατηγικά όσο και γεωπολιτικά, τις σχέσεις ανάμεσα σε μία μεγάλη μερίδα κρατών της διεθνούς κοινότητας που βρέχονται από αυτές.

---

⁷ Με τον Ατλαντικό Ωκεανό επικοινωνεί μέσω του Κόλπου του Μπάφιν και του Κόλπου του Ντέιβις.

⁸ Με τον Ειρηνικό Ωκεανό επικοινωνεί μέσω του Βερίγγειου Πορθμού.

Μεσόγειες θάλασσες είναι εκείνες που επικοινωνούν με μικρά ανοίγματα με τους ωκεανούς, αφού αποτελούν ουσιαστικά μεγάλες θαλάσσιες περιοχές που βρίσκονται ανάμεσα στις ηπείρους. Θαλάσσιες περιοχές που ανήκουν στην κατηγορία αυτή είναι η Καραϊβική, η Ερυθρά Θάλασσα και η Θάλασσα της Ιαπωνίας.

Σημαντικότερος εκπρόσωπος της κατηγορίας αυτής παραμένει όμως η Μεσόγειος Θάλασσα, η οποία και εντάσσεται στην κατηγορία των ημίκλειστων θαλασσών σύμφωνα και με το άρθρο 122 της Σύμβασης του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας. Πρόκειται για μία περιοχή, η οποία διαδέχθηκε από το μακρινό παρελθόν τη Θάλασσα της Τηθύος ανάμεσα στην Ευρασία και την Αραβική χερσόνησο που ήταν προσκολλημένη στην Αφρική.

Η Μεσόγειος βρέχει σήμερα 19 ανεξάρτητα κράτη, ηπειρωτικά και νησιωτικά (Μάλτα και Κύπρος) και χωρίζεται σε δύο υποθαλάσσιες λεκάνες με μία υποθαλάσσια ράχη που εκτείνεται από την Τυνησία μέχρι τη Σικελία (Σειμένης, 2002), Περιλαμβάνει σημαντικότατο αριθμό νησιωτικών εδαφών, περίπου 13.500, καθώς και σημαντικά αρχιπελαγικά συμπλέγματα, με κυρίαρχο το Αρχιπέλαγος του Αιγαίου που από μόνο του ξεπερνά τα 7.000 νησιά, κατατάσσοντας την Ελλάδα πρώτη στον Μεσογειακό χώρο και ένατη στον κόσμο από την πλευρά του μήκους των ακτών (Τσάλτας, 1999).

1.4.2. Οι παράκτιες θάλασσες

.....

Παράκτιες θάλασσες λέγονται εκείνες που βρίσκονται σε άμεση και πλήρη επικοινωνία με τους ωκεανούς. Εν τούτοις, προσδιορίζουν την ιδιαίτερη επικοινωνία ανάμεσα σε ή στις απέναντι παρακείμενες ηπειρωτικές ή και νησιωτικές ακτές πολλών παράκτιων κρατών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των παράκτιων θαλασσών είναι η Μάγχη, η Θάλασσα του Μπαχρέιν και η Θάλασσα του Ομάν. Οι δύο τελευταίες επικοινωνούν ευρέως, μέσω του Κόλπου του Ομάν,

με τον Ινδικό Ωκεανό, ενώ αποτελούν γεωγραφικώς μέρος του Περσικού Κόλπου.

Η Θάλασσα της Μάγχης επικοινωνεί απευθείας με τον Ατλαντικό Ωκεανό στο νότιο μέρος της, ενώ στο βόρειο μέσω της Βόρειας Θάλασσας. Προσδιορίζει τη θαλάσσια επικοινωνία ανάμεσα στον κύριο νησιωτικό όγκο της Μεγάλης Βρετανίας και της βόρειας περιοχής της Ευρώπης. Παράλληλα, αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά στενά που εξυπηρετούν τη διεθνή ναυσιπλοΐα στον Πλανήτη. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ανάμεσα στη Γαλλία και τη Μεγάλη Βρετανία στο νότιο μέρος της Θάλασσας της Μάγχης ανέδειξε τη σημασία της περιοχής το 1977,⁹ ενώ αντίστοιχη υπόθεση που αφορούσε στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας το 1969, και μοιραίως άγγιξε και την περιοχή της Θάλασσας της Μάγχης, αποτέλεσε σημαντικό κεφάλαιο στο χώρο της σχετικής διεθνούς νομολογίας.

1.4.3. Οι εσωτερικές θάλασσες

.....

Οι εσωτερικές θάλασσες είναι ένα ουσιαστικά αναπόσπαστο κομμάτι των μεσόγειων κυρίως θαλασσών, αφού οι τελευταίες αυτές παρεμβάλλονται ανάμεσα στις εσωτερικές θάλασσες και τους ωκεανούς. Βρίσκονται ουσιαστικά πιο βαθιά σφηνωμένες ανάμεσα στις ηπείρους, με αποτέλεσμα η επικοινωνία τους με τις μεγάλες ωκεάνιες μάζες να γίνεται μέσω των μεσόγειων θαλασσών, που χρησιμοποιούνται και ως διαμετακομιστικές θάλασσες (Churchill, 1988).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα εσωτερικών θαλασσών είναι η Μαύρη Θάλασσα, καθώς και η Βαλτική. Και οι δύο αποτελούν επίσης ενιαίο οικοσύστημα με τις διαμετακομιστικές τους μεγαλύτερες σε έκταση θάλασσες και εξετάζονται ακόμη και περιβαλλοντικά σε ενιαία μορφή.

---

⁹ Βλ. σχετική υπόθεση για την οριοθέτηση της περιοχής της Mer d' Iroise (1977).

1.4.4. Οι περικόλειστες ή ηπειρωτικές θάλασσες

.....

Οι περικόλειστες ή ηπειρωτικές θάλασσες αποτελούν την τελευταία κατηγορία των θαλασσών, οι οποίες και αποτελούν κατάλοιπα του ενός και αδιαίρετου παλαιότερα ωκεανού και που μετά τη διάσπαση της μίας και αδιαίρετης υπερηπείρου βρέθηκαν σφηνωμένες στο κέντρο των νέων αυτών γήινων εκτάσεων, οι οποίες διαμορφώθηκαν στο πλαίσιο συμπίεσης των λιθοσφαιρικών πλακών, πάνω στις οποίες και ακουμπούν.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα περικόλειστης ή ηπειρωτικής θάλασσας αποτελεί η Κασπία Θάλασσα αλλά και η Θάλασσα της Αράλης. Η πρώτη από αυτές είναι και η μεγαλύτερη σε έκταση ηπειρωτική θάλασσα στον Πλανήτη, ενώ αποτελεί και φυσικό σύνορο ανάμεσα σε Ευρώπη και Ασία. Η έκταση της αγγίζει τα 370.900 χμ², με μέγιστο βάθος τα 1.025 μ. και κύριο όγκο νερού τα 78.200 χμ³. Τέλος, τα πλούσια υποθαλάσσια κοιτάσματα πετρελαίου της περιοχής αυτής έχουν δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα οριοθέτησης της ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα, κυρίως μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, κράτη και το Ιράν.

Σήμερα, οι φυσικοί κυρίως πόροι που βρίσκονται στο βυθό και στο υπέδαφος του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών αποτελούν την εγγύηση για τη συνεχή, μέσα από τις αχανείς αυτές μάζες, προώθηση της ανθρώπινης δραστηριότητας, με στόχο τη βιώσιμη και διαρκή ανάπτυξη όλων των λαών και των κρατών που αποτελούν τη σύγχρονη μορφή της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας του 21^{ου} αιώνα. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί αποκλειστικά και μόνο στο πλαίσιο της ορθολογικής χρήσης της βασικής αυτής πηγής ζωής του Πλανήτη, ώστε ο παγκόσμιος ωκεανός να μην κινδυνεύει πλέον από τη ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, που αποτελεί το υπ' αριθμόν ένα παγκόσμιο περιβαλλοντικό πρόβλημα αλλά και κίνδυνο για την ανθρωπότητα.

Σε κάθε περίπτωση, το μέλλον της ανθρωπότητας και το μέλλον των ωκεανών και των θαλασσών φαίνεται ότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους. Η εποχή που η χρήση της επιφάνειας των θαλάσσιων νερών αποτελούσε

αποκλειστική δραστηριότητα του ανθρώπου με στόχο τη μεταφορά του πάνω στη Γη, σε συνδυασμό και με την απολαβή, σε επίπεδο καθημερινής διατροφής, των ζώντων πόρων που περιέχουν, φαίνεται ότι έχει παρέλθει.

1.5. Φυσικοί πόροι και ωκεανοί

Γεγονός αποτελεί ότι ο βυθός των θαλασσών και των ωκεανών και το υπέδαφος τους αποτελεί τη μεγαλύτερη αποθήκη φυσικών πόρων του Πλανήτη μας. Δε θα ήταν υπερβολή εάν, και σε συνδυασμό με τη διατήρηση των ζώντων πόρων από την υποθαλάσσια πανίδα, το συμπέρασμα αναφορικά με τη σημασία του χώρου αυτού μας οδηγούσε εκ του ασφαλούς στη διαπίστωση ότι ο βυθός των θαλασσών και των ωκεανών ταυτίζεται με τις προϋποθέσεις εξασφάλισης της ζωής στη Γη (Churchill, 1988).

Η γεωλογική και γεωφυσική προσέγγιση του σκοτεινού λόγω του τεράστιου βάθους και αχανούς λόγω της κυρίαρχης κάλυψης της γήινης επιφάνειας αυτού χώρου είναι απαραίτητη ώστε να συνειδητοποιήσουμε τα σημαντικά νομικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια ανάπτυξης του δικαίου της θάλασσας, τα τελευταία κυρίως τριάντα χρόνια, και προβλήματα που έχουν σχέση τόσο με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων πλησίον των ακτών των παράκτιων κρατών υπό τη μορφή των πόρων της υφαλοκρηπίδας ή του βυθού της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, όσο και με τη διατήρηση και εκμετάλλευση των πόρων της λεγόμενης Ζώνης του διεθνούς βυθού, η οποία ανακηρύχτηκε το 1970 ως η Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας.

1.5.1. Η γεωφυσική και γεωλογική ανάπτυξη του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών

.....

Με το να επιχειρήσει κάποιος, από θεωρητικής σκοπιάς, τη χάραξη μίας κάθετης τομής στους ωκεανούς και ξεκινώντας από τις ηπείρους μέχρι το μεγαλύτερο βάθος που αποτελεί και την ωκεάνια άβυσσο, συνειδητοποιεί αμέσως ότι η περιοδική καταβύθιση της ηπειρωτικής ακτής κάτω από τη θάλασσα παίρνει τη μορφή της σταδιακής, τις περισσότερες φορές, κατακρήμνισής της, χωρίς βέβαια αυτό να αποτελεί και τον κανόνα, αφού περιοχές όπως η Λατινική Αμερική, με τις δυτικές περισσότερο ακτές της, αποτελεί τουλάχιστον την εξαίρεση, καθώς πλησίον των ακτών αντιμετωπίζουμε απότομα, μεγάλα βάρη.

Τέσσερις είναι οι μεγάλες κατηγορίες υποθαλάσσιων εδαφών, που διακρίνουν γεωλογικά τον θαλάσσιο και ωκεάνιο βυθό (Departement des Affaires Economiques et Sociales, 1970). Οι τρεις πρώτες αφορούν άμεσα στο παράκτιο κράτος και τη νομική κατοχύρωση των δικαιωμάτων του για εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, που είναι δυνατόν να εμπεριέχονται στο υπέδαφος του χώρου αυτού. Η τελευταία αναφέρεται περισσότερο στο χώρο εκείνο όπου το νέο καθεστώς, εκείνο του διεθνούς βυθού, κατοχυρώνει τα δικαιώματα της διεθνούς κοινότητας στην οργανωμένη διατήρηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του.

➤ Η υφαλοκρηπίδα

Η προέκταση της ξηράς στη θάλασσα μέχρι του σημείου που ακολουθεί πλέον η ωκεάνια άβυσσος λέγεται στη γεωλογία υφαλοπλαίσιο (continental margin) και αποτελείται από τρία διακριτά τμήματα. Την υφαλοκρηπίδα, στη γεωγραφική της έννοια, συνιστά το πρώτο τμήμα αυτής της προέκτασης του βυθού στη θάλασσα, το οποίο, κατέρχεται στο βυθό με σημαντική σχετικά κλίση σε ένα βάθος περίπου 130 μέτρων. Το δεύτερο τμήμα, αυτό που διαδέχεται την υφαλοκρηπίδα, η γεωλογία ονομάζει υφαλοπρανές (continental slope). Το τμήμα αυτό χαρακτηρίζεται από μία απότομη κλίση, η οποία, το οδηγεί σε ένα βάθος 1200 έως 3500 μέτρων. Ενώ, το τρίτο και τελευταίο τμήμα του υφαλοπλαισίου, το

λεγόμενο ηπειρωτικό ανύψωμα (continental rise), κατερχόμενο σχετικά ομαλά φθάνει σε ένα βάθος που κυμαίνεται μεταξύ 3.500 και 5.500 μέτρων. Μετά το τμήμα αυτό, ο βυθός ή το υφαλοπλαίσιο παύει ουσιαστικά να υφίσταται, και ακολουθεί η ωκεάνια άβυσσος (Churchill, 1988).

➤ Οι ωκεάνιες Άβυσσοι

Τα βαθύτερα σημεία των ωκεανών αποτελούν τις ωκεάνιες αβύσσους που στοιχειοθετούν τεράστιες σε έκταση, ανώμαλες πεδιάδες, βάθους ανάμεσα στα 3.300 και 5.500 μ. κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Περιλαμβάνουν μεγάλες υποθαλάσσιες χαράδρες και τεράστια βουνά που καλύπτονται από νερά μέσου βάθους 3.800 μ. Περισσότερο από το 75% της επιφάνειας του ωκεάνιου βυθού βρίσκεται σε βάθος μικρότερο των 5.000 μ. και καλύπτει έκταση 284 εκατομμυρίων χμ². Η πραγματική ωκεάνια άβυσσος, υπό την έννοια των βαθύτερων σημείων των ωκεανών, αποτελεί μόνο το 3% των βυθών των ωκεανών (Codiard et al., 1971).

Οι φυσικοί πόροι που περιλαμβάνονται στον υποθαλάσσιο αυτό χώρο είναι δύο ειδών, κάτω από τη διάσταση της μόνιμης σχέσης τους με το χώρο. Η πρώτη αφορά στους φυσικούς πόρους που βρίσκονται στο υπέδαφος του βυθού και απαιτείται ουσιαστική εξόρυξη τους. Η δεύτερη περιλαμβάνει τους φυσικούς πόρους της επιφάνειας του βυθού, για την εξόρυξη των οποίων απαιτείται ουσιαστικά σάρωμά του.

➤ Το Ηπειρωτικό Ανύψωμα

Το ηπειρωτικό ανύψωμα είναι ένα διευρυμένο, απότομης λοξής κλίσης, ομοιόμορφο ανύψωμα του βυθού, ενιαίας ελαστικής επιφάνειας, της οποίας η έκταση ποικίλλει από 100 μέχρι 1.000 χμ., και το πάχος του αγγίζει πολλές φορές τα 10 χμ. Στα σημεία που δεν υπάρχουν βαθιές χαράδρες, το ηπειρωτικό

ανύψωμα έχει ήπια κλίση μέχρι την άκρη του υφαλοπρανούς γενικώς και ανάμεσα στα 2.000 και 5.000 μ.¹⁰

1.5.2. Οικονομικές προοπτικές εκμετάλλευσης των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων

Αποτελεί γεγονός ότι οι διαστάσεις της όλης επιχείρησης εκμετάλλευσης των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων, σε συνδυασμό με τον όγκο της προβλεπόμενης παραγωγής από την προγραμματισμένη εξόρυξη, πρέπει να είναι ανάλογες, ώστε το αποτέλεσμα από την εκμετάλλευση να είναι και οικονομικά αποδοτικό. Σε διαφορετική περίπτωση, θα ήταν δυνατό η παγκόσμια αγορά, σε επίπεδο φυσικών πόρων που παράγονται και από το βυθό των θαλασσών και των ωκεανών, να υποστεί τεράστιο οικονομικό πλήγμα.

Τα αναπτυσσόμενα κράτη θα ήταν εκείνα που στην παραπάνω περίπτωση θα δέχονταν τις αρνητικές αυτές επιπτώσεις απευθείας στην οικονομία τους, αφού ως γνωστόν αποτελούν και τους σημαντικότερους παραγωγούς των περισσότερων από τους φυσικούς αυτούς πόρους.

Η πρόβλεψη αφορά λοιπόν στην εκμετάλλευση των πολυμεταλλικών κυρίως κονδύλων και των επιμέρους φυσικών πόρων που περιλαμβάνουν. Οι τέσσερις κυριότεροι από αυτούς, δηλαδή το μαγγάνιο, το νικέλιο, ο χαλκός και το κοβάλτιο, θα μπορούσαν, με τη μαζική υποθαλάσσια παραγωγή τους, να δημιουργήσουν ανυπέβλητα εμπόδια ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες χώρες με μονοδιάστατες οικονομίες, οι οποίες στηρίζονται στην παραγωγή ενός και μόνο φυσικού πόρου, αδυνατώντας έτσι να αντεπεξέλθουν σε τυχόν μεγάλα οικονομικά πλήγματα από την απότομη μείωση της τιμής του παραγομένου εθνικού προϊόντος στη διεθνή αγορά.

---

¹⁰ Η ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα, το υφαλοπρανές και το ηπειρωτικό ανύψωμα αποτελούν, στο σύνολο τους, το λεγόμενο υφαλοπλαίοχο, η νομική έννοια του οποίου παίρνει ξεχωριστή διάσταση μετά τη Σύμβαση του 1982, όπου και αποτελεί το γεωλογικό κριτήριο κατοχύρωσης του απώτερου ορίου της νομικής έννοιας της υφαλοκρηπίδας.

Για παράδειγμα, η μαζική παραγωγή κοβαλτίου από τους πολυμεταλλικούς κονδύλους θα μπορούσε να δημιουργήσει σοβαρότατα προβλήματα στην οικονομία του Ζαΐρ, το οποίο αποδίδει το 70% της παραγωγής κοβαλτίου στην παγκόσμια αγορά, αφού η τιμή του θα έπεφτε κατά 50%. Το ίδιο θα μπορούσε σχεδόν να συμβεί και με την υποθαλάσσια εκμετάλλευση του νικελίου ¹¹για την οικονομία της Νέας Καληδονίας, αλλά και για εκείνη του Γκαμπόν και της Βραζιλίας σε σχέση με την παραγωγή του μαγγανίου. ¹²

Σε κάθε περίπτωση, η τιμή των φυσικών αυτών πόρων εξαρτάται, για την όλη υπόθεση της υποθαλάσσιας παραγωγής και εκμετάλλευσης τους, από το μέγεθος της προγραμματισμένης εξόρυξης σε σχέση με την ποσότητα, αλλά και σε συνάρτηση με την παγκόσμια ζήτηση καθώς και την τιμή του αντίστοιχου παραγόμενου προϊόντος από τις ηπείρους, όπως τουλάχιστον αυτή διαμορφώνεται σήμερα.

1.5.3. Φυσικοί πόροι στο υπέδαφος του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών

.....

Οι τελευταίες μεταπολεμικές έρευνες εκμετάλλευσης των υποθαλάσσιων πόρων δείχνουν ότι ο θαλάσσιος χώρος αποτελεί την κατεξοχήν πηγή ενέργειας στον Πλανήτη. Η θάλασσα, λοιπόν, το πλέον ζωντανό κομμάτι της γήινης σφαίρας, είναι ταυτόχρονα και η μεγαλύτερη αποθήκη φυσικών πόρων.

Εν τούτοις, δύο είναι ουσιαστικά οι σημαντικότεροι φυσικοί πόροι που βρίσκονται στο υπέδαφος του βυθού των θαλασσών. Πρόκειται για το πετρέλαιο

---

¹¹ Η παγκόσμια αγορά του νικελίου θα μπορούσε να κλονιστεί από την εκμετάλλευση των κονδύλων, αφού θα συνέβαλαν στη διεθνή παραγωγή του πόρου αυτού με περισσότερο από το ένα τέταρτο της συνολικής παγκόσμιας παραγόμενης ποσότητας.

¹² Η μαζική παραγωγή του υποθαλάσσιου μαγγανίου θα μπορούσε να αποδώσει το 13% των εισαγωγών των ανεπτυγμένων χωρών, με παράλληλη μείωση της τιμής του κατά 45%.

και το φυσικό αέριο. ¹³Τα κοιτάσματα και των δύο αυτών πόρων τοποθετούνται σε σχετικά μικρό βάθος, ώστε η εκμετάλλευσή τους να είναι εφικτή και συμφέρουσα. Κι αυτό στο πλαίσιο της κατοχύρωσης, για το παράκτιο κράτος, της ζώνης της υφαλοκρηπίδας, κάτω από τη νομική της διάσταση, η οποία πολλές φορές ξεπερνά πλέον το κριτήριο του ισοβαθούς των 200 μ. με βάση το συμβατικό πλαίσιο της Γενεύης, του 1958, και αγγίζει έτσι και μεγαλύτερα βάθη, μέχρι τα 200 ν.μ. σε απόσταση από τις ακτές, ή και περισσότερο, μέχρι το απώτερο άκρο του υφαλοπλαιαίου, σύμφωνα με το νέο καθεστώς του 1982.

➤ Το φυσικό αέριο, το θείο

Είναι γνωστό ότι εδώ και 7.000 χρόνια οι μεγάλες δάδες των ναών του Ιράν και του Καυκάσου δεν έσβηναν ποτέ γιατί έκαιγαν με βάση το ανεξάντλητο, για την εποχή εκείνη στις περιοχές αυτές, φυσικό αέριο.

Τα πιθανά αποθέματα φυσικού αερίου στον υποθαλάσσιο χώρο ακολουθούν σχεδόν εκείνα του πετρελαίου, γι' αυτό και η εξόρυξη τους ακολουθεί με τη σειρά της την εξόρυξη του μαύρου χρυσού από το υπέδαφος του βυθού της θάλασσας.

Το φυσικό αέριο αντιπροσωπεύει σήμερα το 23% της παγκόσμιας παραγωγής ενέργειας. Το 15% της παραγωγής αυτής προέρχεται από την off shore εξόρυξη του, με τα μεγαλύτερα αποθέματα γύρω από την ευρύτερη περιοχή της Αραβικής Χερσονήσου, αλλά και του Κόλπου του Μεξικού.

Το θείο, η εκμετάλλευσή του οποίου είναι γνωστή από παλιά μέσω της υγροποιημένης μορφής της εξόρυξής του, ¹⁴αποτελεί έναν από τους

---

¹³ Σε σημαντικά μικρότερες ποσότητες, εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα στο υπέδαφος του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών υπάρχουν επίσης θείου, κασσίτερου, τιτανίου - μαγνήτη, αλλά και χρυσού, πλατίνας, υδραργύρου, χρωμίου, οξειδίου του τιτανίου, βαρίτη και οξειδίου του σιδηροτιτανίου.

¹⁴ Πρόκειται για τη μέθοδο του Hermann Fresch, γνωστή ήδη από το 1895, που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στη Λουϊζιάνα των Η.Π.Α.

σημαντικότερους επίσης υποθαλάσσιους φυσικούς πόρους, η off shore παραγωγή του οποίου είναι αρκετά διαδεδομένη στις Η.Π.Α.

Ο κασσίτερος και ο τιτανομαγνήτης είναι δύο από τους φυσικούς πόρους, η εξόρυξη των οποίων γίνεται επίσης από τη θάλασσα, εδώ και έναν περίπου αιώνα.¹⁵

Τέλος, πρόσφατες εκτιμήσεις αναφέρουν ότι οι ωκεανοί είναι ικανοί να παράγουν περί τα 200 εκατομμύρια μετρικούς τόνους οργανικών υλών και περισσότερους από 10 δισεκατομμύρια τόνους χρυσού. Παράλληλα, σημαντικά θεωρούνται και τα παγκόσμια υποθαλάσσια αποθέματα σε πλατίνα, διαμάντια,¹⁶ υδράργυρο, χρώμιο, οξείδιο τιτανίου και σιδηροτιτανίου αλλά και βαρίτη.¹⁷

➤ Το πετρέλαιο

Το πετρέλαιο¹⁸ και το φυσικό αέριο αποτελούν ιστορικά τη μεγαλύτερη επιτυχία στον τομέα της εκμετάλλευσης της ζώνης της υφαλοκρηπίδας πλησίον των ακτών πολλών παράκτιων κρατών (Τσάλτας, 1984).¹⁹

Σήμερα, περισσότερα από 80 κράτη έχουν εξερευνήσει, με θετικά αποτελέσματα, την υφαλοκρηπίδα τους.²⁰ Η ύπαρξη σημαντικών αποθεμάτων υδρογονανθράκων

---

¹⁵ Η πρώτη ιστορικά εξόρυξη κασσίτερου ανέρχεται στα 1907, στις ακτές της Ταϊλάνδης και της Ινδονησίας, σε σχετικά μικρό βάθος και απόσταση από τις ακτές.

¹⁶ Τα μεγαλύτερα παγκοσμίως αποθέματα off shore διαμαντιών βρίσκονται στις ακτές της Δυτικής Αφρικής. Από το 1960 και μέχρι το 1971 έγινε συστηματική εκμετάλλευση τους. Στη συνέχεια, η παραγωγή αυτή σταμάτησε λόγω των πολλών τεχνικών δυσκολιών που αντιμετώπιζε αλλά και του μεγάλου τελικού κόστους παραγωγής.

¹⁷ Η Αυστραλία είναι η πρώτη παραγωγός χώρα σε off shore οξείδιο τιτανίου.

¹⁸ Το πετρέλαιο είναι ένα σύνθετο μίγμα υδρογονανθράκων (υδρογόνου και άνθρακα) σε διαφορετικές ανά περίπτωση δοσολογίες, με αποτέλεσμα τις πολλαπλές ποιότητες της ακατέργαστης μορφής του. Η υποθαλάσσια μορφή του οφείλεται στην αποσύνθεση, σε κενό αέρα, θαλάσσιων μικροοργανισμών, τόσο της χλωρίδας όσο και της πανίδας που εγκλωβίζονται στο υπέδαφος του βυθού της θάλασσας. Η παγκόσμια παραγωγή του μαύρου χρυσού ξεκινάει το 1860 στις Η.Π.Α.

¹⁹ Οι πρώτες υποθαλάσσιες έρευνες και εγκαταστάσεις εξόρυξης πετρελαίου (παγκόσμια γνωστές κάτω από τον αγγλικό όρο off shore) τοποθετούνται ιστορικά στα 1894, χρονιά που για πρώτη φορά εξορύχτηκε πετρέλαιο από την υποθαλάσσια περιοχή της Καλιφόρνια.

σε αυτήν έχει οδηγήσει 30 περίπου από τα κράτη αυτά στην επίσημη λίστα των πετρελαιοπαραγωγών χωρών (Gaskell & Simpson, 1980).²¹

Οι περιοχές με τα σημαντικότερα αποθέματα υδρογονανθράκων βρίσκονται στην υφαλοκρηπίδα κατά μήκος των ακτών της Σαουδικής Αραβίας, της Αυστραλίας, της Βραζιλίας, του Μπρουνεϊ, της Χιλής, των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, του Γκαμπόν, του Ιράν, της Ιταλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιαπωνίας, της Λιβύης, του Μεξικού, της Νιγηρίας, του Περού, της Αιγύπτου, της Ρωσίας, του Τρινιντάντ και Τομπάγκο, της Βενεζουέλας και άλλων.²²

Με την έναρξη των εργασιών της Τρίτης Συνδιάσκεψης του Ο.Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, το 1973, ήταν ήδη γνωστά τα αποτελέσματα επίσημων ερευνών του Παγκόσμιου Οργανισμού σχετικά με την ύπαρξη πετρελαίου σε μία έκταση του θαλάσσιου και ωκεάνιου βυθού που έφτανε τα 5.000.000 χμ² (Dupuy, 1973). Εν τούτοις, για την εποχή τουλάχιστον της μεγάλης διαπραγμάτευσης του δικαίου της θάλασσας, η υφαλοκρηπίδα, τόσο γεωλογικά όσο και γεωφυσικά, δεν είχε φτάσει στο ποθητό αποτέλεσμα εξερεύνησης της.

---

²⁰ Τα παγκόσμια πιθανά αποθέματα πετρελαίου εκτιμάται ου ξεπερνούν τους 70 δισεκατομμύρια τόνους.

²¹ Υπολογίζεται ότι το 14% της συνολικής επιφάνειας του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών περιλάμβαναν πιθανά κοιτάσματα πετρελαίου.

²² Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού, (βλ. DOC. O.N.U. A/AC. 138/87, Comité des Ponds Marins), το σύνολο των υφαλοκρηπίδων του πλανήτη, μέχρι θεωρητικά ένα μέσο βάθος των 300 μ., μπορεί να περιλαμβάνει περίπου 1 τρισεκατομμύριο βαρέλια πετρέλαιο και περίπου 350 δισεκατομμύρια βαρέλια φυσικό αέριο. Το πετρέλαιο αυτό αφορά ουσιαστικά στις ρυθμίσεις εκείνες που με βάση το γεωλογικό κριτήριο του βάθους εμπίπτουν, σε πρώτη φάση, στη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους. Αντιθέτως, δεν περιλαμβάνει τις ποσότητες που βρίσκονται, μετά τη γεωλογική υφαλοκρηπίδα, στον ευρύτερο χώρο του υφαλοπλαϊσίου, ένα μεγάλο μέρος του οποίου συμπεριλαμβάνεται πλέον, με βάση το νέο συμβατικό πλαίσιο, στην κρατική δικαιοδοσία. Σύμφωνα με την ίδια πάντα έρευνα, η αναλογία των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων σε υδρογονάνθρακες, που ανήκουν ουσιαστικά στη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους, σύμφωνα με τα όρια που ίσχυαν ή προβλεπόταν να ισχύσουν ήδη από την εποχή εκείνη, έχει ως ακολούθως: σε μία απόσταση 40ν.μ. από τις ακτές, το 59% των συνολικών πόρων, συμπεριλαμβανομένου του 90% των πιθανών αποθεμάτων σε βάθος 200 μ., (βλ. Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα, 1958), το 68% των συνολικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων των πιθανών αποθεμάτων που είχαν για την εποχή ανακαλυφθεί και αντιπροσώπευαν 167,5 δισεκατομμύρια βαρέλια σε βάθος 3.000 μ., το 93% των συνολικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων των πιθανών αποθεμάτων σε 200 ν.μ. από τις ακτές (βλ. Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, 1982), το 87% των συνολικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων όλων των πιθανών αποθεμάτων, καθώς και του μεγαλύτερου μέρους των εκτιμώμενων για το άμεσο μέλλον πόρων. Βλ. επίσης αναλυτικότερα Apollis, G., L' Emprise Maritime de l Etat Cotier, ed, Pedone, Paris, 1981

Το μεγάλο κόστος της εξερεύνησης των off shore κοιτασμάτων πετρελαίου,²³ σε συνδυασμό με τη μεγάλη και επιτακτική ανάγκη ανακάλυψης νέων πετρελαιοφόρων κοιτασμάτων, ειδικότερα από τις ανεπτυγμένες χώρες του Βορρά στις παρακείμενες σε αυτές ακτές, οδήγησε τα ενδιαφερόμενα κράτη στην επένδυση μεγάλων χρηματικών ποσών με στόχο την εξασφάλιση βαθμηδόν της σχετικής επάρκειας στον ενεργειακό τομέα. Παρ' όλ αυτά, οι μετά τη δεκαετία 1970 ανακαλύψεις έφεραν στο φως της δημοσιότητας την οδυνηρή για τα κράτη αυτά διαπίστωση, σύμφωνα με την οποία ο παραδοσιακός γεωγραφικά χώρος της Μέσης Ανατολής εξακολουθούσε να βρίσκεται επικεφαλής στη λίστα ακόμη και των υποθαλάσσιων αποθεμάτων υδρογονανθράκων.²⁴

Τέλος, τα υποθαλάσσια αποθέματα που βρίσκονται σε μεγάλα βάθη εκτιμάται ότι θα μπορούσαν να λύσουν το ενεργειακό πρόβλημα για το σύνολο της ανθρωπότητας σε μελλοντικές εποχές. Κι αυτό, λόγω της ύπαρξης σημαντικών υποσταθμικών υποθαλάσσιων περιοχών σε περιοχές που ανήκουν ακόμη και στο χώρο της ωκεάνιας αβύσσου και μαρτυρούν έτσι την ύπαρξη πετρελαίου (Beguery, 1976).

Το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο είναι πηγές μη ανανεώσιμες. Ειδικά η ζήτηση του πετρελαίου έχει γεωμετρικά αυξηθεί τόσο, ώστε θεωρείται πλέον σίγουρο ότι η εποχή που τα αποθέματα του θα φτάσουν στο σημείο της πλήρους εξάντλησης δε θα αργήσει να έρθει, τουλάχιστον όσον αφορά στην ηπειρωτική τους προέλευση. Να γιατί η ενεργειακή επανάσταση γυρίζει γύρω από τις θάλασσες και τους ωκεανούς ζητώντας τον εντοπισμό και την εκμετάλλευση όλων των πιθανών αποθεμάτων.

Η παγκόσμια βιομηχανία πετρελαίου επενδύει ετησίως τεράστια ποσά στην έρευνα των υποθαλάσσιων περιοχών πλησίον των ακτών των κρατών. Τα

---

²³ Το off shore πετρέλαιο δε διαφέρει σε τίποτα από εκείνο που αφορά στα ηπειρωτικά αποθέματα των υδρογονανθράκων.

²⁴ Η Μέση Ανατολή διαθέτει το 68,5% των off shore αποθεμάτων πετρελαίου, με δεύτερη τη Β, Αμερική με 15,8% «αϊ τρίτη την Αφρική με 6,4%. Η Ευρώπη διαθέτει μόνο το 4,6% των παγκοσμίων αποθεμάτων. Σε κάθε περίπτωση, η παγκόσμια κατανομή των υποθαλάσσιων αποθεμάτων υδρογονανθράκων ακολουθεί ουσιαστικά και την ηπειρωτική κατανομή τους.

τελευταία αυτά θεωρούν ότι η αξιοποίηση (Levandowski, 1978)²⁵ παρόμοιων κοιτασμάτων θα απέφερε τεράστια ώθηση στην εθνική τους οικονομία, είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω των σχετικών συμφωνιών ενοικίασης ή και ανταποδοτικής παραχώρησης ειδικών δικαιωμάτων επί της παραγωγής.

Σήμερα υπολογίζεται ότι η off shore παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου ξεπερνά το 17% της παγκόσμιας παραγωγής υδρογονανθράκων. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής αυτής προέρχεται από το χώρο της υφαλοκρηπίδας των παράκτιων κρατών. Το off shore πετρέλαιο αντιπροσωπεύει από μόνο του το 25% της παγκόσμιας παραγωγής του.

Το πετρέλαιο έχει μεταβληθεί σε ένα από τα μεγαλύτερα προς επίλυση ενεργειακά προβλήματα των κυβερνήσεων όλων των κρατών της διεθνούς κοινότητας, κι αυτό για τρεις ουσιαστικά λόγους:

- τη ζωτική θέση του στην εθνική οικονομία και τη βιομηχανική ανάπτυξη,
- το ειδικό όσο και αποφασιστικό του βάρος στον τομέα του ισοζυγίου των πληρωμών, λόγω των τεράστιων κεφαλαίων που επενδύονται για την παραγωγή του και, τέλος,
- τον στρατηγικό του χαρακτήρα στην ανάπτυξη των μεταπολεμικών διεθνών σχέσεων ανάμεσα στα κράτη της σύγχρονης διεθνούς κοινότητας. Η τελευταία αυτή κυρίως διαπίστωση βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με την εξέλιξη του δικαίου της θάλασσας αναφορικά με τα δικαιώματα των παράκτιων κρατών στον υποθαλάσσιο, εγγύς των ακτών τους, χώρο.

---

²⁵ Στην Ευρώπη, η Νορβηγία είναι η πρώτη χώρα που επένδυσε στην off shore εξερεύνηση και εκμετάλλευση πετρελαίου, ήδη από το 1962, με δεύτερη κατά σειρά το Ηνωμένο Βασίλειο.

1.5.4. Φυσικοί πόροι και θαλάσσια ύδατα

Το θαλάσσιο νερό σε διάλυση περιλαμβάνει τους περισσότερους από τους γνωστούς φυσικούς πόρους. Η περιεκτικότητά του είναι αρκετά μικρή, αλλά, υπολογίζοντας τον τεράστιο όγκο των θαλάσσιων υδάτων, το συνολικό ποσοστό καθενός από τους κυριότερους εν λόγω φυσικούς πόρους που εμπεριέχονται είναι τελικά πολύ σημαντικό.

Πρόκειται, αναλυτικότερα, για το χλωριούχο νάτριο, το γνωστό μας αλάτι, το θαλάσσιο βρώμιο και το μαγνήσιο. Αναφορικά με το πρώτο, το μεγαλύτερο μέρος της παγκόσμιας παραγωγής αλατιού προέρχεται από τη θάλασσα,²⁶ ενώ το θαλάσσιο μαγνήσιο αντιπροσωπεύει το 34% της παγκόσμιας παραγωγής²⁷. Αντιθέτως, το 70% της παγκόσμιας εξόρυξης του βρώμιου πραγματοποιείται στις σχετικές εγκαταστάσεις περίπου 40 κρατών, πλησίον των ακτών τους.²⁸

---

²⁶ Κυριότεροι παραγωγοί χλωριούχου νατρίου από τα θαλάσσια ύδατα είναι η Ιταλία, με τη Σαρδηνία και τη Σικελία, και η Ελλάδα.

²⁷ Οι Αμερικανοί παρήγαγαν θαλάσσιο βρώμιο για περισσότερο από 45 χρόνια, μέχρι το 1969. Στη συνέχεια, τη σκυτάλη πήραν οι Γάλλοι και οι Βρετανοί.

²⁸ Έχει επίσης υπολογιστεί ότι το θαλάσσιο νερό περιλαμβάνει και χρυσό, σε πολύ μικρές όμως αναλογίες. Η μέση περιεκτικότητά ανέρχεται σε 0,04 χιλιόγραμμα ανά τόνο. Οι ίδιες έρευνες στο Ηνωμένο Βασίλειο κατέληξαν και σε μία μέθοδο εξόρυξης ουράνιου από το θαλάσσιο νερό, το οποίο θα μπορούσε να ανταγωνιστεί τους φυσικούς πόρους με μικρή περιεκτικότητα.

1.5.5. Φυσικοί πόροι στην επιφάνεια του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών

.....

Στην κατηγορία αυτή αναφέρονται αρχικά τα επιφανειακά μεταλλοφόρα πετρώματα, ενώ αμέσως μετά έρχονται οι μεταλλοφόρες άργιλοι που βρίσκονται σε σχετικά μικρά βάθη καθώς και σε κοντινές προς τις ακτές υποθαλάσσιες περιοχές.

Η σημαντική αυτή κατηγορία σχετίζεται με τους φυσικούς πόρους που βρίσκονται στην επιφάνεια του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών και η εξόρυξη τους αποτελεί ουσιαστικά την ενέργεια σαρώματος του βυθού με μέσα που ελέγχονται από την επιφάνεια.

Εν συνεχεία έχουμε τους πολυμεταλλικούς κονδύλους σε μεγάλα σχετικά βάθη των ωκεανών, μακριά από τις ακτές και επομένως έξω από την υφαλοκρηπίδα των κρατών, τουλάχιστον με βάση τις παλαιότερες ρυθμίσεις του σχετικού συμβατικού πλαισίου της Γενεύης, του 1958. Σήμερα είναι πολύ πιθανό, με τη νομική έκταση της υφαλοκρηπίδας που μπορεί να ξεπεράσει και τα 200 ν.μ. απόσταση από τις ακτές, ορισμένα κράτη, που βρέχονται από τους ωκεανούς ή βρίσκονται με τη μορφή αρχιπελάγους στη μέση αυτών, να διεκδικούν, έστω και περιορισμένα, κυριαρχικά δικαιώματα επί σημαντικών αποθεμάτων πολυμεταλλικών κονδύλων.

➤ Τα επιφανειακά μεταλλοφόρα πετρώματα

Στην κατηγορία των επιφανειακών μεταλλοφόρων πετρωμάτων κατατάσσονται τέσσερις ομάδες φυσικών πόρων, τα υποθαλάσσια αποθέματα των οποίων θεωρούνται πολύ σημαντικά.

Τα ασβεστούχα πετρώματα αποτελούνται από μικροπρωτοζωικούς οστρακοειδείς ασβεστούχους οργανισμούς, οι οποίοι καλύπτουν περίπου 128

εκατομμύρια χμ^2 ωκεάνιας επιφάνειας βυθού. Ο εν λόγω φυσικός πόρος συναντάται σε βάθος περίπου 3.600 μ., ενώ σε ορισμένες περιοχές υπολογίζεται ότι η περιεκτικότητα του σε ανθρακούχο ασβέστιο ξεπερνά το 95%. Υπολογίζεται ότι η σχετική μάζα του ασβεστούχου αυτού πετρώματος αγγίζει τους 10.000 δισεκατομμύρια τόνους.

Τα πετρώματα χαλαζία αφορούν σε μια σύμπτυξη υπολοίπων φυτοπλαγκτού και ζωοπλαγκτού, που καλύπτουν περίπου 38 εκατομμύρια χμ^2 ωκεάνιας επιφάνειας βυθού, με μέσο βάθος 4.000 μ. Εκτιμάται ότι τα ωκεάνια αποθέματα πετρωμάτων χαλαζία ξεπερνούν τους 10.000 δισεκατομμύρια τόνους. Τα μεγαλύτερα αποθέματα βρίσκονται στον Βόρειο και Νότιο Ειρηνικό Ωκεανό.

Το σιδηροποτασσικό νιτρικό άλας, γνωστό και ως πράσινη λάσπη, περιλαμβάνει περίπου 2,58,5% ποτάσσα και βρίσκεται στις παλαιότερες αλλά και νεότερες υποθαλάσσιες υποσταθμικές λεκάνες, σε σχετικά μικρό βάθος που κυμαίνεται μεταξύ 180 και 700 μ.

Ο σημαντικός αυτός φυσικός πόρος δημιουργείται σε μεγάλες ποσότητες στις υποθαλάσσιες περιοχές, όπου οι διάφοροι οργανισμοί από τους οποίους αποτελείται κατακάθονται αργά στον θαλάσσιο βυθό, κυρίως στο εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας.

Σήμερα έχει γίνει γνωστό ότι παρόμοια κοιτάσματα βρίσκονται πλησίον των ακτών της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής, της Βόρειας Αμερικής, της Αυστραλίας, της Νέας Ζηλανδίας, της Ιαπωνίας, των Φιλιππίνων, της Πορτογαλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου.

➤ **Ο βαρίτης**

Πρόκειται ουσιαστικά για κοιτάσματα θειικού βαρίου, με τη μορφή πύκνωσης σε μικροκονδύλους, που βρίσκονται σε διάφορα σημεία του βυθού της υφαλοκρηπίδας. Είναι γεγονός ότι τα γνωστά μέχρι σήμερα υποθαλάσσια αποθέματα δε θεωρούνται σημαντικά. Εν τούτοις, εκείνα που έχουν ήδη

ανακαλυφθεί στη Σρι Λάνκα, στα ανοικτά της Καλιφόρνια και στην Ινδονησία θεωρούνται εκμεταλλεύσιμα.

➤ **Οι μεταλλοφόρες άργιλοι (Borgese - Mann, 1977)**

Ένας από τους πλέον σημαντικούς υποθαλάσσιους φυσικούς πόρους πλούσιος σε βαριά μέταλλα (σίδηρο, μαγγάνιο, χαλκό, μόλυβδο, ψευδάργυρο, ασήμι και χρυσό) είναι οι μεταλλοφόρες άργιλοι, αποτέλεσμα σύμπληξης σχετικών ουσιών μετά από τεράστιες, βαθιές ρήξεις του υπεδάφους του βυθού σε περιοχές με σχετικά θερμά θαλάσσια νερά, μεγάλης περιεκτικότητας σε αλάτι.

Η οικονομική εκμετάλλευση των μεταλλοφόρων αργίλων θεωρείται πολύ σημαντική, με αποτέλεσμα τα κοιτάσματα που μέχρι σήμερα έχουν ανακαλυφθεί να θεωρούνται προνομιούχα, τόσο από την πλευρά της εξόρυξης όσο και της εκμετάλλευσής τους. Τις μεταλλοφόρες αργίλους τις διακρίνουμε σε δύο κατηγορίες: τις ασβεστούχες και τις κόκκινες.

Η ασβεστούχα άργιλος προέρχεται από κατακαθήμενα στρώματα οστράκων και καταλαμβάνει το 35% της επιφάνειας του βυθού των ωκεανών. Το μέσο βάθος όπου συναντάμε τον σημαντικό αυτό φυσικό πόρο είναι τα 7001,000 μ. Υπολογίζεται, επίσης, ότι το μέσο πάχος των στρωμάτων της ασβεστούχας αργίλου φτάνει και τα 400 μ.

Σύμφωνα με υπολογισμούς που έγιναν στο παρελθόν, το υποθαλάσσιο αυτό ασβεστούχο στρώμα εκτείνεται σε μία επιφάνεια βυθού της τάξης των 128 εκατομμυρίων χμ², ενώ θεωρείται και πόρος ανανεώσιμος, της τάξης του 1 δισεκατομμυρίου τόνων κάθε χρόνο, δηλαδή οκτώ φορές περισσότερο από τις ηπειρωτικές εξορύξεις ασβεστίου. Αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, στο πλαίσιο μίας σουηδικής εξερευνητικής αποστολής του Άλμπατρος (1947 - 1948) κατά μήκος της Ερυθράς Θάλασσας, ανακαλύφθηκε ότι υπάρχουν στην εν λόγω περιοχή πολύ θερμά (40° C) νερά με πολύ υψηλή αλατότητα (της τάξης των 240 μερών στα 1.000).

Είκοσι χρόνια μετά (1964 - 1966), κατά τη διάρκεια εξερευνητικών αποστολών των Η.Π.Α., της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, ανακαλύφθηκαν κάτω από τα νερά αυτά τεράστια κοιτάσματα μεταλλοφόρων αργίλων. Το μεγαλύτερο από τα κοιτάσματα αυτά πήρε το όνομα Atlantis II και υπολογίζεται ότι καταλαμβάνει μία έκταση επιφάνειας του βυθού 12 επί 5 χμ. Η αλατότητα του νερού του κοιτάσματος αυτού είναι δέκα φορές μεγαλύτερη από το κανονικό θαλάσσιο νερό, ενώ η περιεκτικότητα του σε βαριά μέταλλα είναι 1.000 με 50.000 φορές μεγαλύτερη από το κανονικό θαλάσσιο νερό.

Η υποθαλάσσια συσσώρευση των αποθεμάτων μετάλλων στην περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας φτάνει και τα 90 μ. πάχος. Πρόκειται για κοιτάσμα πλούσιο σε σίδηρο, μαγγάνιο, χαλκό και ψευδάργυρο, αποτέλεσμα επίσης πιθανής ηφαιστειακής υποθαλάσσιας δραστηριότητας.

Παρόμοιο στρώμα ανακαλύφθηκε, επίσης, ότι καλύπτει τον μισό περίπου Ειρηνικό Ωκεανό, αλλά και περί το ένα τέταρτο του Ατλαντικού Ωκεανού σε ένα μέσο βάθος 3.000 μ. Ο όγκος του στρώματος αυτού ξεπερνά τους 10 δισεκατομμύρια τόνους, ενώ υπολογίζεται ότι περιέχει 10 τρισεκατομμύρια τόνους αλουμίνιο και 10 δισεκατομμύρια τόνους χαλκό (Charlier, 1969).

➤ **Οι πολυμεταλλικοί κόνδυλοι ή κόνδυλοι μαγγανίου**

Οι πολυμεταλλικοί κόνδυλοι ή κόνδυλοι μαγγανίου αποτελούν τη μεγαλύτερη ανακάλυψη όλων των εποχών σε επίπεδο φυσικών πόρων στον Πλανήτη. Πρόκειται για τους φυσικούς πόρους εκείνους, για τους οποίους κινήθηκε ουσιαστικά η διαδικασία αναθεώρησης του συμβατικού πλαισίου της Γενεύης, του 1958, σχεδόν αμέσως μετά την έναρξη της διεθνούς ισχύος των σχετικών κειμένων που αφορούσαν στις λεγόμενες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας (Mero, 1965).

Μέχρι τη δεκαετία 1960, η γνώση σχετικά με την ύπαρξη αλλά και την τεράστια αξία των πολυμεταλλικών κονδύλων ήταν υποτυπώδης. Αυτό αποδεικνύεται και από την έκθεση του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε., η οποία συντάχθηκε με την

ευκαιρία της έναρξης των εργασιών της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, το 1973, και η οποία αποτελεί ένα μνημειώδες τεχνοκρατικό, συνοδευτικό της Συνδιάσκεψης κείμενο (Rapport du Secretaire General, 1974), στο οποίο προσεγγίζεται για πρώτη φορά ολοκληρωμένα η διερεύνηση του όλου θέματος, τόσο από τεχνική όσο και από οικονομική πλευρά.

Οι πρώτοι πολυμεταλλικοί κόνδυλοι, που είδαν το φως του ήλιου από τα σκοτεινά βάθη του Ειρηνικού Ωκεανού, ανασύρθηκαν στις αρχές του 1873 από το βυθό της θάλασσας στα ανοιχτά ανάμεσα στη Χονολουλού και τη Ν. Ταϊτή, κατά τη διάρκεια του ερευνητικού ταξιδιού του βρετανικού H.M.S. Challenger (Linklater, 1972). Στη συνέχεια, την ίδια πάντα χρονιά, και από βάθος 4.500 μ. στα ανοιχτά των Καναρίων Νήσων προς τις Αντίλλες, η ίδια πάντα αποστολή ανέσυρε από το βυθό του Ατλαντικού μία σημαντική ποσότητα πολυμεταλλικών κονδύλων, η οποία φάνταζε για την εποχή ως ο ανεξήγητος, λόγω ειδικότερα του μαύρου χρώματος, πόρος της θάλασσας.²⁹

Οι πρώτες εκτιμήσεις για την προέλευση των πολυμεταλλικών κονδύλων από τους ερευνητές του H.M.S. Challenger ³⁰προσανατολίζονταν στην πιθανή εξωκοσμική τους προέλευση. Μόνο το αποτέλεσμα πτώσης μετεωριτών θα μπορούσε να δημιουργήσει παρόμοιους πόρους σε τόσο μεγάλο βάθος και μακριά από τις ακτές, οι οποίες αποκλειστικά και μόνο θα μπορούσαν, με τη σειρά τους, να μεταφέρουν στη θάλασσα τα αποτελέσματα των όποιων φυσικών ηπειρωτικών δραστηριοτήτων, που στη συνέχεια θα μπορούσαν να προκαλέσουν τη δημιουργία παρόμοιων φυσικών πόρων.

Ακόμη και σήμερα, 130 χρόνια μετά την πρώτη τους ανακάλυψη, οι πολυμεταλλικοί κόνδυλοι δεν έχουν καταφέρει να λύσουν αποτελεσματικά το

---

²⁹ Έτσι ακριβώς περιγράφονται οι πρώτοι πολυμεταλλικοί κόνδυλοι από την Έκθεση που συντάχθηκε σε πενήντα τόμους από την Ειδική Επιτροπή που είχε συσταθεί στο Εδιμβούργο, με σκοπό την καταγραφή όλων των σχετικών ανακαλύψεων της πρώτης αυτής, παγκόσμιας απήχησης, μεγάλης ωκεανογραφικής, εξερευνητικής αποστολής σχετικά με τις θάλασσες και τους ωκεανούς. Η ανακάλυψη θεωρήθηκε ασφαλώς τυχαία, αφού στόχος της αποστολής ήταν ουσιαστικά η βαθομετρική εξερεύνηση των θαλασσών και των ωκεανών, σε συνδυασμό με την καταγραφή όλων των ειδών των ζώντων πόρων.

³⁰ Επικεφαλής της αποστολής του H.M.S. Challenger ήταν ο καθηγητής φυσικής φιλοσοφίας του Παν/μίου του Εδιμβούργου, Charles Wyville Thomson.

μυστήριο που τους περιβάλλει σε σχέση με την προέλευση τους. Εν τούτοις, αφού περάσαμε και από τη θεωρία της έκχυσης της ηφαιστειακής λάβας στη θάλασσα, η οποία θα μπορούσε πιθανόν με τη σειρά της να θεωρηθεί υπεύθυνη για τη δημιουργία των πολυμεταλλικών κονδύλων, οι επιστήμονες φαίνεται να καταλήγουν περισσότερο υπέρ της θεωρίας του J. Greenslate, υπεύθυνου του Scripps Oceanographic Institution, σύμφωνα με τον οποίο οι πολυμεταλλικοί κόνδυλοι, αποτέλεσμα φυσικών διεργασιών, δημιουργήθηκαν γύρω από ένα σκελετό μικρό και κυψελικό, δημιούργημα μικροαπολυαμνικών πεντανίων (Τσάλτας, 1999), σε συνδυασμό με τη συμπίκνωση του φυτοπλαγκτού και του ζωοπλαγκτού των θαλάσσιων νερών.

Σημαντικότερο, ίσως, στοιχείο από την προέλευση των πολυμεταλλικών κονδύλων, είναι εκείνο που αναφέρεται στη δυνατότητα ανανέωσης τους με νέα κοιτάσματα. Σύμφωνα με την Elisabeth Borgese - Mann, η αύξηση αυτή αφορά σε 0,01 έως 100 χιλιοστόμετρα ανά χίλια χρόνια στα πολύ μεγάλα βάθη, ενώ πλησίον των ακτών των ηπείρων η αύξηση αυτή είναι της τάξης των 0,01 έως 100 χιλιοστόμετρων κάθε χρόνο. Πρόκειται για ένα ρυθμό πολύ αργό, ο οποίος όμως σε συνδυασμό με την απεραντοσύνη, όπως αποδεικνύεται, των αποθεμάτων των πόρων αυτών κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, υπολογίζεται ότι οδηγεί στη δημιουργία περίπου 16 εκατομμυρίων τόνων πολυμεταλλικών κονδύλων κάθε χρόνο, οι οποίοι προστίθενται στα εν λόγω αποθέματα.

Βασικό συστατικό των κονδύλων είναι το μαγγάνιο, με αμέσως μετά το σίδηρο, το κοβάλτιο και το νικέλιο. Παράλληλα, περιέχουν και είκοσι περίπου επιπλέον στοιχεία, όπως τιτάνιο, βανάδιο, μολυβδαίνιο, μαγνήσιο κ.λπ. (Chouaraoui, 1979). Η περιεκτικότητα τους στα βασικά αυτά μέταλλα ποικίλλει ανάλογα με την περιοχή και το βάθος των νερών. Πλούσια σε μαγγάνιο είναι τα αποθέματα του Ειρηνικού Ωκεανού, τα οποία εκτιμάται ότι ξεπερνούν το 1,5 τρισεκατομμύριο τόνους. Βρίσκονται σε διαφορετικά βάθη, ξεκινώντας από τα 100 μέτρα στο νησιωτικό σύμπλεγμα του Honshu, μέχρι τα 6.900 μ. πλησίον των Μαριαννών Νήσων, στα ανοιχτά των Φιλιππίνων.

Ο Ειρηνικός Ωκεανός περιλαμβάνει όμως και μεγάλα κοιτάσματα κονδύλων, πλούσιων σε κοβάλτιο, κυρίως στο υποθαλάσσιο ορεινό του σύμπλεγμα πλησίον του Ισημερινού, όπου το βάθος των νερών δεν ξεπερνά τα 1.000 μ. Στο νότιο μέρος του, ο μεγαλύτερος αυτός ωκεανός του Πλανήτη μας περιλαμβάνει επίσης κοιτάσματα κονδύλων πλούσια σε νικέλιο και χαλκό, που ανέρχονται, σύμφωνα με υπολογισμούς, σε 200 δισεκατομμύρια τόνους.

Σε απόσταση 500.800 μ. από τις ακτές τόσο της Βόρειας όσο και της Νότιας Αμερικής, τα αποθέματα σε πολυμεταλλικούς κονδύλους είναι πλούσια σε μαγγάνιο αλλά πολύ φτωχά στα άλλα μέταλλα. Εν τούτοις, τα σχετικά αποθέματα θεωρούνται εκμεταλλεύσιμα και ανέρχονται σε 26 δισεκατομμύρια τόνους.

Στην ίδια πάντα περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού, βρίσκουμε επίσης πολυμεταλλικούς κονδύλους, πλούσιους σε μαγγάνιο, στα ανοιχτά της νοτιοανατολικής Ιαπωνίας καθώς και κατά μήκος της ηφαιστιογενούς περιοχής των νησιών Φίτζι.

Η περιεκτικότητα σε μαγγάνιο αποτελεί καθοριστικό παράγοντα αξιοποίησης των αποθεμάτων των πολυμεταλλικών κονδύλων (Beguery, 1976). Αξιοποιήσιμα θεωρούνται συνήθως τα κοιτάσματα που περιέχουν περισσότερο από 25% μαγγάνιο. Με γνώμονα τον παραπάνω κανόνα, τα αποθέματα του Ατλαντικού Ωκεανού δε θεωρούνται από τα πλέον εκμεταλλεύσιμα, τουλάχιστον όσον αφορά εκείνα κατά μήκος των νοτιοανατολικών ακτών των Ηνωμένων Πολιτειών στο ηπειρωτικό πλάτωμα του Blake, σε βάθος 7501.050 μ. και σε απόσταση 2.000 χμ. από τις ακτές της Φλόριντα. Αντιθέτως, στην περιοχή των Νοτιοανατολικών Βερμούδων, και σε μία περιοχή που εκτείνεται 600 χμ. από τις ακτές, το κοιτάσμα των πολυμεταλλικών κονδύλων περιλαμβάνει 44% μαγγάνιο. Μεγάλο θεωρείται επίσης το κοιτάσμα του Νότιου Ατλαντικού κοντά στο Rio Grande, απέναντι από τις βραζιλιάνικες ακτές, αλλά και κατά μήκος των νησιών Μαλβίνες,³¹ απέναντι από την Αργεντινή.

---

³¹ Το εν λόγω νησιωτικό σύμπλεγμα βρίσκεται υπό βρετανικό καθεστώς. Έτσι, με βάση τη Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, η διαμάχη, επί βρετανικής πρωθυπουργίας

Όσον αφορά στον Ινδικό Ωκεανό, τα κοιτάσματα των πολυμεταλλικών κονδύλων είναι περίπου ανάλογα με εκείνα του Ειρηνικού, αν και η περιεκτικότητά τους σε μαγγάνιο κυμαίνεται ανάμεσα σε 17 και 29% για το ανατολικό του μέρος, ενώ το δυτικό δεν ξεπερνά το 22% στις υποθαλάσσιες λεκάνες της Μαδαγασκάρης και του Κροζέτ, στο ηπειρωτικό πλάτωμα των Αγκουίλλων Νήσων και σε βάθος 3.000 μ. περίπου.

1.5.6. Τεχνικές εξόρυξης των θαλάσσιων φυσικών πόρων

Θα μπορούσε αρχικά να υποστηρίξει κανείς ότι οι τεχνικές εξόρυξης των φυσικών πόρων στα ηπειρωτικά εδάφη δε διαφέρουν πολύ από εκείνες που χρησιμοποιούνται για τις αντίστοιχες δράσεις στον υποθαλάσσιο χώρο. Εν τούτοις, ένα σημαντικό στοιχείο διαφοροποιεί πολύ τα πράγματα, ιδιαίτερα όσον αφορά στην αρχική φάση της τοπογραφικής, γεωλογικής και γεωφυσικής ανάδειξης του χώρου. Πρόκειται για την τεράστια μάζα νερού ανάμεσα στις πλωτές εγκαταστάσεις επιφανείας, που χρησιμοποιούνται ως βάση για τη διερευνητική εξόρυξη, και στο βυθό της θάλασσας και των ωκεανών, στην επιφάνεια ή και στο υπέδαφος του οποίου βρίσκονται οι φυσικοί πόροι,

Η μεγάλη απόσταση ανάμεσα στα ωκεανογραφικά σκάφη και τον θαλάσσιο βυθό προκαλούν προβλήματα αφενός υδροστατικής πίεσης, απαγορευτικής για άμεση δράση του ίδιου του ανθρώπου, σε συνδυασμό με τον σχεδόν απόλυτο περιορισμό της διείσδυσης του ηλιακού φωτός στις αχανείς αυτές εκτάσεις.

Οι καιρικές συνθήκες επίσης, σε σχέση και με την απαιτούμενη ηρεμία των νερών επιφανείας, δημιουργούν ανυπέρβλητα τις περισσότερες φορές εμπόδια,

---

Μάργκαρετ Θάτσερ, ανάμεσα στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Αργεντινή, με δεδομένη την αποκλειστική οικονομική ζώνη των 200 ν.μ. απόστασης από τις ακτές και σε συνδυασμό με αντίστοιχη έκταση υφαλοκρηπίδας, θεωρείται ότι έχει τη βάση της στον προσπορισμό και την εκμετάλλευση του μεγάλου υποθαλάσσιου πλούτου της συγκεκριμένης περιοχής.

αφού τα σχετικά με τη διερευνητική εξόρυξη ωκεανογραφικά σκάφη πρέπει να είναι αρκετά σταθερά ώστε να μπορούν να αντλήσουν τα απαιτούμενα αποτελέσματα.

➤ Γεωλογική και γεωφυσική προσέγγιση

Οι έρευνες που έχουν μέχρι σήμερα πραγματοποιηθεί, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο που αναφέρθηκαν προηγουμένως, οδηγούν πλέον σε ένα ασφαλές συμπέρασμα, σύμφωνα με το οποίο υπάρχει μία μεγάλη διαφορά ανάμεσα στους φυσικούς πόρους που επικάθονται στον θαλάσσιο βυθό και σε εκείνους που αφορούν στο πετρέλαιο και το φυσικό αέριο κάτω από την επιφάνεια του. Οι πρώτοι, όπως ήδη έχει αναφερθεί, αφορούν σε πόρους που εντοπίζονται σε αρκετά μεγάλα βάθη, ενώ οι δεύτεροι σε φυσικούς πόρους που βρίσκονται σε άμεση σχέση με τη φυσική προέκταση της ξηράς κάτω από τη θάλασσα και σχετίζονται με την έννοια της γεωλογικής υφαλοκρηπίδας.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η ύπαρξη των υποθαλάσσιων κοιτασμάτων των υδρογονανθράκων ακολουθεί τη φυσική ηπειρωτική τους προέλευση, ως την προέκταση της παράκτιας ζώνης υπό τη θάλασσα με τη μορφή του ηπειρωτικού πλατώματος. Έτσι, το μεγαλύτερο μέρος των υποθαλάσσιων κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου προέρχεται από γεωλογικές διαμορφώσεις πάνω στις ηπειρωτικές ακτές, που προεκτείνονται στη συνέχεια κάτω από τη θάλασσα, όπως στην περίπτωση του Περσικού Κόλπου και της Νότιας Καλιφόρνια.

Η γεωφυσική προσέγγιση του υποθαλάσσιου χώρου γίνεται σήμερα με πολλές μεθόδους. Εκτός από την ακουστική μέθοδο, που ήδη αναφέρθηκε και αφορά στη χρήση των σονάρ, η μέθοδος της δημιουργίας τεχνητών σεισμών, με στόχο την καταγραφή των σεισμικών κυμάτων που εντοπίζουν έτσι τις υποθαλάσσιες λεκάνες που είναι πλούσιες σε υδρογονάνθρακες, χρησιμοποιήθηκε, επίσης, στο παρελθόν, ενώ κυρίως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο εφαρμόστηκε η μαγνητομετρική μέθοδος από αέρος, καθώς και η γεωμαγνητική από τα ωκεανογραφικά σκάφη. Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε επίσης το ηλεκτρομαγνητικό σύστημα.

Τέλος, η γεωχημική προσέγγιση του χώρου αφορά αποκλειστικά στη συστατική δομή των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων, σε συνδυασμό με τη σύσταση του εδάφους του θαλάσσιου βυθού, των νερών και της χλωρίδας. Συνήθως, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την αντίστοιχη γεωχημική προσέγγιση στις ηπείρους χρησιμοποιούνται και στη θάλασσα.

➤ Πλωτές εξέδρες και σύγχρονες τεχνικές εξόρυξης

Αναφερόμενοι σε πλωτές εξέδρες που χρησιμοποιούνται για τη γεωλογική και γεωφυσική ανάδειξη του υποθαλάσσιου χώρου, εννοούμε τα ειδικής κατασκευής ωκεανογραφικά σκάφη.

Οι δυνατότητες παρόμοιων σκαφών να ενεργούν μακριά από τις ακτές και πάνω από σημαντικά θαλάσσια βάθη σε επίπεδο καταγραφής των φυσικών, γεωγραφικών και γεωμορφολογικών δεδομένων της επιφανείας τους είναι αυξημένες και συνδυάζονται με τη δυνατότητα εύκολης και άμεσης πρόσβασης στο υπέδαφος του βυθού και σε βάθος τουλάχιστον 60 μ.

Η εξαγωγή των όποιων συμπερασμάτων από την έρευνα, η οποία πραγματοποιείται πάνω σε ένα παρόμοιο σκάφος, στηρίζεται περισσότερο στην αποτελεσματική χρήση των ηχοσονάρ, που αναδεικνύουν, με τον τρόπο αυτό, τοπογραφικά την επιφάνεια του θαλάσσιου βυθού.

Τα σκάφη αυτά, που αρχικά ήταν αποκλειστικά και μόνο σκάφη επιφανείας, με τη ραγδαία εξέλιξη της υποθαλάσσιας τεχνολογίας, έχουν σήμερα σε πολλές περιπτώσεις αντικατασταθεί από υπερσύγχρονα βαθυσκάφη που διαθέτουν αυξημένες δυνατότητες άμεσης διερεύνησης των φυσικών υποθαλάσσιων συνθηκών, με έμφαση πάντα σε εκείνες που αντιμετωπίζονται στην επιφάνεια και στο υπέδαφος του θαλάσσιου βυθού. Οι δυνατότητες αυτές αφορούν τόσο στην εκ του σύνεγγυς χαρτογράφηση, ελάχιστα μέτρα πάνω από το βυθό, των γεωλογικών ιδιομορφιών της επιφάνειας, όσο και στην άμεση διερεύνηση των κατακαθήμενων οργανισμών αλλά και των υπό την επιφάνεια του βυθού, σε σχετικά μικρά όμως βάθη. Με τη μέθοδο αυτή, ο άνθρωπος έχει πλέον καταφέρει να εξερευνήσει ακόμη και το βαθύτερο σημείο των ωκεανών, που αγγίζει τα

11.000 μ. περίπου και βρίσκεται στο χάσμα των Μαριαννών Νήσων, βόρεια των Φιλιππίνων.

1.5.7. Τεχνικές εξόρυξης off shore πετρελαίου

.....

Όλες οι μέθοδοι που έχουν μέχρι σήμερα χρησιμοποιηθεί για την εξόρυξη του off shore πετρελαίου, αφορούν στην από την επιφάνεια της θάλασσας προσέγγιση του κοιτάσματος μέσω ειδικών εξέδρων, οι διαφορές των οποίων εντοπίζονται στην εξελιγμένη τους μορφή σε σχέση με την αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών φαινομένων που προκαλούν εγγενείς δυσκολίες.

Οι εξέδρες αυτές, με τη μορφή μεγάλων πλατφόρμων επιφανείας, έχουν διαχρονικά εξελιχθεί έτσι, ώστε να προσφέρουν τη μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια τόσο στο αναγκαίο προσωπικό που εργάζεται πάνω σε αυτές όσο και στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο από κινδύνους ρύπανσης. Μέχρι σήμερα, οι μορφές των πλατφόρμων αυτών είναι τέσσερις, οι οποίες θα αναλυθούν παρακάτω.

Μέχρι τη συνομολόγηση των Συμβάσεων της Γενεύης, το 1958, η εξέλιξη της off shore τεχνικής εξόρυξης ήταν υποτυπώδης, αφού δεν μπορούσε να ξεπεράσει ουσιαστικά ούτε τα 30 μέτρα βάθος. Στη συνέχεια, η κατοχύρωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων των κρατών στην υφαλοκρηπίδα τους, μέχρι τουλάχιστον το βάθος των 200 μ. αλλά και πέραν αυτού, μέχρι εκεί που η τεχνολογική δυνατότητα των κρατών το επέτρεπε, οδήγησε την υποθαλάσσια τεχνολογία σε μία ξέφρενη κούρσα, με αποτέλεσμα δέκα χρόνια αργότερα (1968) το μεγαλύτερο και σε πλήρη εκμετάλλευση off shore κοιτάσμα να βρίσκεται σε βάθος 396 μ. στον Ειρηνικό Ωκεανό, κατά μήκος των ακτών της Καλιφόρνια. Παράλληλα, οι off shore έρευνες είχαν ξεπεράσει και το βάθος των 1.000 μ.

Οι πρώτες υποτυπώδεις εγκαταστάσεις εξόρυξης πετρελαίου τοποθετούνται ιστορικά στα 1894 (Τσάλτας, 2003). Αφορούσαν σε υποθαλάσσια περιοχή πολύ κοντά στις ακτές της Καλιφόρνια, σε πολύ μικρό βάθος και σε συνέχεια κοιτάσματος που υφίστατο εκμετάλλευση από τις ακτές. Ουσιαστικά, επρόκειτο

για πρόχειρες ξύλινες εγκαταστάσεις που στηρίζονταν σε τέσσερα πόδια και εξαρτιόνταν απόλυτα από την όποια υποτυπώδη τεχνική κάλυψη, που παρεχόταν όμως από την ξηρά.

Για πρώτη ουσιαστικά φορά παρήχθη off shore πετρέλαιο από τα παράκτια νερά πλησίον των ακτών της λίμνης του Μαρακάμπο στη Βενεζουέλα, το 1923, ενώ η πρώτη αποτελεσματική στην απόδοση της εκμετάλλευση έγινε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1947, μέσα στον Κόλπο του Μεξικού και κατά μήκος των ακτών της Λουιζιάνα.

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται σήμερα για την off shore εκμετάλλευση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, όσον αφορά στις εγκαταστάσεις επιφανείας, είναι ουσιαστικά τρεις: οι σταθερές πλατφόρμες, οι ημισταθερές και οι πλωτές.

Ακόμη και μέχρι τις μέρες μας, οι περισσότερες πλατφόρμες εξόρυξης πετρελαίου που αφορούν σε κοιτάσματα που βρίσκονται σε μικρό σχετικά βάθος και λίγο πολύ πλησίον των ακτών είναι σταθερές και στηρίζονται έτσι σε τεράστια πόδια που είναι βυθισμένα στο βυθό της θάλασσας, σε αρκετά μεγάλο βάθος, για λόγους σταθερότητας. Τα πόδια αυτά ήταν αρχικά ξύλινα και στη συνέχεια από μπετόν. Αμέσως μετά χρησιμοποιήθηκε το ατσάλι, το οποίο ακόμη και σήμερα αποτελεί την ιδανικότερη λύση λόγω της αποτελεσματικής διείσδυσης του σε μεγάλο βάθος κάτω από το βυθό αλλά και της μεγάλης αντοχής του σε δύσκολες καιρικές ή άλλες φυσικές συνθήκες.

Οι προδιαγραφές των σταθερών αυτών εγκαταστάσεων σχετίζονται άμεσα με τη δυνατότητα τους να φέρουν στην επιφάνεια το σύνολο του απαραίτητου τεχνικού υλικού αλλά και του απαραίτητου ανθρώπινου εργατικού προσωπικού, σε συνδυασμό με την αντοχή σε μεγάλες τρικυμίες και φυσικά φαινόμενα, συμπεριλαμβανομένων των σεισμικών δονήσεων.³²

---

³² Οι πλέον σύγχρονες παρόμοιες κατασκευές στηρίζονται τις περισσότερες φορές σε ένα αντί τέσσερα πόδια, με στόχο την εξουδετέρωση των προβλημάτων από τους πάγους το χειμώνα ή τις τεράστιες παλίρροιες και τους τυφώνες και ανεμοστρόβιλους που παρουσιάζονται στις περιοχές της Αλάσκας ή του Κόλπου του Μεξικού.

Όταν πρόκειται για πολύ σημαντικά κοιτάσματα πετρελαίου, οι εγκαταστάσεις αυτές, όταν μάλιστα οι ειδικές φυσικές συνθήκες το επιτρέπουν, μετατρέπονται εύκολα σε τεχνητά νησιά.³³

Στις πλωτές πλατφόρμες, όπως είδαμε, οι δυο προηγούμενες περιπτώσεις δε θεωρούνται αποτελεσματικές, αναφορικά τουλάχιστον με τα κοιτάσματα που βρίσκονται σε σημαντικό βάθος. Επίσης, το κόστος της μόνιμης κατασκευής, η οποία μάλιστα αδυνατεί να χρησιμοποιηθεί και σε άλλες αποστολές σε σύντομο χρονικό διάστημα και σε μικρή από την αρχική τοποθεσία απόσταση, έχει οδηγήσει σε μόνιμη πλέον χρήση της πλωτής πλατφόρμας εξόρυξης πετρελαίου από τη θάλασσα.

Οι πλατφόρμες αυτές δεν έχουν καμία ουσιαστικά σταθερή επαφή με το βυθό των θαλασσών και των ωκεανών και είναι απόλυτα μετακινούμενες. Η άντληση του πετρελαίου γίνεται μέσω ενός κεντρικού αγωγού στο βυθό (πηγάδι), στο πάνω μέρος του οποίου έχει στηριχθεί το ειδικό μηχάνημα διάτρησης (γεωτρύπανο). Εν τούτοις, τα μεγάλα προβλήματα των εγκαταστάσεων αυτών σχετίζονται πάντα με την ανεπαρκή σταθερότητα τους, η οποία αναφορικά και σε σχέση με την οριζόντια κίνηση δεν πρέπει να ξεπερνά το 5% του βάθους του νερού. Σε αντίθετη περίπτωση, η υπερβολική κίνηση σε σχέση με την κάθετη απόσταση προς την απόληξη του αγωγού θα μπορούσε να προκαλέσει ανεπανόρθωτη ζημιά σε αυτόν.

Η μορφή αυτή των πλωτών πλατφόρμων είναι άκρως αποτελεσματική για περιοχές της ανοιχτής θάλασσας με ήρεμα νερά ή για περιοχές με ελεγχόμενους ανέμους και ήπια ρεύματα.

Στην ίδια κατηγορία υπάρχει, όμως, και η εξελιγμένη μορφή των ημιβυθισμένων πλωτών εγκαταστάσεων με καλύτερο αποτέλεσμα σχετικά με τη σταθερότητα τους. Οι εν λόγω εγκαταστάσεις έχουν επίσης τη δυνατότητα, σε μικρά σχετικά βάθη, να ακουμπήσουν στο βυθό.

---

³³ Τα πρώτα και μεγαλύτερα τεχνητά νησιά της μορφής αυτής κατασκευάστηκαν το 1967 λίγο μακρύτερα από το λιμάνι του Long Beach, με στόχο την εκμετάλλευση του ανατολικού μέρους της υποθαλάσσιας κοιλάδας του Wilington.

Στις ημισταθερές πλατφόρμες, οι εγκαταστάσεις αυτές στηρίζονται στο βυθό, μόνο κατά τη διάρκεια της άντλησης του πετρελαίου. Στη συνέχεια, μετατρέπονται σε πλωτές και μπορούν να μεταφερθούν σε όποιο άλλο επιθυμητό μέρος. Ουσιαστικά, υπάρχουν δύο κατηγορίες παρόμοιων εγκαταστάσεων: οι αυτοανυψούμενες πλατφόρμες και οι καταδυτές.

Οι αυτοανυψούμενες πλατφόρμες έχουν τη δυνατότητα να είναι αυτόνομες, όπως και οι σταθερές πλατφόρμες. Το κυριότερο προνόμιο των εγκαταστάσεων του τύπου αυτού είναι ότι στηρίζονται καλά στο βυθό, με αποτέλεσμα να διατηρούνται αρκετά σταθερές ακόμη και με μεγάλο κυματισμό. Παράλληλα, η δυνατότητα τους να μετακινούνται εύκολα αρμόζει απόλυτα στις περιπτώσεις εκείνες όπου δεν υπάρχει απόλυτη βεβαιότητα για την ύπαρξη σχετικών κοιτασμάτων σε σταθερά σημεία, με αποτέλεσμα τη συνεχή έρευνα σε σχετικά κοντινά υποθαλάσσια σημεία.

Οι καταδυτές λεγόμενες πλατφόρμες ξεκινούν από μεγάλες μαούνες που χρησιμοποιούνται κυρίως στους ποταμούς. Κατά την επιχείρηση της διείδυσης στο βυθό, χρησιμοποιούνται πλωτές γέφυρες κάθετης κίνησης με στόχο την εξασφάλιση της σταθερότητας της πλατφόρμας. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον κατά τη δεκαετία 1950-1960 και για περιπτώσεις, το βάθος των οποίων δεν ξεπερνούσε τα 25 μ.

➤ **Μεταφορά πετρελαίου**

Η off shore παραγωγή του πετρελαίου συγκεντρώνεται συνήθως είτε στις εγκαταστάσεις της κύριας πλατφόρμας παραγωγής είτε σε ειδικές, προς το σκοπό αυτό, συμπληρωματικές της κύριας πλατφόρμας πλωτές εγκαταστάσεις. Στη συνέχεια, η συνήθης μέθοδος μεταφοράς είναι μέσω των μεγάλων πετρελαιοφόρων σκαφών, των γνωστών μας τάνκερς. Εν τούτοις, ήδη από το 1969 χρησιμοποιήθηκε επίσης η υποθαλάσσια μέθοδος συγκέντρωσης του πετρελαίου σε τεράστιες δεξαμενές από ατσάλι και μπετόν, χωρητικότητας

500.000 βαρελιών.³⁴ Από τις εγκαταστάσεις αυτές, τα υπερτάνκερς φόρτωναν το πετρέλαιο για τη μεταφορά του στις διάφορες χώρες.

Η πλέον εξελιγμένη μέθοδος όμως, και ειδικότερα για περιπτώσεις όπου υπάρχει μεγάλη παραγωγή πετρελαίου ή φυσικού αερίου, είναι η μεταφορά του απευθείας από το κοίτασμα μέσω υποθαλάσσιων αγωγών, γνωστών ως pipelines.³⁵

1.5.8. Μέθοδοι εξόρυξης και περισυλλογής των πολυμεταλλικών κονδύλων

Η περισυλλογή των πολυμεταλλικών κονδύλων είναι θεωρητικά ευκολότερη από την υποθαλάσσια εξόρυξη του πετρελαίου ή του φυσικού αερίου. Αν και οι φυσικοί αυτοί πόροι βρίσκονται σε σχετικά μεγάλο βάθος στους ωκεανούς, το γεγονός ότι δε χρειάζεται ουσιαστική εξόρυξη, υπό την έννοια της διεϊσδυσης στο υπέδαφος του βυθού, αλλά σάρωμα της επιφάνειας του με στόχο την περισυλλογή τους, διευκολύνει κατά πολύ τα πράγματα.

Μοναδικό ουσιαστικά εμπόδιο παραμένει το μεγάλο βάθος και η τεράστια πίεση από τη μάζα νερού πάνω από την επιφάνεια του βυθού. Εν τούτοις, οι σύγχρονες υδραυλικές μέθοδοι έχουν καταφέρει την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εξόρυξης σε μεγάλα βάθη και με σημαντικά αποτελέσματα.

---

³⁴ Πρόκειται για υποθαλάσσια εγκατάσταση στον Περσικό Κόλπο, σε 40 μ. βάθος και 104 χμ. απόσταση από τις ακτές.

³⁵ Η αρχική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή των υποθαλάσσιων αυτών αγωγών αφορούσε σε αγωγούς που ξεκινούσαν από τις ακτές και βυθίζονταν βαθμηδόν κάτω από τη θάλασσα, με δυνατότητα όμως να φτάσουν σε απόσταση όχι μεγαλύτερη των 16 χμ. Στη συνέχεια, χρησιμοποιήθηκε μέχρι τις μέρες μας η μέθοδος της κατασκευής των υποθαλάσσιων αυτών αγωγών κομμάτι-κομμάτι, τα οποία βυθίζονταν από ειδικό σκάφος μέχρι το βυθό, ανεξαρτήτως βάθους. Τελευταία βέβαια μέθοδος, η βύθιση του αγωγού ο οποίος είναι απευθείας τυλιγμένος σε τεράστιο καρούλι, το οποίο σύρεται πίσω από ειδικό, προς το σκοπό αυτό, σκάφος. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιήθηκε όμως αρκετά και κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο για τη μεταφορά καυσίμων με συνεχή ροή, από τις αγγλικές ακτές προς τις γαλλικές, στην περιοχή της Μάγχης. Υπολογίζεται ότι την εποχή εκείνη είχαν βυθιστεί στη Μάγχη 21 υποθαλάσσιοι αγωγοί.

Μέχρι σήμερα, τρεις είναι οι μέθοδοι που έχουν προταθεί και χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά για την εξόρυξη των πολυμεταλλικών κονδύλων. Και οι τρεις αφορούν στην εποχή της διεθνούς προσπάθειας αξιοποίησης τους, τόσο οικονομικά όσο και από τη νομική πλευρά κατοχύρωσης ειδικών δικαιωμάτων της ανθρωπότητας, της οποίας και ανακηρύχτηκαν Κοινή Κληρονομιά. Η Έκθεση του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. που πρωτοπαρουσιάστηκε στο πλαίσιο της ουσιαστικής εναρκτήριας συνεδρίασης της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, στο Καράκας της Βενεζουέλας, τον Ιούλιο του 1974, αναλύει τις τρεις αυτές μεθόδους με την ακόλουθη σειρά:

➤ **Μέθοδος της αναρρόφησης**

Η μέθοδος αυτή στηρίζεται στην προοπτική της συνεχούς εξόρυξης, χωρίς να χρειάζεται το αρχικό εξάρτημα που σαρώνει το βυθό να μεταφέρει στην επιφάνεια των νερών το περιεχόμενο του. Στηρίζεται στη μέθοδο της ηλεκτρικής σκούπας, η οποία με την αναρρόφηση σαρώνει το υλικό της επιφανείας και μέσω ενός μεγάλου υδραυλικού, αρκετά εύκαμπτου σωλήνα από ατσάλι, το μεταφέρει στην επιφάνεια.

Για πρώτη φορά η μέθοδος αυτή χρησιμοποιήθηκε από την αμερικανική εταιρία Deepsea Ventures σε βάθος 800 μ. στο ηπειρωτικό πλάτωμα του Blake στον Ατλαντικό Ωκεανό, το 1970. Αμέσως μετά, ο τότε πολυεκατομμυριούχος Howard Hughes προσπάθησε να τελειοποιήσει τη μέθοδο αυτή, γι' αυτό και η τεχνική της αναρρόφησης ονομάστηκε επίσης μέθοδος Hughes.³⁶

Το σύστημα της αναρρόφησης είχε βέβαια χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν και ειδικότερα για την off shore εξόρυξη των διαμαντιών στις ανατολικές ακτές της Αφρικής. Έτσι, το συνεχές αυτό σάρωμα του βυθού επιτρέπει τη μεταφορά πάσης φύσεως υλικού στην επιφάνεια, όπου βέβαια ακολουθεί η διαλογή των

---

³⁶ Οι πρώτες εξερευνήσεις με στόχο την εκμετάλλευση των πολυμεταλλικών κονδύλων του Ειρηνικού έγιναν το 1974 με το ερευνητικό πλοίο του Howard Hughes, το γνωστό Glomar Explorer, 36.0001, Παρ' όλα' αυτά, είναι πλέον γνωστό ότι η κατασκευή του εν λόγω σκάφους έγινε με στόχο την περισυλλογή και ανέλκυση των συντριμμιών ενός σοβιετικού υποβρυχίου από σχετικά μεγάλο βάθος, με βάση ένα σχέδιο της C.I.A. με την ονομασία: Operation Jennifer. (Βλ. Borgese-Mann, E., op. cit, σελ. 90).

πολυμεταλλικών κονδύλων, ενώ το άχρηστο υλικό μεταφέρεται ξανά στη θάλασσα.

➤ **Μέθοδος των κάδων συνεχούς περισυλλογής**

Πρόκειται για μία μέθοδο που στηρίζεται στην υδραυλική χρήση ενός μεγάλου αγωγού που βυθίζεται μέχρι την επιφάνεια του βυθού και στην άκρη του οποίου έχει τοποθετηθεί ένας επιμήκης κάδος με ανοιχτό το ένα στόμιο του και κλειστό το άλλο.³⁷ Η μέθοδος σαρώματος του βυθού από τον κάδο αυτό στηρίζεται στη δυνατότητα του να εγκλωβίζει τους πολυμεταλλικούς κονδύλους χωρίς ουσιαστικά να βυθίζεται στην άμμο.

Ο ίδιος πάντα αυτός μεταλλικός κάδος πρέπει να είναι πολύ μεγάλος, ώστε να μπορεί να περιλάβει αρκετούς κονδύλους λόγω της αραιής παρουσίας τους ανά τετραγωνικό μέτρο επιφάνειας του βυθού (περίπου 7 με 24 κιλά). Σε κάθε περίπτωση, ίσως το μέγεθος του κάδου να αποτελεί και το μεγαλύτερο πρόβλημα, αφού πρέπει με το παραπάνω σύστημα να μεταφέρει στην επιφάνεια περί τους 200 με 400 τόνους υλικού ανά ώρα, ώστε η όλη επιχείρηση να θεωρηθεί οικονομικώς συμφέρουσα.

Το σύστημα αυτό μπορεί να τοποθετηθεί σε οποιοδήποτε πλοίο, αρκεί να διαθέτει ειδικούς χώρους προσωρινής αποθήκευσης των κονδύλων. Σε αντίθετη περίπτωση, πρέπει να συνοδεύεται από ειδικές φορηγίδες αποθήκευσης, οι οποίες τις περισσότερες φορές μπορεί να χρησιμοποιηθούν και για απευθείας, ανεξάρτητη μεταφορά του υλικού στις ακτές, χωρίς να χρειάζεται έτσι η αναστολή της όλης επιχείρησης με την απόσυρση του κυρίως σκάφους.

➤ **Μέθοδος των τηλεκατευθυνόμενων υποβρυχίων**

Τελευταία, και θεωρητικά η πλέον εξελιγμένη μορφή εξόρυξης των πολυμεταλλικών κονδύλων, είναι εκείνη που στηρίζεται στη συνεχή περισυλλογή τους από ειδικά εξοπλισμένα μικρά τηλεκατευθυνόμενα υποβρύχια,

---

³⁷ Η έμπνευση της ιδέας αυτής είναι ιαπωνικής προέλευσης και είναι παγκοσμίως γνωστή ως μέθοδος C.L.B. (Continuous Line Bucket).

τα οποία σαρώνουν το βυθό των ωκεανών και μεταφέρουν, μέσω σταθερών υποθαλάσσιων κατασκευών, τους κονδύλους στην επιφάνεια.

Η μέθοδος αυτή θεωρείται πολύ αποτελεσματική και σχετικά συμφέρουσα από οικονομική άποψη, κατά τη διάρκεια τουλάχιστον της ουσιαστικής εξόρυξης. Το μόνο πρόβλημα είναι το υψηλό κόστος της αρχικής κατασκευής των τεχνολογικά εξελιγμένων αυτών υποβρύχιων μηχανών.

1.5.9. Προβλήματα θαλάσσιας ρύπανσης από την εξόρυξη των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων

.....

Αποτελεί γεγονός ότι η εξόρυξη των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων αποτελεί, τα τελευταία, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, χρόνια, μία από τις σημαντικότερες αιτίες ρύπανσης του θαλάσσιου και ωκεάνιου περιβάλλοντος. Τόσο οι εγκαταστάσεις μικρού βάθους πλησίον των ακτών των κρατών όσο και εκείνες που βρίσκονται σε αρκετά μεγαλύτερο βάθος, και μάλιστα σε σημεία που αποτελούν και παραδοσιακά περάσματα της διεθνούς ναυσιπλοΐας, έχουν προκαλέσει στο παρελθόν σημαντικές ζημιές στο θαλάσσιο οικοσύστημα, με αποτελέσματα οδυνηρά για τη δημόσια υγεία και επιπτώσεις τουλάχιστον δυσάρεστες για τη θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα.³⁸

Πιο συγκεκριμένα, τις δεκαετίες 1960 και 1970, όταν οι εν λόγω έρευνες βρίσκονταν στο αρχικό, πειραματικό στάδιο εξέλιξης τους, χωρίς έτσι να μπορούν να προβλέψουν τις επιπτώσεις από την όποια υποθαλάσσια εξόρυξη φυσικών πόρων στο ευρύτερο περιβάλλον, οι ζημιές που προκλήθηκαν σε αυτό ήταν πράγματι πολύ σημαντικές.

---

³⁸ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν στην περίπτωση αυτή τα προβλήματα που αφορούν στον τομέα των καθιστικών κυρίως ειδών, αλλά και της αλιείας γενικότερα, από την πλευρά σε πρώτη φάση της θαλάσσιας πανίδας. Τέλος, σημαντικές θεωρούνται οι επιπτώσεις που είναι δυνατό να προκληθούν στον τομέα της χλωρίδας του βυθού, η οποία και αποτελεί την πραγματική ζωή του υποθαλάσσιου βασιλείου αφού χρησιμοποιείται αποκλειστικά ως τροφή όλων των ειδών των λεγόμενων θαλάσσιων ζώντων πόρων.

Η ανάγκη λοιπόν άμεσης, διεθνούς, οργανωμένης αντιμετώπισης των φαινομένων αυτών αντανακλώνεται μέσα από τις διατάξεις της Σύμβασης του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπου γίνεται ειδική και αναλυτική μνεία για τις συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Οι διεθνείς ρυθμίσεις αφορούν επίσης στη μέθοδο κατασκευής, εγκατάστασης και χρήσης των ειδικών μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται για την εξόρυξη των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων, με έμφαση σε εκείνες που αφορούν συνηθέστερα στην εξόρυξη των υδρογονανθράκων.

Οι ειδικές αυτές προβλέψεις χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια ως μοχλός πίεσης στις εθνικές νομοθεσίες αναφορικά με τη θαλάσσια ρύπανση, με αποτέλεσμα μία σειρά εσωτερικών νόμων, ειδικά των ανεπτυγμένων κρατών, να αναφέρονται στην περίπτωση αυτή. Δύο είναι, πιο συγκεκριμένα, οι γενικές ρυθμίσεις που αφορούν στις εγκαταστάσεις αυτές:

- Σε πρώτη φάση, και σε σχέση με την εγκατάσταση και τη στελέχωση των πλωτών αυτών μηχανημάτων, πρέπει να αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή σε μία σειρά παραγόντων, άκρως απαραίτητων, στο πλαίσιο της υιοθέτησης μίας γενικότερης πολιτικής της προστασίας στον θαλάσσιο χώρο. Οι παράγοντες αυτοί έχουν σχέση με τη στεγανοποίηση, την αντοχή, τη σταθερότητα και την καλή μηχανική συμπεριφορά των εγκαταστάσεων αυτών, σε συνδυασμό με τη διάθεση των απαραίτητων, σωστών μηχανισμών πρόβλεψης της θαλάσσιας ρύπανσης από τυχόν ατυχήματα που θα μπορούσαν να προκληθούν από την απελευθέρωση σημαντικών αποθεμάτων υδρογονανθράκων στη θάλασσα.³⁹ Παράλληλα, μία σειρά μέτρων πρέπει να αναφέρονται στο ενδεχόμενο πυρκαγιάς, καθώς και σε έναν απαραίτητο όσο και αποτελεσματικό μηχανισμό διάσωσης.
- Σε σχέση με τη ναυσιπλοΐα, επιβάλλεται η μείωση των κινδύνων, που η εγκατάσταση των όποιων πλωτών αυτών μηχανημάτων, θα μπορούσε να προκαλέσει στα πλοία που πλέουν πλησίον τους ή στην περιοχή

---

³⁹ Υπολογίζεται ότι στην Κασπία Θάλασσα οι πλημμυεείς, σε επίπεδο μέτρων πρόληψης από τη θαλάσσια ρύπανση, εγκαταστάσεις απελευθερώνουν περίπου το 10% του αντλούμενου πετρελαίου στη θάλασσα.

μετακίνησης τους. Κάτι τέτοιο παραπέμπει αμέσως στην πρόβλεψη ειδικών εγκαταστάσεων φωτεινής και ηχητικής σήμανσης, σε συνδυασμό με την απαραίτητη έκδοση ειδικών ναυτιλιακών χαρτών της περιοχής προς τους παραπλέοντες ναυτικούς και άλλους ενδιαφερόμενους.

Εν τέλει, σε σχέση με τις πλησίον των ακτών εγκαταστάσεις, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές μπορούν να προκαλέσουν ιδιαίτερα προβλήματα, τόσο σε σχέση με τις αυξημένες θαλάσσιες μετακινήσεις σε επίπεδο μεταφοράς υλικών και ανθρώπων όσο και με την παράκτια αλιεία αλλά και τον γενικότερο ρυθμό ζωής των πολυπληθών παράκτιων πληθυσμών, με έμφαση πάντα στον τουρισμό.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 2

Τα διεθνή ύδατα και το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο

2.1. Εισαγωγή

Όταν αναφερόμαστε στον όρο γεωγραφική θάλασσα δεν εννοούμε ένα όρο γεωγραφικό. Παραδοσιακά, διεθνή ύδατα ήταν οι θάλασσες που βρίσκονταν πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη. Είναι ένας όρος νομικός και προσδιορίζει το νομικό καθεστώς μίας συγκεκριμένης θαλάσσιας ζώνης. Η έννοια της ανοιχτής θάλασσας (διεθνή ύδατα) προσδιοριζόταν από όλες τις θαλάσσιες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των υδάτων, του βυθού και υπεδάφους και του υπερκείμενου αέρα, που βρίσκονταν πέρα από το εξωτερικό όριο των αιγιαλιτιδών ζωνών των κρατών. Ό,τι δηλαδή, δεν ήταν αιγιαλίτιδα ζώνη, ήταν ανοιχτή θάλασσα (Brownlie, 1972).⁴⁰

Η έννοια της ανοιχτής θάλασσας, με τη Σύμβαση του 1982, οριοθετείται πλέον, στις θαλάσσιες περιοχές που βρίσκονται πέρα από το εξωτερικό όριο των αιγιαλιτιδών ζωνών ή πέρα από το εξωτερικό όριο των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών, αν τα κράτη έχουν θεσπίσει Α.Ο.Ζ. Σύμφωνα με το άρθρο 86 της Σύμβασης Δ.Θ., «οι διατάξεις του Μέρους VII για την ανοιχτή θάλασσα εφαρμόζονται σε όλες τις θαλάσσιες περιοχές που δεν περιλαμβάνονται στην αποκλειστική οικονομική ζώνη, στην αιγιαλίτιδα ζώνη ή στα εσωτερικά ύδατα ενός παράκτιου κράτους καθώς και στα αρχιπελαγικά ύδατα ενός αρχιπελαγικού κράτους». ⁴¹Με την καθιέρωση, όμως, του θεσμού της αποκλειστικής

---

⁴⁰ Η Σύμβαση της Γενεύης, του 1958, για την Ανοιχτή Θάλασσα, άρθρο 1, περιλαμβάνει σαφή και αρνητικό ως προς τη διατύπωση ορισμό: «Ο όρος ανοιχτές θάλασσες σημαίνει όλα τα τμήματα της θάλασσας στα οποία δεν συμπεριλαμβάνονται η αιγιαλίτιδα ζώνη και τα εσωτερικά ύδατα ενός κράτους»

⁴¹ Υπογραμμίζεται εδώ ότι η Σύμβαση του 1982 υιοθετεί αρνητικό προσδιορισμό της ανοιχτής θάλασσας, όπως και η Σύμβαση του 1958. Αντίθετα, το 1929 είχε προταθεί από την ομάδα του Πανεπιστημίου του Harvard, για τον ορισμό της ανοιχτής θάλασσας, θετική διατύπωση: «ανοιχτή είναι η θάλασσα που βρίσκεται πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη». αρνητική διατύπωση δικαιολογείται και στα δυο κωδικοποιητικά κείμενα ως εξής: αφενός στη Σύμβαση του 1958 δεν καθορίστηκε συγκεκριμένο εύρος αιγιαλιτιδας ζώνης, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να προσδιοριστούν ακριβώς οι εκτάσεις της ανοιχτής θάλασσας,

οικονομικής ζώνης, του καθεστώτος των αρχιπελαγικών υδάτων και του καθεστώτος του διεθνούς βυθού, η ανοιχτή θάλασσα άρχισε να συρρικνώνεται σημαντικά και η έννοιά της να διαφοροποιείται. Η διατύπωση του άρθρου 86 είναι σαφής. Δεν περιλαμβάνεται μεν ορισμός της ανοιχτής θάλασσας αλλά προσδιορίζεται, αν και με αρνητική διατύπωση, η γεωγραφική έκταση εφαρμογής του καθεστώτος της. Σύμφωνα με τη Σύμβαση Δ.Θ., οι διατάξεις οι σχετικές με την ανοιχτή θάλασσα εφαρμόζονται στις θαλάσσιες περιοχές που δεν ανήκουν στα εσωτερικά ύδατα, την αιγιαλίτιδα ζώνη, την αποκλειστική οικονομική ζώνη ενός παράκτιου κράτους, ή στα αρχιπελαγικά ύδατα ενός αρχιπελαγικού κράτους.

Σήμερα, από την έννοια της ανοιχτής θάλασσας εξαιρούνται μεγάλα τμήματα θαλάσσιων εκτάσεων, αφού παραμένουν εκτός ανοιχτής θάλασσας όχι μόνο εσωτερικά ύδατα και αιγιαλίτιδες ζώνες αλλά, επιπλέον, αποκλειστικές οικονομικές ζώνες αν τα κράτη έχουν θεσπίσει Α.Ο.Ζ. καθώς και αρχιπελαγικά ύδατα. Επίσης, με τις νέες ρυθμίσεις για την υφαλοκρηπίδα και τον διεθνή βυθό (Περιοχή) αλλάζει η γεωφυσική σύσταση της έννοιας των διεθνών υδάτων, αφού τα διεθνή ύδατα στην πραγματικότητα δεν περιλαμβάνουν βυθό και υπέδαφος αλλά μόνο υπερκείμενα ύδατα και αντίστοιχο υπερκείμενο, εναέριο χώρο. Οι νέες ρυθμίσεις αφαιρούν, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων, από την έννοια της ανοιχτής θάλασσας, τα νομικά ζητήματα που αφορούν στο έδαφος και το υπέδαφος του βυθού. Ο βυθός έξω από τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης, είτε υπάγεται σε υφαλοκρηπίδα, δεδομένου παράκτιου κράτους, είτε στην Περιοχή. Ωστόσο, βυθός που υπάγεται σε υφαλοκρηπίδα υπάγεται στο καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας ως προς τις υπόλοιπες χρήσεις που δεν αποτελούν αντικείμενο των κυριαρχικών δικαιωμάτων της υφαλοκρηπίδας (Ιωάννου & Στρατή, 1996).⁴²

αφετέρου με τη Σύμβαση του 1982 δημιουργήθηκε η έννοια της Α.Ο.Ζ., η θέσπιση της οποίας από τα κράτη οδήγησε σε διαφοροποίηση, και μάλιστα συρρίκνωση, της έκτασης της ανοιχτής θάλασσας.

⁴² Παράρτημα 2, το πλαίσιο της σύμβασης για την ανοιχτή θάλασσα.

2.2. Η αρχή της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας

Η ανοιχτή θάλασσα διέπεται από την αρχή της ελευθερίας των θαλασσών. Σύμφωνα με ρητή διάταξη του άρθρου 87, παρ. 1, της Σύμβασης Δ.Θ., η ελευθερία της ανοιχτής θάλασσας πρέπει να ασκείται πάντοτε σύμφωνα με τους όρους που αναφέρονται στη Σύμβαση και τους λοιπούς κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και τους εθνικούς κανόνες στους οποίους παραπέμπει το διεθνές δίκαιο. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 87, παρ. 2, της Σύμβασης Δ.Θ., οι ελευθερίες της ανοιχτής θάλασσας ασκούνται από τα κράτη με την προϋπόθεση ότι «λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των άλλων κρατών, καθώς και τα δικαιώματα τα σχετικά με τις δραστηριότητες μέσα στην Περιοχή». Αυτό σημαίνει ότι κατά την άσκηση των σχετικών ελευθεριών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ελευθερίες και τα κυριαρχικά δικαιώματα των παράκτιων κρατών, η άσκηση μίας ελευθερίας από ένα κράτος να μην αποκλείει την άσκησή της από άλλα κράτη και, γενικότερα, στη χρήση της θάλασσας από τα κράτη να συνεκτιμώνται και τα συμφέροντα τα σχετικά με τις δραστηριότητες στην Περιοχή (Churchill & Lowe, 1988).⁴³

Ο γενικός κανόνας διατυπώνεται ρητά στη διάταξη του άρθρου 87, παρ. 1, της Σύμβασης Δ.Θ., που προβλέπει ότι «η ανοιχτή θάλασσα είναι ελεύθερη για όλα

---

⁴³ Το άρθρο 87, παρ. 1, της Σύμβασης Δ.Θ. αναλύει την έννοια της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας στις εξής επιμέρους ελευθερίες: α) στην ελευθερία ναυσιπλοΐας, β) στην ελευθερία υπέρπτησης, γ) στην ελευθερία τοποθέτησης υποβρύχιων καλωδίων και σωληναγωγών, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις για την υφαλοκρηπίδα (Μέρος VI), δ) στην ελευθερία κατασκευής τεχνητών νησιών και άλλων εγκαταστάσεων που επιτρέπονται κατά το διεθνές δίκαιο, τηρουμένων των σχετικών διατάξεων για την υφαλοκρηπίδα, ε) στην ελευθερία αλιείας, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στα άρθρα της Σύμβασης Δ.Θ. για τη διατήρηση και διαχείριση των ζώντων πόρων της ανοιχτής θάλασσας, και στ) στην ελευθερία επιστημονικής έρευνας, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις για την υφαλοκρηπίδα (Μέρος VI) και τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα (Μέρος XIII). Η απαρίθμηση των ελευθεριών στο άρθρο 87, παρ. 1, της Σύμβασης Δ.Θ. είναι ενδεικτική και όχι περιοριστική. Αυτό σημαίνει ότι οποιαδήποτε άλλη χρήση των θαλασσών, σύμφωνη, βέβαια, με τους λοιπούς κανόνες του διεθνούς δικαίου και τα συμφέροντα των κρατών, μπορεί να ασκηθεί ως ελευθερία των ανοιχτών θαλασσών.

τα κράτη, παράκτια ή άνευ ακτών». ⁴⁴Η ανοιχτή θάλασσα προστατεύεται από καθεστώς ελευθερίας και η ελευθερία αυτή υποδηλώνει ότι κανένα τμήμα της ανοιχτής θάλασσας δεν υπόκειται σε κρατική εξουσία, ούτε μπορεί με οποιοδήποτε τρόπο (π.χ. κατοχή κ.ά.) να αποκτηθεί. Κύριο χαρακτηριστικό, λοιπόν, της έννοιας της αρχής της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας είναι η απουσία κρατικής κυριαρχίας.

Η Νέα Σύμβαση, σε σχέση με τη Σύμβαση της Γενεύης, του 1958, για την Ανοιχτή Θάλασσα, παρουσιάζει ορισμένες διαφοροποιήσεις ως προς το περιεχόμενο της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας, καθόσον:

- διευρύνει ρητά τον κατάλογο των ελευθεριών, με την πρόσθεση των ελευθεριών της Θαλάσσιας Επιστημονικής Έρευνας και της τοποθέτησης τεχνητών νησιών, και
- καθιερώνει τις τέσσερις από τις έξι ελευθερίες «υπό όρους» και συγκεκριμένα κάτω από τους περιορισμούς που προβλέπονται σε άλλα τμήματα της Σύμβασης.

Αυτό, βέβαια, δε διαφοροποιεί τον κανόνα ότι, σε περίπτωση αμφιβολίας, η ερμηνεία της Σύμβασης πρέπει να γίνεται με βάση την εξαγγελόμενη ελευθερία και όχι τον περιορισμό της. Όμως, υποδηλώνει ότι υπάρχει μία τάση συρρίκνωσης του περιεχομένου των ελευθεριών της ανοιχτής θάλασσας (Ρούκουνας, 1982).

Επιπλέον, η Νέα Σύμβαση προβλέπει και έναν άλλο περιορισμό, ότι «η ανοιχτή θάλασσα προορίζεται για ειρηνικούς σκοπούς». Αυτό προβλέπεται ρητά στο άρθρο 88 της Σύμβασης Δ.Θ. Δεδομένου ότι η Σύμβαση Δ.Θ. δεν προσδιορίζει ρητά «τι είναι ειρηνικός σκοπός και τι δεν είναι», οποιαδήποτε άλλη χρήση των θαλασσών πρέπει να ασκείται σύμφωνα με τη γενική απαγόρευση του κανόνα του άρθρου 2, παρ. 4, του Χάρτη των Η.Ε. για αποχή από την απειλή ή τη χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας

---

⁴⁴ Πρβλ. άρθρο 2 Σύμβασης Γενεύης, του 1958, για την Ανοιχτή Θάλασσα, όπου διατυπώνεται ότι «κανένα κράτος δεν μπορεί να διεκδικήσει κυριαρχία σε οποιοδήποτε τμήμα των θαλασσών αυτών, που είναι ανοιχτές σε όλα τα έθνη».

οποιοδήποτε κράτους, που πηγάζει από τη γενική ρήτρα του άρθρου 87, καθώς και την ειδική υποχρέωση για αποχή από την απειλή ή τη χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας οποιουδήποτε κράτους, που προβλέπεται στο άρθρο 301 της Σύμβασης Δ.Θ. «περί ειρηνικών χρήσεων των θαλασσών» .

Πάντως, στο πλαίσιο αυτό δε φαίνεται να απαγορεύεται από τη Σύμβαση Δ.Θ. η χρήση της ανοιχτής θάλασσας για άσκηση ναυτικών στρατιωτικών γυμνασίων, έστω και αν η διεξαγωγή τους φαίνεται να υπόκειται σε περιορισμούς (άρθρα 87 και 301 Σύμβασης Δ.Θ.). Η εκτέλεση ναυτικών γυμνασίων στην ανοιχτή θάλασσα δεν απαγορεύεται εάν δεν αποτελεί επιθετική ενέργεια. Όμως, σχετικά με τη νομιμότητα της χρήσης της ανοιχτής θάλασσας για άσκηση πυρηνικών δοκιμών, υποστηρίχθηκε ότι αυτό πρέπει να αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο «μίας ενδεχόμενης παρακώλυσης των ελευθεριών των άλλων κρατών, σε συνδυασμό με την απαγόρευση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος» , που προβλέπεται από το άρθρο 300 της Σύμβασης Δ.Θ.

Τη Σύμβαση, αφού εκτός των Η.Π.Α. μόνο δύο δυτικοευρωπαϊκά κράτη θα την επικυρώσουν αμέσως, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Πορτογαλία. Αντιθέτως, η Σοβιετική Ένωση και άλλες 6 χώρες δορυφόροι της θα σπεύσουν να την επικυρώσουν. Στον αρχικό αυτό κατάλογο αναφέρονται επίσης 5 χώρες της Αφρικής και μία μόνο της Ασίας, καθώς και το Ισραήλ, ενώ από την πλευρά της Λατινικής Αμερικής μόνο η Βενεζουέλα θα ακολουθήσει την πολιτική των Η.Π.Α. και θα την επικυρώσει αμέσως. Τέλος, ανάμεσα στα κράτη που με τη στάση τους θα επιδοκιμάσουν πολιτικά την άμεση εφαρμογή της Σύμβασης βρίσκονται και 4 νησιωτικές χώρες.

2.2. Το νομοθετικό πλαίσιο για τα διεθνή ύδατα

.....

Η Σύμβαση του 1982 αφιερώνει το Μέρος XI στο καθεστώς και τις αρχές που διέπουν τα διεθνή ύδατα, καθώς και στην αξιοποίηση των πόρων τους. Τα τρία πρώτα άρθρα του εν λόγω Μέρους ξεκαθαρίζουν το καθεστώς της Περιοχής σε σχέση με τον συγκεκριμένο χώρο, καθώς και το περιεχόμενο στο οποίο αφορά η έννοια της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας. Στην ίδια λογική εντάσσεται και η περιγραφή του καθεστώτος της γενικότερης δομής του συγκεκριμένου θαλάσσιου χώρου, που αφορά στα υπερκείμενα νερά και τον υπερκείμενο αέρα.

Όταν, επομένως, αναφερόμαστε στην Περιοχή και τους πόρους της, πρέπει να γίνει σαφές ότι αναφερόμαστε στο βυθό των θαλασσών και των ωκεανών πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας. Οι πόροι που αφορούν στην Περιοχή είναι οι φυσικοί ορυκτοί πόροι σε στέρεα ή υγρή ή και αέρια κατάσταση *in situ* και βρίσκονται στο έδαφος και το υπέδαφος του βυθού. Στους πόρους αυτούς συμπεριλαμβάνονται και οι πολυμεταλλικοί κόνδυλοι, οι οποίοι επικάθονται, ουσιαστικά, στην επιφάνεια του βυθού. Τα τελευταία αυτά καλύπτουν απόλυτα τον υποθαλάσσιο χώρο που αφορά στην υφαλοκρηπίδα των κρατών, είτε μέχρι τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης, από τις οποίες μετριέται και η αιγιαλίτιδα ζώνη, είτε και πέραν του ορίου αυτού, μέχρι, το ανώτερο, τα 350 ν.μ. (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003).

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 134, τα όρια αυτά, πέραν των οποίων ξεκινά ο λεγόμενος και διεθνής βυθός, δεν επηρεάζονται από τις διατάξεις της Σύμβασης που αφορούν στην Περιοχή. Με άλλα λόγια, είναι στη διακριτική πάντα ευχέρεια των κρατών να καθορίζουν τα όρια αυτά είτε μονομερώς είτε σε συνεργασία με τα κράτη των οποίων οι ακτές είναι όμορες ή απέναντι και έχουν συμφωνήσει μεταξύ τους. Σε κάθε περίπτωση, ο καθορισμός των εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας επιτυγχάνεται σύμφωνα με τις προς τούτο διατάξεις της Σύμβασης, οι οποίες αναφέρονται στο σχετικό περί υφαλοκρηπίδας Μέρος της (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003).

Εν τούτοις, το άρθρο 142 προβλέπει την ύπαρξη μεγάλων κοιτασμάτων πόρων της Περιοχής, που ενδέχεται να βρίσκονται και πέραν των ορίων της. Στην περίπτωση αυτή, οι όποιες σχετικές δραστηριότητες πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντα του παράκτιου κράτους, στη δικαιοδοσία του οποίου υπόκεινται τα κοιτάσματα αυτά.⁴⁵

Όσον αφορά στο καθεστώς των υπερκείμενων νερών και του υπερκείμενου αέρα του υποθαλάσσιου αυτού χώρου, της Περιοχής, σύμφωνα με το άρθρο 135, αυτό δεν επηρεάζεται από τις διατάξεις της Σύμβασης, αλλά προσδιορίζεται από τις περί ανοιχτής θάλασσας προβλέψεις των σχετικών άρθρων .

2.2.1. Οι βασικές αρχές που διέπουν τις θάλασσες

.....

Το όνειρο του Arvid Pardo, πατέρα της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, μετά την ιστορική του εισήγηση στη Γ.Σ. του Ο.Η.Ε., την 1η Νοεμβρίου του 1967, φαίνεται να γίνεται πραγματικότητα μέσα από το βασικό άρθρο 136, σύμφωνα με το οποίο γίνεται αποδεκτό όπως και στο διακηρυκτικό, επίσης, πνεύμα της Απόφασης 2749 XXV της Γ.Σ., της 17ης Δεκεμβρίου του 1970 ότι «η Περιοχή και οι πόροι της αποτελούν Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας» (Bennouna,1980).

Σε κάθε περίπτωση, η έννοια της αρχής της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας δε στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στο μοίρασμα των πόρων που μπορεί να προέλθουν από την εκμετάλλευση της Περιοχής, αλλά φαίνεται να προάγει προς τούτο τη διεθνή συνεργασία, η οποία στηρίζεται, με τη σειρά της, αφενός στην καθολική συμμετοχή των κρατών και αφετέρου στην ιδιαίτερη αντιμετώπιση των αναγκών των αναπτυσσόμενων κυρίως κρατών.

---

⁴⁵ Το ίδιο άρθρο (παρ. 2) προβλέπει, επίσης, ότι «προς αποφυγή κάθε προσβολής των δικαιωμάτων και των συμφερόντων αυτών (παράκτιων κρατών), καθιερώνεται ένα σύστημα διαβουλεύσεων με το ενδιαφερόμενο κράτος και, ειδικότερα, ένα σύστημα προηγούμενης γνωστοποίησης».

Η γενική αυτή θεώρηση του θαλάσσιου βυθού και του υπεδάφους του, καθώς και των πόρων του, στηρίζεται βασικά στην αρχή ότι η θάλασσα αποτελεί ένα φυσικό και οικολογικό σύνολο και ότι, σύμφωνα και με τον εκπρόσωπο του Ελ Σαλβαδόρ στη δεύτερη Υποεπιτροπή της Seabed Committee, «όλοι οι επιμέρους διαχωρισμοί της, που επέβαλαν και τον μερικό κατακερματισμό της σε ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας, είναι δευτερεύοντες και, σε κάθε περίπτωση, εφήμεροι» .

2.2.2. Η νομική φύση των θαλασσών

.....

Η νομική φύση των διεθνών υδάτων δε διευκρινίζεται ρητά στα συμβατικά κείμενα. Αυτό που ορίζεται ρητά είναι ότι τα κράτη δεν μπορούν να υπάγουν κανένα τμήμα της ανοιχτής θάλασσας στην κυριαρχία τους. Ο κανόνας αυτός είναι ρητά διατυπωμένος στη διάταξη του άρθρου 89 της Σύμβασης Δ.Θ.: «Κανένα κράτος δεν μπορεί νομίμως να διεκδικήσει την υπαγωγή οποιουδήποτε μέρους της ανοιχτής θάλασσας στην κυριαρχία του».⁴⁶

Αφού, λοιπόν, τα διεθνή ύδατα δεν ανήκουν στην κυριαρχία κανενός κράτους, ποια είναι η νομική φύση τους; Στο θέμα αυτό η θεωρία υπήρξε διχασμένη. Ορισμένοι νομομαθείς υποστήριξαν ότι η ανοιχτή θάλασσα είναι *res nullius* (Brownlie, 1973), δεν ανήκει δηλαδή σε κανένα κράτος, αφού κανείς δεν μπορεί να ασκήσει κυριαρχία ή να εγείρει δικαιώματα κυριότητας πάνω σε αυτήν. Άλλοι, πάλι, δέχτηκαν ότι η ανοιχτή θάλασσα είναι *res communis*, ανήκει δηλαδή σε όλα τα κράτη της διεθνούς κοινότητας, με την έννοια της συγκυριαρχίας (κοινοκτημοσύνης), η οποία ευνοεί τη διεθνή ναυσιπλοΐα και το εμπόριο. Οπαδός της άποψης αυτής υπήρξε και ο Νικόλαος Πολίτης, ο οποίος υποστήριξε ότι η έννοια της κοινοκτημοσύνης είναι σύμφωνη με την έννοια της αλληλεγγύης, στην οποία στηρίζονται όλες οι σύγχρονες διεθνείς σχέσεις . Πάντως, και οι δυο αυτές θέσεις πολεμήθηκαν έντονα από μερίδα θεωρητικών και νομομαθών.

---

⁴⁶ Βλ. άρθρο 2 της Σύμβασης της Γενεύης, του 1958, για την Ανοιχτή Θάλασσα.

Κατά τον Fauchille, και οι δύο αυτές απόψεις είναι δυνατόν, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να οδηγήσουν τελικά σε ιδιοποίηση των διεθνών υδάτων, αν κανείς κρίνει αναλογικά με το τι συμβαίνει στα εσωτερικά δίκαια των κρατών. Από τη μία, κάτι που δεν ανήκει σε κανέναν μπορεί κάποια στιγμή να γίνει αντικείμενο κυριότητας από κάποιον και από την άλλη, κάτι που είναι κοινό μπορεί κάποια στιγμή να χωριστεί και να αποδοθεί σε όλους. Ο ίδιος, πάντως, ο Fauchill υποστήριξε τη θέση ότι οι ανοιχτές θάλασσες είναι «παντοτινά ελεύθερες στη χρήση όλων των εθνών». Παρόμοια θέση υποστήριξε και ο Colombos (Colombos, 1924).

Η πιο δόκιμη αντιμετώπιση της νομικής φύσης των διεθνών υδάτων, μέσα από ρωμαϊκά αποφθέγματα μιας και οι περισσότεροι από τους σχετικούς όρους προέρχονται από το Ρωμαϊκό Δίκαιο είναι η εξής: η ανοιχτή θάλασσα αποτελεί *res communis usus*, πράγμα δηλαδή κοινής χρήσης και, μάλιστα, χρήσης που εντοπίζεται περισσότερο στην ελευθερία της ναυσιπλοΐας (ελευθεροπλοΐα) και λιγότερο στις άλλες ελευθερίες, που αποτελούν, επίσης, συστατικά στοιχεία της έννοιας των διεθνών υδάτων (Ρούκουνας, 1982, Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 1986). Η απουσία κυριαρχίας στην ανοιχτή θάλασσα αφορά, κατά κύριο λόγο, στην πρωτεύουσα χρήση της, για την ελευθεροπλοΐα, και υποδηλώνει ότι το δικαίωμα της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας ανήκει ισότιμα σε όλα τα κράτη, παράκτια και περικόκιστα. Όσον αφορά στις υπόλοιπες ελευθερίες της έννοιας των διεθνών υδάτων, υπάρχει μία «καταρχήν» απουσία κρατικής κυριαρχίας, δεν αποκλείεται, όμως, όπως χαρακτηριστικά γράφει ο καθηγητής Χρ. Ροζάκης, η απάλειψή της ή η διαφοροποίησή της με ενέργειες που, αν και θεμιτές, μπορεί να οδηγήσουν σε περιορισμούς στην άσκηση των ελευθεριών (Ροζάκης, 1976, Colombos, 1962).

.....

2.2.3. Η Σύμβαση για την Ανοιχτή Θάλασσα

.....

Μέσα σε 37 άρθρα, τα κράτη που συμμετείχαν στην Πρώτη Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας κατάφεραν να αναλύσουν την ισχύουσα διεθνή νομοθεσία για το καθεστώς που αφορά στις τεράστιες θαλάσσιες μάζες που ξεφεύγουν από την παραδοσιακή εθνική δικαιοδοσία.

Οι προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας, από την εποχή του Grotius, για συμβατική κατοχύρωση της έννοιας της Mare Liberum, υλοποιούνται για πρώτη φορά με τη Σύμβαση της Γενεύης, του 1958, για την Ανοιχτή Θάλασσα.

Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της Σύμβασης αυτής είναι ο διακηρυκτικός της χαρακτήρας, αφού οι περισσότερες από τις διατάξεις της προσπαθούν να αποσαφηνίσουν βασικές προϋπάρχουσες αρχές του δικαίου της θάλασσας, που αφορούν στο καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας (Patey, 1982).

Η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου είχε ήδη προετοιμάσει ένα σημαντικό κείμενο, το οποίο επεξεργάστηκε για 8 χρόνια, σε 37 ειδικές συνόδους, με βάση το οποίο η Συνδιάσκεψη κωδικοποίησε στη συνέχεια τις προτεινόμενες μεθόδους αντιμετώπισης όλων των προβλημάτων που ανακύπτουν από την ελεύθερη χρήση του θαλάσσιου και ωκεάνιου χώρου.

Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο της Σύμβασης, το οποίο ουσιαστικά αντιγράφει το άρθρο 26 του Σχεδίου της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου, «η ανοιχτή θάλασσα περιλαμβάνει όλα τα μέρη της θάλασσας που δεν ανήκουν στην αιγιαλίτιδα ζώνη ή στα εσωτερικά νερά του κράτους».

Το δεύτερο άρθρο περιγράφει τις ελευθερίες που ασκούν τα παράκτια και μη κράτη στην ανοιχτή θάλασσα, δηλαδή (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003):

- ελευθερία στη ναυσιπλοΐα,
- ελευθερία στην αλιεία,
- ελευθερία στην τοποθέτηση υπόγειων αγωγών και καλωδίων,
- ελευθερία στην υπέρπτηση.

Τα υπόλοιπα άρθρα της Σύμβασης αφορούν σε αναλυτικές προσεγγίσεις διαφόρων προβλημάτων, που αναφέρονται κυρίως στην ελευθερία της ναυσιπλοΐας στην ανοιχτή θάλασσα. Πρόκειται, ειδικότερα, για δύο κατηγορίες θεμάτων: η πρώτη αφορά γενικότερα στο καθεστώς των πλοίων στην ανοιχτή θάλασσα, ενώ η δεύτερη αρκετά αναλυτικά στο δικαίωμα του παράκτιου κράτους για επίσκεψη, αλλά και καταδίωξη, σύμφωνα ειδικότερα με το άτυπο καθεστώς που είχε προκύψει από τις συζητήσεις που έγιναν στο παρελθόν, στο πλαίσιο των εργασιών της Συνδιάσκεψης της Χάγης, το 1930.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθούμε στα άρθρα 24 και 25 της Σύμβασης, που αφορούν στην προληπτική λήψη μέτρων για την προστασία της θάλασσας από τη ρύπανση. Το πρώτο από τα άρθρα αυτά αναφέρεται στη ρύπανση από τους υδρογονάνθρακες, είτε αυτή προέρχεται από δραστηριότητες στην επιφάνεια (ναυσιπλοΐα), είτε από υποθαλάσσιες δραστηριότητες, σχετικές με την εκμετάλλευση ανάλογων κοιτασμάτων από το βυθό της θάλασσας. Το δεύτερο άρθρο προτρέπει τα κράτη στη λήψη μέτρων για την αποφυγή και αντιμετώπιση της ρύπανσης από την καταβύθιση ραδιενεργών καταλοίπων, η οποία μπορεί να επιτευχθεί σε συνεργασία με διεθνείς, αρμόδιους στην περίπτωση οργανισμούς.

Η υποδοχή της Σύμβασης για την Ανοιχτή Θάλασσα από τη διεθνή κοινότητα παρουσιάζει μερικές διαφορές, σε σχέση με την αντίστοιχη υποδοχή της Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη. Από την αρχή, η Σοβιετική Ένωση θα τη στηρίξει πολιτικά, μαζί με 7 άλλες χώρες που ανήκουν στη σφαίρα της επιρροής της και που θα σπεύσουν να την επικυρώσουν, σε σύνολο 9 ευρωπαϊκών χωρών. Οι άλλες δύο ευρωπαϊκές χώρες είναι το Ηνωμένο Βασίλειο και η Πορτογαλία, ενώ το Ισραήλ ακολουθεί την ίδια πάντα πολιτική ένθερμης στήριξης, όπως και οι Η.Π.Α.

Από την πλευρά του αναπτυσσόμενου Νότου, η Ασία έχει να επιδείξει μία πιο ενδιαφέρουσα εικόνα σε σχέση με το κείμενο αυτό, όπως και η Αφρική, αφού πέντε για την κάθε ήπειρο χώρες θα επιδοκιμάσουν την αναγκαιότητα που διαγραφόταν για άμεση έναρξη ισχύος της Σύμβασης. Η Λατινική Αμερική, δυστυχώς, θα εξακολουθήσει να παραμένει απαθής, εκτός βέβαια από τη

Βενεζουέλα, αλλά και τη Γουατεμάλα, που τη φορά αυτή θα διαφοροποιηθεί από τις υπόλοιπες στην περιοχή χώρες.

Η Σύμβαση της Γενεύης για την Ανοιχτή Θάλασσα τέθηκε σε ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 34, στις 30 Σεπτεμβρίου 1962, τριάντα ημέρες μετά και την 22η επικύρωση ή προσχώρηση.

Σε κάθε περίπτωση, η υποδοχή της Σύμβασης αυτής θα θεωρηθεί επιτυχής αφού θα επικυρωθεί, μέχρι το 1981, από τα περισσότερα σε σχέση με τις υπόλοιπες συμβάσεις κράτη.

2.3. Το πλαίσιο της προστασίας των θαλάσσιων πόρων στα διεθνή ύδατα

.....

Σε συνέχεια, παρουσιάζονται τα άρθρα, που αποτελούν ουσιαστικά την εισήγηση του Δεύτερου Τμήματος του εν λόγω Μέρους XI που η Σύμβαση του 1958 αφιερώνει στα διεθνή ύδατα. Αυτά προσεγγίζουν αναλυτικότερα τις βασικές αρχές της φιλοσοφίας της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας. Οι προϋποθέσεις αυτές αφορούσαν στην κοινοκτημοσύνη του χώρου, στην ειρηνική του χρήση, στην οικονομική εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πόρων του, καθώς και στην προαγωγή αφενός των συμφερόντων των αναπτυσσόμενων κρατών και αφετέρου της έννοιας της ανθρωπότητας.

Στη συνέχεια, η σχετική, όπως αναφέρθηκε, Διακήρυξη του 1970 καθιστούσε σαφές το μήνυμα της διεθνούς κοινότητας αναφορικά με τη θεωρία περί του αθέμιτου χαρακτήρα κάθε μονομερούς πράξης οποιουδήποτε κράτους, που θα προσπαθούσε να οικειοποιηθεί τους πόρους του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών ή να προβάλει οποιασδήποτε μορφής κυριαρχικά δικαιώματα επί της Περιοχής (Paolillo, 1984).

Ο χαρακτήρας της κοινοκτημοσύνης της Περιοχής κατοχυρώνεται από το άρθρο 137, το οποίο αποσαφηνίζει την καθολική απαγόρευση διεκδίκησης ή άσκησης κυριαρχίας ή κυριαρχικών δικαιωμάτων σε οποιοδήποτε τμήμα της Περιοχής ή των πόρων της, οι οποίοι χαρακτηρίζονται αναπαλλοτρίωτοι. Σε σχέση με τα ορυκτά, όπως ονομάζονται οι πόροι που έχουν ήδη εξορυχθεί από την Περιοχή, κανένα κράτος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δεν έχει, επίσης τη δυνατότητα απόκτησης ή άσκησης δικαιωμάτων έξω από τις προβλέψεις της ίδιας της Σύμβασης.

Αναφορικά με την ειρηνική χρήση του συγκεκριμένου χώρου, το άρθρο 141, σε απόλυτη συμφωνία με το άρθρο 5 της Διακήρυξης του 1970 (Τσάλτας, 1984),⁴⁷ προτρέπει τα κράτη να προβαίνουν ελεύθερα στην όποιας μορφής χρήση του, για σκοπούς, όμως, αποκλειστικά ειρηνικούς, χωρίς διακρίσεις και σε συμφωνία πάντα με το πνεύμα και τις ειδικότερες ρυθμίσεις της Σύμβασης. Στο ίδιο πνεύμα βρίσκεται και το άρθρο 138, το οποίο προτρέπει τα κράτη να σέβονται τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, με στόχο τη διατήρηση της ασφάλειας και της διεθνούς ειρήνης.

Το θέμα της οικονομικής εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των πόρων της Περιοχής ρυθμίζεται ουσιαστικά από το σύνολο των διατάξεων του συγκεκριμένου Μέρους της Σύμβασης, το οποίο και αφιερώνεται αποκλειστικά στην ενέργεια αυτή προς όφελος της ανθρωπότητας, αλλά στο πνεύμα πάντα της ιδιαίτερης μνείας των αναγκών των αναπτυσσόμενων κρατών.

Στην παραπάνω λογική κινείται το άρθρο 140, το οποίο προσπαθεί να προάγει την έννοια της ανθρωπότητας σε αντιδιαστολή με εκείνη της αυστηρά διακρατικής διεθνούς κοινότητας, κάτω από τη διάσταση των οργανωμένων και μόνο κρατών μελών του Ο.Η.Ε. Για το λόγο αυτό, γίνεται μνεία και στους λαούς που δεν έχουν ακόμη αποκτήσει πλήρη ανεξαρτησία ή άλλο καθεστώς αυτονομίας που να αναγνωρίζεται από τα Η.Ε., σύμφωνα με την Απόφαση 1514 (XV) και με άλλες διατάξεις της Σύμβασης. Οι αρχές, επομένως, που απορρέουν από την έννοια της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, όπως

---

⁴⁷ Βλ. Διακήρυξη για την παραχώρηση ανεξαρτησίας στις αποικιοκρατούμενες χώρες και λαούς, A.G. Resolution 1514 (XV), 14 Δεκεμβρίου 1960.

και ο R. J. Dupuy υποστηρίζει, στηρίζονται τόσο στο δικαίωμα στην ειρήνη όσο και στο δικαίωμα όλων των λαών στην ανάπτυξη (Colliard et al., 1971).

Τελευταία βασική αρχή που διέπει την Περιοχή είναι η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με την προστασία της ανθρώπινης ζωής αλλά και τη διαφύλαξη των αρχαιολογικών και ιστορικών αντικειμένων που ανευρίσκονται στην Περιοχή.

Για τις δύο πρώτες από τις παραπάνω περιπτώσεις θεωρείται αναγκαία όσο και επιτακτική η λήψη αποτελεσματικών μέτρων, σχετικών με τις δραστηριότητες στην περιοχή μέσω της, υιοθέτησης των ανάλογων κανόνων, κανονισμών και διαδικασιών.⁴⁸

Το άρθρο 149 αναφέρεται ειδικότερα στην τύχη των αρχαιολογικών και ιστορικών θησαυρών, που ανευρίσκονται ενδεχομένως στο βυθό των θαλασσών και των ωκεανών και έρχονται στην επιφάνεια στο πλαίσιο της υποθαλάσσιας έρευνας σχετικά με την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Περιοχής.

Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, τα ιστορικά αυτά αντικείμενα διαφυλάσσονται ή παραχωρούνται, προς όφελος πάντα ολόκληρης της ανθρωπότητας και λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τα προτιμησιακά δικαιώματα:

- του κράτους ή της χώρας προέλευσης, ή
- του κράτους της πολιτισμικής προέλευσης, ή ακόμα και
- του κράτους ιστορικής ή αρχαιολογικής προέλευσης.

Η αναφορά, στη Σύμβαση, ειδικής ρύθμισης για την τύχη των αρχαιολογικών και ιστορικών αντικειμένων της Περιοχής οφείλεται σε ελληνική πρόταση, η οποία κατατέθηκε ουσιαστικά για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια ήδη των εργασιών της

---

⁴⁸ Στόχος, σύμφωνα με το άρθρο 145, είναι η αποτελεσματική προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τις επιζήμιες συνέπειες που είναι δυνατό να προέλθουν από τις δραστηριότητες αυτές, μέσα ιδιαίτερα από την πολιτική της πρόληψης, της μείωσης και του ελέγχου της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των ακτών, σε συνδυασμό με την προστασία και διατήρηση των φυσικών πόρων.

Πρώτης Επιτροπής της Seabed Committee. ⁴⁹Στόχος της ελληνικής πρότασης ήταν από την αρχή η κάλυψη και προστασία των αντικειμένων αυτών όταν ανευρίσκονται στο χώρο της Περιοχής, ο οποίος δεν καλυπτόταν από κάποιες άλλες διεθνείς ρυθμίσεις, από τη λεηλασία τους και την ενδεχόμενη επίσης καταστροφή τους (Hayashi, 1996).

Σε κάθε περίπτωση, το πνεύμα της Σύμβασης φαίνεται να είναι σύμφωνο σε σχέση με τη θεωρία ότι οι εν λόγω υποθαλάσσιοι θησαυροί αποτελούν μέρος της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας (Brown, 1996). Παράλληλα, στο πλαίσιο των Γενικών Διατάξεων της Σύμβασης, το άρθρο 303 κάνει λόγο για την προστασία των αντικειμένων αυτών που ανευρίσκονται στη θάλασσα, η οποία ανατίθεται, και μάλιστα ως υποχρέωση πλέον, στα κράτη.⁵⁰

Το τρίτο Τμήμα του σημαντικού αυτού Μέρους XI της Σύμβασης αναφέρεται στη γενική πολιτική, σχετικά με τις δραστηριότητες που διεξάγονται στην Περιοχή και σε συνδυασμό πάντα με την πολιτική παραγωγής και το σύστημα έρευνας και εκμετάλλευσης των πόρων της.

---

⁴⁹ Βλ. ελληνικό Σχέδιο Άρθρων, Doc. O.N.U., Seabed Committee, A/AC/138/SC.I/L.25. Εδώ πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η Ελλάδα δεν είχε ουσιαστικά κάποιο ιδιαίτερα άμεσο όφελος από την εν λόγω διάταξη, καθότι ο χώρος όπου θεωρητικά υπάρχουν αρχαιολογικά υποθαλάσσια αντικείμενα δεμένα με την ελληνική ιστορία είναι η Μεσόγειος, ο βυθός της οποίας όμως δεν καλύπτεται από τις διατάξεις της Σύμβασης περί Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, αφού οι αποστάσεις ανάμεσα στις απέναντι μεσογειακές ακτές δεν υπερβαίνουν τα 400 ν.μ. Βέβαια, δεν μπορεί κανείς να αποκλείσει και την ύπαρξη παρόμοιων αντικειμένων, ειδικότερα στον Ατλαντικό Ωκεανό ή και αλλού.

⁵⁰ Η U.N.E.S.C.O. έχει να επιδείξει, μέχρι σήμερα, μία αξιόλογη προσπάθεια στον τομέα ρύθμισης των προβλημάτων της προστασίας της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Ξεκινώντας το 1956 από τη Σύσταση για τις Διεθνείς Αρχές που διέπουν τις Αρχαιολογικές Ανασκαφές, και περνώντας στη Σύμβαση του 1972 (16 Νοεμβρίου) για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, κατέληξε το 2001 (6 Νοεμβρίου) στη Σύμβαση για την Προστασία της Υποβρύχιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Στον ίδιο πάντα τομέα, το Συμβούλιο της Ευρώπης υιοθέτησε το 1992 (16 Ιανουαρίου) τη Σύμβαση για την Προστασία της Αρχαιολογικής Κληρονομιάς.

2.3.1. Η Σύμβαση για τη Διατήρηση των Πόρων στην Ανοικτή Θάλασσα

.....

Η Σύμβαση του 1958 για την Αλιεία και τη Διατήρηση των Βιολογικών Πόρων της Ανοικτής Θάλασσας, μέσα από 22 άρθρα, αναδεικνύει την αγωνία της διεθνούς κοινότητας να διασώσει τα αποθέματα των θαλάσσιων βιολογικών πόρων, τα οποία θεωρεί ότι απειλούνται από τη χρήση νέων, τεχνολογικά ανεπτυγμένων μεθόδων υπεραλίευσης, σε συνδυασμό πάντα με τη ραγδαία αύξηση των διατροφικών αναγκών του παγκόσμιου πληθυσμού (Μυλωνόπουλος, 2002).⁵¹

Από το πρώτο ήδη άρθρο, η Σύμβαση αναγνωρίζει το δικαίωμα της αλιείας στην ανοικτή θάλασσα, υπό τρεις προϋποθέσεις (Jones, 1972):

- τις συμβατικές υποχρεώσεις των κρατών,
- τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των παράκτιων κρατών, όπως αυτά απορρέουν από τη Σύμβαση, και
- τις διατάξεις της Σύμβασης που αφορούν στη διατήρηση των βιολογικών πόρων.

Η Σύμβαση αναλύει το σύνολο του συστήματος της αλιείας στα διεθνή ύδατα σε τρεις φάσεις. Η πρώτη από αυτές αποσαφηνίζει γενικώς τα δικαιώματα των κρατών, των οποίων οι υπήκοοι ασχολούνται με την αλιεία, καθώς και τις σχέσεις των κρατών αυτών μεταξύ τους. Η δεύτερη επεξηγεί τις επιπτώσεις που απορρέουν από την άσκηση του «ειδικού ενδιαφέροντος» που αναγνωρίζεται στο παράκτιο κράτος σχετικά με τη διατήρηση των βιολογικών πόρων. Τέλος, η

---

⁵¹ Η Σύμβαση της Γενεύης για την Αλιεία και τη Διατήρηση των Βιολογικών Πηγών της Ανοικτής Θάλασσας τέθηκε σε ισχύ, σύμφωνα με την παράγραφο του άρθρου 18, στις 20 Μαρτίου 1966, τριάντα ημέρες μετά την 22η επικύρωση ή προσχώρηση.

τρίτη φάση αναλύει το σύστημα διαιτησίας για την επίλυση σχετικών διαφορών που υιοθετεί η Σύμβαση.⁵²

Από την αρχή φάνηκε ότι τα κράτη που την επικύρωσαν ή προσχώρησαν μέχρι την έναρξη της ισχύος της διέφεραν ριζικά από εκείνα που είχαν αντιδράσει με ανάλογο τρόπο για τις δύο προηγούμενες συμβάσεις. Η Σοβιετική Ένωση και οι χώρες δορυφόροι της αρνήθηκαν την πολιτική στήριξη του κειμένου αυτού, λόγω της αντίδρασης που προέβαλαν κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων σχετικά με την υιοθέτηση του συστήματος της υποχρεωτικής διαιτησίας για την επίλυση των διαφορών που προβλέπει, όπως και το Ισραήλ. Αντιθέτως, μία σημαντική αριθμητικά σειρά 10 αφρικανικών κρατών φάνηκε να επιδοκιμάζει τη Σύμβαση, όπως και οι Η.Π.Α. μαζί με τέσσερις δυτικοευρωπαϊκές χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Φινλανδία, Ολλανδία και Πορτογαλία), αλλά και η Γιουγκοσλαβία. Από την πλευρά της Λατινικής Αμερικής, είναι η Βενεζουέλα, σταθερή πάντα στη θετική πολιτική της απέναντι στο σύνολο των Συμβάσεων της Γενεύης, όπως και θετικές ήταν οι αντιδράσεις της Κολομβίας και της Τζαμάικα και της Αϊτής. Μοναδική εκπρόσωπος της Ασίας, η Καμπότζη, θα υπογραμμίσει με τη σειρά της την αντίδραση των ασιατικών κρατών να στηρίξουν τη Σύμβαση.

---

⁵² Η Σύμβαση αυτή επικυρώθηκε τελικά από 39 μόνο κράτη. Συγκέντρωσε δηλαδή τις λιγότερες επικυρώσεις από τα άλλα τρία κείμενα του συμβατικού πλαισίου της Γενεύης, του 1958.

2.3.2. Το σύστημα έρευνας και εκμετάλλευσης των πόρων

.....

Το άρθρο 153 υπογραμμίζει την απόλυτη επικράτηση της Διεθνούς Αρχής στον τομέα της οργάνωσης, διεξαγωγής και ελέγχου όλων των δραστηριοτήτων στην Περιοχή. Οι ενέργειες αυτές γίνονται στο όνομα και προς όφελος της ανθρωπότητας. Αναφορικά με τον τομέα της διεξαγωγής των δραστηριοτήτων έρευνας και εκμετάλλευσης των πόρων της Περιοχής, αυτός ανατίθεται (Τσάλτας, 1984):

- στην Επιχείρηση, ως το κατεξοχήν όργανο της Διεθνούς Αρχής, που δύναται να διενεργεί, στο όνομά της, τόσο την εξερεύνηση του χώρου όσο και την εκμετάλλευση των πόρων του, και
- στα συμβαλλόμενα κράτη ή σε κρατικές επιχειρήσεις ή φυσικά ή νομικά πρόσωπα που έχουν την ιθαγένεια συμβαλλόμενων κρατών, ή που ελέγχονται ουσιαστικά από τα κράτη αυτά ή από πολίτες τους, όταν έχουν ως εγγυητές τα εν λόγω κράτη, ή και σε οποιαδήποτε ομάδα των παραπάνω.

Μία πρώτη προσέγγιση των ουσιαστικών αυτών διατάξεων της Σύμβασης αναφορικά με τη δυνατότητα ανάπτυξης δραστηριοτήτων στην Περιοχή και άλλων, πλην της Επιχείρησης, οντοτήτων, αναδεικνύει την προσπάθεια των Μεγάλων Δυνάμεων, και κυρίως των Η.Π.Α., να αφηθεί ελεύθερο το πεδίο στον τομέα της εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των πόρων της Περιοχής και στα φυσικά πρόσωπα, καθώς και στις πολυεθνικές εταιρίες (Τσάλτας, 1984).

Βέβαια, οι δραστηριότητες αυτές βρίσκονται κάτω από τον απόλυτο έλεγχο της Διεθνούς Αρχής, η οποία και μέσω του Συμβουλίου της, και ειδικότερα της Νομικής και Τεχνικής Επιτροπής του, καταρτίζει σχετικά προς υπογραφή συμβόλαια, τα οποία περιλαμβάνουν τις προδιαγραφές αναφορικά με το επίσημο πρόγραμμα των εργασιών. Στο ίδιο πνεύμα κινούνται και οι συμπληρωματικές, με τον ίδιο πάντα σκοπό, δραστηριότητες της Διεθνούς Αρχής στην Περιοχή, οι οποίες αναφέρονται ειδικότερα:

- στη διενέργεια του απαραίτητου ελέγχου, με στόχο τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις σχετικές διατάξεις της Σύμβασης, με τους νόμους, τους κανονισμούς και τις διαδικασίες της Διεθνούς Αρχής, καθώς και με τα εγκεκριμένα προγράμματα εργασιών στην Περιοχή,
- στη λήψη οποιουδήποτε μέτρου προβλέπεται από τη Σύμβαση για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις σχετικές διατάξεις της,
- στην άσκηση ελεγκτικών και ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων, και
- στην επιθεώρηση όλων των εγκαταστάσεων που βρίσκονται στην Περιοχή και χρησιμοποιούνται για τις δραστηριότητες που διεξάγονται σε αυτήν.

Το γενικότερο σύστημα έρευνας και εκμετάλλευσης των πόρων της Περιοχής ολοκληρώνεται με την πρόβλεψη (Jones, 1972):

- ενός περιοδικού ελέγχου, από τη Συνέλευση της Διεθνούς Αρχής, του τρόπου λειτουργίας στην πράξη του διεθνούς καθεστώτος της Περιοχής, ανά πενταετία από την έναρξη ισχύος της Σύμβασης, και
- μίας αναθεωρητικής συνδιάσκεψης, δεκαπέντε χρόνια μετά την 1η Ιανουαρίου του έτους έναρξης της πρώτης εμπορικής παραγωγής.

2.3.3. Η Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα

.....

Η Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τον εντοπισμό των κοιτασμάτων των πολυμεταλλικών κονδύλων και των άλλων κοιτασμάτων των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων, πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 143, να διεξάγεται με βάση την αρχή της ειρηνικής χρήσης του χώρου, καθώς και προς όφελος της ανθρωπότητας, στο σύνολό της (Βλάχος, 1995).

Η Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα έχει την δυνατότητα διεξαγωγής είτε από την ίδια τη Διεθνή Αρχή, είτε, πάλι, σε συνεργασία με κράτη, με τα οποία και συνάπτει συμβόλαια προς το σκοπό αυτό. Η Διεθνής Αρχή οφείλει, επίσης, να

ενθαρρύνει τη Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα, καθώς και το συντονισμό και τη δημοσιοποίηση των όποιων αποτελεσμάτων των ερευνών αυτών.

Η εκμετάλλευση των πόρων της Περιοχής προϋποθέτει την εξόρυξή τους, η οποία με τη σειρά της πρέπει να στηρίζεται σε σαφή επιστημονικά δεδομένα, τα οποία μπορεί να προκύψουν αποκλειστικά και μόνον από την προς τούτο αποτελεσματική έρευνα (Burke, 1966).

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, τα συμβαλλόμενα κράτη, με σκοπό τη διεξαγωγή της Θαλάσσιας Επιστημονικής Έρευνας, οφείλουν να προάγουν και να προωθούν, επίσης, τη διεθνή συνεργασία στην Περιοχή, με τη συμμετοχή τους σε διεθνή προγράμματα και με τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων των σχετικών ερευνών, μέσω πάντα της Διεθνούς Αρχής.

Παράλληλα, τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να εκπονούν προγράμματα μέσω της Διεθνούς Αρχής ή και άλλων διεθνών οργανισμών, προς όφελος των αναπτυσσόμενων κρατών και ιδιαίτερα εκείνων που υστερούν στον τομέα της θαλάσσιας τεχνολογικής εξέλιξης. Στόχος της πολιτικής αυτής παραμένει πάντα η προώθηση της έρευνας, της εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και της απασχόλησης του εξειδικευμένου προσωπικού των κρατών αυτών.

Σε κάθε περίπτωση, όλα τα κράτη, ανεξαρτήτως της γεωγραφικής τους θέσης, καθώς και οι αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί, έχουν δικαίωμα να διεξάγουν θαλάσσιες επιστημονικές έρευνες στην Περιοχή και στα νερά πέρα από την αποκλειστική οικονομική ζώνη, σύμφωνα και με τα άρθρα 256 και 257 της Σύμβασης, που αφορούν στο Μέρος XIII που αναφέρεται στη Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα.

.....

2.3.4. Η μεταφορά της τεχνολογίας

.....

Στις βασικές αρχές που διέπουν την Περιοχή συμπεριλαμβάνεται και η προαγωγή της πολιτικής της προώθησης και ενθάρρυνσης της μεταφοράς της τεχνολογίας και των τεχνικών γνώσεων προς τα αναπτυσσόμενα κράτη.⁵³ Η υλοποίηση της ίδιας πάντα αυτής πολιτικής γίνεται μέσω ειδικών προγραμμάτων μεταφοράς της τεχνολογίας, της σχετικής με τις δραστηριότητες που διεξάγονται στην Περιοχή, τα οποία προβλέπουν, ειδικότερα για τα αναπτυσσόμενα κράτη, διευκολύνσεις πρόσβασης στη σχετική τεχνολογία, με δίκαιες πάντα και ορθολογικές μεθόδους και προϋποθέσεις.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για την υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών στηρίζεται, επίσης, στην ενθάρρυνση πρωτοβουλιών σχετικών με την ανάπτυξη της εγχώριας τεχνολογίας των αναπτυσσόμενων κρατών και την προώθηση της συμμετοχής του προσωπικού τους στις δραστηριότητες που διεξάγονται στην Περιοχή.

2.4. Το πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας

.....

Ο R. J. Dupuy υποστήριξε, επίσης, ότι η αρχή της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας θα έπρεπε να συμπεριληφθεί στην ιδέα κατάρτισης μίας γενικής στρατηγικής για τη διεθνή ανάπτυξη, στο πλαίσιο της ενεργοποίησης του Προγράμματος των Δεκαετιών του Ο.Η.Ε. για την Ανάπτυξη (Dupuy, 1979).

Τα άρθρα 150 και 151 της Σύμβασης του Μοντέγκο Μπαίου αναλύουν τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν με στόχο την προαγωγή της διεθνούς συνεργασίας, προς όφελος της γενικής ανάπτυξης όλων των χωρών, με έμφαση πάντα στις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών του Νότου.

Τα εν λόγω μέτρα πρέπει να στηρίζονται μεταξύ άλλων (Τσάλτας, 1984):

---

⁵³ Σύμφωνα με το άρθρο 144, στόχος της πολιτικής αυτής είναι η εξασφάλιση της ουσιαστικής όσο και ισότιμης συμμετοχής όλων στην εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πόρων της Περιοχής.

- στην αξιοποίηση και μεθοδική, ασφαλή και ορθολογική διαχείριση των πόρων,
- στη συμβολή και στον καθορισμό δίκαιων και σταθερών τιμών, ανταποδοτικών για τους παραγωγούς και δίκαιων για τους καταναλωτές, για τα ορυκτά που προέρχονται από την Περιοχή, και
- στην προστασία των αναπτυσσόμενων κρατών από τις δυσμενείς επιπτώσεις που θα μπορούσε να έχει στην οικονομία τους, ή στα έσοδά τους από τις εξαγωγές, η πτώση της τιμής ενός οποιουδήποτε ορυκτού, προερχόμενου από την εξόρυξη στην Περιοχή.

Το σύνολο των παραπάνω μέτρων πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο μίας πολιτικής παραγωγής ορυκτών από την Περιοχή, η οποία θα στηρίζεται στη λήψη αναγκαίων μέτρων για την προώθηση της ανάπτυξης, της αποτελεσματικής λειτουργίας και της σταθερότητας των αγορών των πρώτων υλών που παράγονται από τα ορυκτά αυτά.

Απαραίτητη προϋπόθεση της πολιτικής αυτής είναι η εξασφάλιση και διατήρηση τιμών, επικερδών για τους παραγωγούς και δίκαιων για τους καταναλωτές. Απώτερος στόχος παραμένει η διαφύλαξη της οικονομικής ισορροπίας στην παγκόσμια αγορά, με έμφαση πάντα στα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων κρατών που παράγουν παραδοσιακά τα ορυκτά που προέρχονται από την εξόρυξη των πόρων της Περιοχής. Προς ενίσχυση των συμφερόντων των κρατών αυτών, το άρθρο 151, παρ. 10, προβλέπει ειδικό σύστημα αποζημίωσής τους από ενδεχόμενες οικονομικές βλάβες.⁵⁴

---

⁵⁴ Άρθρο 151, παρ. 10, «...η Συνέλευση καθιερώνει ένα σύστημα αποζημίωσης ή λαμβάνει άλλα μέτρα αρωγής, κατάλληλα να διευκολύνουν την οικονομική προσαρμογή, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας με τους ειδικευμένους οργανισμούς και άλλους διεθνείς οργανισμούς, προς βοήθεια των αναπτυσσόμενων κρατών, των οποίων η οικονομία και τα έσοδα από τις εξαγωγές τους επηρεάζονται αρνητικά από τις δυσμενείς επιπτώσεις της μείωσης της τιμής ενός ορυκτού που συμπεριλαμβάνεται μεταξύ εκείνων που εξορυγούνται από την Περιοχή ή από τη μείωση του όγκου των εξαγωγών του ορυκτού αυτού, στο μέτρο που η μείωση της τιμής ή του όγκου εξαγωγών οφείλεται σε δραστηριότητες που διεξάγονται στην Περιοχή».

2.4.1. Η λειτουργία της διεθνούς αρχής

.....

Η Διεθνής Αρχή αποτελεί τον πρώτο σημαντικό διεθνή οργανισμό που ασχολείται αποκλειστικά με τη θάλασσα και τους ωκεανούς στη μεγαλύτερη μάζα τους, και ιδιαίτερα τους υποθαλάσσιους χώρους, καθώς και τους πόρους που περιέχουν πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας των κρατών.

Το Τμήμα 4 του Μέρους XI της Σύμβασης του Μοντέγκο Μπαίου αφιερώνεται εξ' ολοκλήρου στο καταστατικό του νέου αυτού διεθνούς οργανισμού. Το άρθρο 156 ανακοινώνει ουσιαστικά την ίδρυσή του και προκαθορίζει ότι η λειτουργία του θα διέπεται από τις σχετικές διατάξεις της Σύμβασης.

Στη συνέχεια, το ίδιο πάντα άρθρο αναφέρει ότι μέλη στη Διεθνή Αρχή είναι ipso facto όλα τα συμβαλλόμενα κράτη στη Σύμβαση.

Η παράγραφος 3 του άρθρου 156 υιοθετεί, επίσης, το καθεστώς του παρατηρητή στη Διεθνή Αρχή, το οποίο μπορούν να διεκδικήσουν όλοι οι παρατηρητές στην U.N.C.L.O.S. III, που υπέγραψαν παράλληλα και την Τελική Πράξη και που δεν αναφέρονται στο άρθρο 305, παρ. 1, εδάφια γ', δ', ε' και στ' . Το καθεστώς του παρατηρητή συνδυάζεται και με δικαίωμα ψήφου στις εργασίες της Διεθνούς Αρχής, σύμφωνα με τους κανόνες, τους κανονισμούς και τις διαδικασίες της.

Ως έδρα της Διεθνούς Αρχής ορίζεται η Τζαμάικα (Κίνγκστον), ενώ το άρθρο 156 παρέχει, επίσης, στον νέο αυτό διεθνή οργανισμό τη δυνατότητα ίδρυσης κέντρων και περιφερειακών γραφείων, όταν το κρίνει απαραίτητο.

Η Διεθνής Αρχή στηρίζεται στην αρχή της κυρίαρχης ισότητας όλων των μελών της, τα οποία οργανώνουν και ελέγχουν τις δραστηριότητες στην Περιοχή και ιδιαίτερα με σκοπό τη διαχείριση των πόρων της (Τσάλτας, 1984). Εντάσσεται στο χώρο των Ειδικευμένων Οργανισμών του Συστήματος του Ο.Η.Ε., γι' αυτό και η διάρθρωσή της δε διαφέρει σημαντικά από τη διάρθρωση των αντίστοιχων, άλλων διεθνών οργανισμών.

Θεωρείται η μεγαλύτερη κατάκτηση της δωδεκάχρονης διαπραγμάτευσης για το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας, αφού αντικατοπτρίζει την αγωνία της ανθρωπότητας να θέσει, σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, υπό τον απόλυτο και οργανωμένο έλεγχό της, την ύπαρξη της τεράστιας μάζας φυσικών πόρων που ανακαλύφθηκε στο βυθό των θαλασσών και των ωκεανών κατά τη δεκαετία 1960.⁵⁵

Η ίδρυση της Διεθνούς Αρχής αντανάκλα, επίσης, την αγωνία των αναπτυσσόμενων κρατών του Νότου, τα οποία θεώρησαν ότι ήταν πολύ εύκολοι οι σημαντικές αυτές ανακαλύψεις, που αφορούν πρωτίστως στους πολυμεταλλικούς κονδύλους, να τεθούν υπό τον απόλυτο έλεγχο των Μεγάλων Δυνάμεων καθώς και των τεχνολογικά προηγμένων κρατών, μέσα από ένα σύστημα έντεχνης, τόσο προσωρινής όσο και εύκολης να εξελιχθεί σε μόνιμη, εθνικοποίησή τους (Churchill, 1988). Κι όλα αυτά στο πλαίσιο της αέναης διεκδίκησης ενός διεθνούς μηχανισμού μέσα από ατέρμονες διαδικασίες διεθνούς διαπραγμάτευσης, οι οποίες θα επέτρεπαν, παράλληλα, την εκμετάλλευση των εν λόγω θαλάσσιων φυσικών πόρων από τους έχοντες τη δυνατότητα να το πράξουν.

Στις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Διεθνούς Αρχής εντάσσεται και η εκπόνηση μελετών και η διατύπωση εισηγήσεων αναφορικά με την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας σχετικά με τις δραστηριότητες που διεξάγονται στην Περιοχή, καθώς και η καθιέρωση συστήματος αποζημίωσης, με στόχο τη διευκόλυνση της οικονομικής προσαρμογής των αναπτυσσόμενων κρατών μετά την αρνητική επιρροή από τις δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία τους από τη μείωση της τιμής ενός ορυκτού, η εξόρυξη του οποίου γίνεται από την Περιοχή .

Σε κάθε περίπτωση, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η Διεθνής Αρχή αποτελεί ένα παγκόσμιο βήμα της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας, όπου ανεπτυγμένοι και αναπτυσσόμενοι συναντώνται ισότιμα και με την ίδια φωνή

---

⁵⁵ Η αγωνία της υιοθέτησης του διεθνούς μηχανισμού, ο οποίος θα επέτρεπε την οργανωμένη εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πόρων της Περιοχής της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, αντανάκλαται, με τη σειρά της, στο κείμενο της σχετικής Διακήρυξης του 1970 (βλ. Απόφαση της Γ.Σ. 2749, XXV, 17 Δεκεμβρίου).

μέσα σε μία Συνέλευση καθ' όλα δημοκρατική, πρότυπο για τη σύγχρονη διεθνή οργάνωση.

Σύμφωνα με το άρθρο 158, τα όργανα της Διεθνούς Αρχής είναι τέσσερα. Τα τρία πρώτα αφορούν κατ' αναλογία στα παραδοσιακά όργανα όλων των αντίστοιχων διεθνών οργανισμών του Συστήματος του Ο.Η.Ε. Αυτά είναι: η Συνέλευση, το Συμβούλιο και η Γραμματεία.

Η ιδιαίτερη φύση της Διεθνούς Αρχής, η οποία στηρίζεται, επίσης, σε έναν δύσκολο διεθνή μηχανισμό που υιοθετεί ο οργανισμός αυτός και αφορά ρυθμιστικά στην εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πόρων της Περιοχής, απαιτεί και την ύπαρξη ενός επιχειρησιακού οργάνου, μέσω του οποίου υλοποιείται ο παραπάνω στόχος. Το όργανο αυτό είναι η Επιχείρηση.

Κάθε όργανο έχει προκαθορισμένες εξουσίες και καθήκοντα και δεν επιτρέπεται να ενεργεί κατά τρόπο που θα μπορούσε να θίξει ή να παρακωλύσει την άσκηση των ειδικών εξουσιών και καθηκόντων που ανατίθενται από τη Σύμβαση σε άλλο όργανο.

Το **Συμβούλιο** είναι το σημαντικότερο διοικητικό όργανο της Διεθνούς Αρχής, αφού αποτελεί, παράλληλα, και το κατεξοχήν εκτελεστικό της όργανο, θεωρείται ευέλικτο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθότι περιλαμβάνει 36 μόνο μέλη, τα οποία σήμερα αντιπροσωπεύουν το 18% και μόνον των μελών της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 161, παρ. 4, τα μέλη αυτά είναι επανεκλέξιμα.

Τα 36 μέλη του Συμβουλίου, που εκλέγονται από τη Συνέλευση για θητεία τεσσάρων ετών και με δικαίωμα επανεκλογής, εκλέγονται ουσιαστικά με βάση δύο πάγια, τα τελευταία χρόνια, κριτήρια, που αφορούν στη δίκαιη εκπροσώπηση όλων των κρατών της διεθνούς κοινότητας. Τα κριτήρια αυτά είναι το οικονομικό και το γεωγραφικό.

Αναφορικά με την **Συνέλευση**, αυτή είναι το κυρίαρχο όργανο της Διεθνούς Αρχής κι αυτό για δύο αρχικά λόγους. Πρώτον, συμμετέχουν σε αυτήν όλα τα

μέλη της Διεθνούς Αρχής. Δεύτερον, είναι το όργανο το οποίο, κάτω από απόλυτα δημοκρατικές διαδικασίες, καθορίζει τη γενική πολιτική της Διεθνούς Αρχής.

Η Συνέλευση συγκαλείται σε τακτική σύνοδο ετησίως, στην έδρα της Διεθνούς Αρχής. Εκλέγει το Προεδρείο της μέχρι την εκλογή νέου, την επόμενη τακτική σύνοδο. Έχει απαρτία όταν είναι παρόντα το ήμισυ συν ένα των μελών της, καθένα από τα οποία διαθέτει μία ψήφο (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003).

- Το σύστημα υιοθέτησης των Αποφάσεων στη Γενική Συνέλευση είναι ουσιαστικά διπλό. Αφορά στα διαδικαστικά θέματα και στα θέματα ουσίας.
- Για τα διαδικαστικά θέματα, οι Αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία των παρόντων και ψηφιζόντων μελών.
- Για τα θέματα ουσίας, η πλειοψηφία πρέπει να είναι ενισχυμένη, γι' αυτό και απαιτούνται τα δύο τρίτα των παρόντων και ψηφιζόντων μελών και υπό την προϋπόθεση ότι η πλειοψηφία αυτή περιλαμβάνει την πλειοψηφία των μελών που συμμετέχουν στη σύνοδο. Σε περίπτωση αμφιβολιών, ένα θέμα κρίνεται ότι είναι επί της ουσίας, εκτός και αν η Διεθνής Αρχή αποφασίσει διαφορετικά. Η πλειοψηφία για μία τέτοια Απόφαση είναι η πλειοψηφία που απαιτείται για θέματα ουσίας.
- Όταν ένα θέμα ουσίας τίθεται για πρώτη φορά σε ψηφοφορία, αυτή μπορεί να αναβληθεί για πέντε ημέρες και για μία μόνο φορά, μετά από αίτηση από το ένα πέμπτο τουλάχιστον των μελών της Συνέλευσης.

Η Συνέλευση έχει επίσης το δικαίωμα, μετά από έγγραφη αίτηση του ενός τετάρτου των μελών της Διεθνούς Αρχής, να ζητήσει γνωμοδότηση ως προς το κατά πόσο μία πρόταση συνάδει με τη Σύμβαση. Η γνωμοδότηση αυτή ζητείται από το Τμήμα επίλυσης των διαφορών που αφορούν στον θαλάσσιο βυθό, του Διεθνούς Δικαστηρίου του Δικαίου της Θάλασσας (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003).

Τόσο το σύστημα των ψηφοφοριών όσο και οι ουσιαστικές εξουσίες και τα καθήκοντα της Συνέλευσης που ακολουθούν, διασφαλίζουν δημοκρατικά τη

συμμετοχή των αναπτυσσόμενων κρατών του Νότου σε αυτήν. Τα κράτη αυτά, με τη μαζική συμμετοχή τους και την αναμφισβήτητη πλειοψηφική ισχύ τους, θα μπορούσαν έτσι να ελέγξουν αποφασιστικά τις εργασίες και τις αποφάσεις της Συνέλευσης.⁵⁶

Η Συνέλευση αποφασίζει ουσιαστικά για τη σύσταση όλων των άλλων οργάνων, αφού εκλέγει τα μέλη του Συμβουλίου και τον Γενικό Γραμματέα, καθώς και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιχείρησης και τον Γενικό Διευθυντή της. Στις εξουσίες της Συνέλευσης εντάσσεται, επίσης, η δυνατότητα σύστασης των επικουρικών οργάνων που κρίνει αναγκαία για την άσκηση των καθηκόντων της, καθώς και ο καθορισμός των εισφορών των μελών της στον λειτουργικό προϋπολογισμό της Διεθνούς Αρχής.

Συμπληρωματικά, η Συνέλευση εξετάζει και εγκρίνει τους κανόνες, τους κανονισμούς και τις διαδικασίες σχετικά με τη δίκαιη κατανομή των οικονομικών και άλλων οικονομικής φύσεως ωφελημάτων που προκύπτουν από τις δραστηριότητες που διεξάγονται στην Περιοχή, ενώ στη συνέχεια αποφασίζει και για την κατανομή αυτή. Το ίδιο συμβαίνει και με τους κανόνες, κανονισμούς και τις διαδικασίες της Διεθνούς Αρχής, που έχουν υιοθετηθεί προσωρινά από το Συμβούλιο και αφορούν στην αναζήτηση μετάλλων, την έρευνα και την εκμετάλλευση της Περιοχής, καθώς και στην οικονομική διαχείριση και διοικητική οργάνωση της Διεθνούς Αρχής (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003).

Η **Γραμματεία** είναι το κατεξοχήν όργανο της Διεθνούς Αρχής, που αναλαμβάνει την διοικητική διεκπεραίωση όλων των θεμάτων. Συστήνεται κατ' απόλυτη αναλογία με τις γραμματείες και των άλλων οργανισμών του Ειδικευμένου Συστήματος του Ο.Η.Ε. Έτσι, αποτελείται ουσιαστικά από τον επικεφαλής της διοίκησης και το προσωπικό.

Πιο αναλυτικά, ανώτατος αξιωματούχος της Διεθνούς Αρχής είναι ο Γενικός Γραμματέας, ο οποίος και με την ιδιότητα αυτή μετέχει σε όλες τις συνεδριάσεις

---

⁵⁶ Το άρθρο 160 αναλύει τις εξουσίες και τα καθήκοντα της Συνέλευσης. Η έκφραση ανώτατο όργανο συμπεριλήφθηκε στο άρθρο 160 της Σύμβασης, η οποία και καθορίζει τη γενική πολιτική της Διεθνούς Αρχής επί όλων των θεμάτων.

όλων των οργάνων της Διεθνούς Αρχής, κύριων και επικουρικών. Ο Γενικός Γραμματέας εκλέγεται από τη Συνέλευση, μετά από πρόταση του Συμβουλίου, για μία θητεία τεσσάρων ετών και είναι επανεκλέξιμος. Ασκεί κάθε αρμοδιότητα διοικητικής πάντα φύσεως, που του αναθέτουν τα όργανα της Διεθνούς Αρχής.

Παράλληλα, ο Γενικός Γραμματέας έχει τη δυνατότητα σύναψης, μετά από έγκριση του Συμβουλίου, συμφωνιών διαβουλεύσεων και συνεργασίας με τους διεθνείς οργανισμούς και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που αναγνωρίζονται από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του Ο.Η.Ε. . Επίσης, μπορεί να διανέμει στα συμβαλλόμενα κράτη έγγραφες εκθέσεις που υποβάλλονται από τις εν λόγω Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, για θέματα που αφορούν στις εργασίες της Διεθνούς Αρχής.

Σύμφωνα με τους κανόνες, τους κανονισμούς και τις διαδικασίες της Διεθνούς Αρχής, ο Γενικός Γραμματέας διορίζει το προσωπικό του Οργανισμού, το οποίο, σε πρώτη φάση, αποτελείται από υπαλλήλους ειδικευμένους στον επιστημονικό και τεχνικό τομέα και, σε δεύτερη, από άλλους υπαλλήλους για την άσκηση των καθαρά διοικητικής φύσεως αρμοδιοτήτων (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003).

Ο Γενικός Γραμματέας και το προσωπικό της Διεθνούς Αρχής είναι διεθνείς υπάλληλοι και αποκλειστικά υπόλογοι μόνο έναντι του Οργανισμού, στον οποίο και ανήκουν. Με την ιδιότητα αυτή δεν έχουν το δικαίωμα να ζητούν ή να λαμβάνουν οδηγίες από καμία κυβέρνηση ή άλλη, εκτός της Διεθνούς Αρχής, πηγή.

Τον αποκλειστικό αυτό διεθνή χαρακτήρα υποχρεούνται να σέβονται και τα συμβαλλόμενα κράτη και να μην επιδιώκουν να επηρεάζουν τόσο τον Γενικό Γραμματέα όσο και το προσωπικό, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Στην ίδια διάσταση κινείται και η υποχρέωση, σύμφωνα με την οποία τόσο ο Γενικός Γραμματέας όσο και το προσωπικό της Διεθνούς Αρχής δεν πρέπει να έχουν οικονομικά συμφέροντα σε καμία δραστηριότητα που αφορά στην έρευνα και την εκμετάλλευση της Περιοχής, πράγμα που πρέπει να σεβαστούν και μετά τη λήξη της θητείας τους ή των καθηκόντων τους.

Οποιαδήποτε παράληψη των υποχρεώσεων των υπαλλήλων του προσωπικού υποβάλλεται σε διοικητικό δικαστήριο, που συγκροτείται σύμφωνα με τους νόμους, τους κανονισμούς και τις διαδικασίες της Διεθνούς Αρχής.

Η Επιχείρηση είναι τέταρτο κατά σειρά όργανο της Διεθνούς Αρχής η οποία και διενεργεί, σύμφωνα με το άρθρο 170, παραγωγικές δραστηριότητες στην Περιοχή, απευθείας και κατ' εφαρμογή επίσης του άρθρου 153, παρ. 2, εδάφιο α', που αφορά στο σύστημα έρευνας και εκμετάλλευσης της Διεθνούς Αρχής. Στις ίδιες δραστηριότητες περιλαμβάνονται, επίσης, εκείνες που αφορούν τη μεταφορά, επεξεργασία και εμπορία των ορυκτών που παράγονται στην Περιοχή (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003).

Η Επιχείρηση εφαρμόζει, ουσιαστικά τις εντολές που δέχεται από το Συμβούλιο, στον έλεγχο του οποίου και ανήκει, ενώ ενεργεί σύμφωνα με τους κανόνες, τους κανονισμούς και τις διαδικασίες της Διεθνούς Αρχής. Εν τούτοις, η Επιχείρηση παρουσιάζεται με ένα χαρακτήρα λίγο πολύ σύνθετο αφού, αν και προορίζεται να δράσει σύμφωνα με τις αρχές μίας εμπορικής διαχείρισης, ανήκει σε ένα σύστημα με κυρίαρχες πολιτικές.

.....

2.4.2. Η λειτουργία της Νομικής και Τεχνικής Επιτροπής

Τα δεκαπέντε μέλη της Νομικής και Τεχνικής Επιτροπής προέρχονται κυρίως από τον ευρύτερο τεχνικό και τον νομικό κλάδο. Ως εκ τούτου, και το έργο της Επιτροπής αυτής είναι διπλής ουσιαστικά σημασίας, αφού αφορά τόσο στα νομικά θέματα που είναι δυνατόν να προκύψουν από τις δραστηριότητες στην Περιοχή, όσο και στα θέματα που σχετίζονται με τους τομείς της έρευνας, της εκμετάλλευσης και επεξεργασίας των ορυκτών πόρων, την ωκεανολογία και κυρίως τις επιστήμες σχετικά με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.⁵⁷

Η Νομική και Τεχνική Επιτροπή αξιολογεί τις οικολογικές συνέπειες των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στην Περιοχή και υποβάλλει εισηγήσεις στο Συμβούλιο για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Στο ίδιο πνεύμα εντάσσεται και η εισήγηση για την εφαρμογή ειδικού προγράμματος παρακολούθησης και παρατήρησης, μέτρησης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων στην Περιοχή, αναφορικά πάντα με τη ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Σε περίπτωση αρνητικών αποτελεσμάτων, εισηγείται ακόμη και την έκδοση διαταγών για αναστολή ή τροποποίηση των εργασιών στην Περιοχή, ενώ εισηγείται, παράλληλα, και την εξαίρεση ορισμένων ζωνών από την εκμετάλλευση, σε περίπτωση που είναι σαφές ότι μπορεί να προκληθεί σοβαρή ζημιά στο θαλάσσιο περιβάλλον.

Η Νομική και Τεχνική Επιτροπή εισηγείται, επίσης, στο Συμβούλιο την προσφυγή, για λογαριασμό της Διεθνούς Αρχής, στο Τμήμα επίλυσης των διαφορών που αφορούν στον θαλάσσιο βυθό.

---

⁵⁷ Αναφορικά με τον τομέα της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τα εδάφια δ', ε', στ', η', ια' και ιβ', της παρ. 2 του άρθρου 165, αφιερώνονται εξ ολοκλήρου στην περίπτωση της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύπανση.

Η εν λόγω Επιτροπή ασκεί επίσης καθήκοντα επόπτη, μετά από αίτηση του Συμβουλίου, των δραστηριοτήτων που διεξάγονται στην Περιοχή, σε συνεννόηση και συνεργασία με όλες τις οντότητες και τα κράτη που διεξάγουν τις δραστηριότητες αυτές. Παράλληλα, εξετάζει όλα τα έγγραφα και τα επίσημα προγράμματα εργασιών που αφορούν στις δραστηριότητες αυτές και καταβάλλει στο Συμβούλιο τις κατάλληλες εκθέσεις.

Τέλος, η Νομική και Τεχνική Επιτροπή υποβάλλει εισηγήσεις στο Συμβούλιο αναφορικά με τη διεύθυνση και εποπτεία ενός σώματος επιθεωρητών, με αρμοδιότητα να επιβλέπουν τις διεξαγόμενες στην Περιοχή δραστηριότητες με στόχο τη διαπίστωση αν τηρούνται οι σχετικές διατάξεις της Σύμβασης, και οι κανόνες, κανονισμοί και διαδικασίες της Διεθνούς Αρχής.

Το Συμβούλιο φαίνεται, τελικά, να είναι ένα όργανο αρκετά ευέλικτο και αντιπροσωπευτικό αναφορικά με τη διασφάλιση των συμφερόντων όλων των μελών του (Τσάλτας & Ευσταθοπούλου, 2003). Η μέθοδος διερεύνησης όλων των θεμάτων που του ανάγονται από τις διατάξεις της Σύμβασης, μέσα από τις δύο προς τούτο σύσταση ειδικές επιτροπές, δείχνει ότι η σοβαρότητα, με την οποία το όργανο αντιμετωπίζει τα σημαντικά προβλήματα που ανακύπτουν από το σύνολο των δραστηριοτήτων στην Περιοχή, είναι παραδειγματική και στηρίζεται στις απόλυτα εξειδικευμένες γνώσεις των προσώπων που τις ορίζουν και αφετέρου στις δημοκρατικές διαδικασίες που ακολουθούνται με την αντιμετώπιση όλων όσοι δρουν στην Περιοχή.

Το έργο της Επιτροπής αυτής είναι καθαρά συμβουλευτικό και οικονομικού χαρακτήρα. Αφορά περισσότερο στη μελέτη και τις σχετικές με αυτήν εισηγήσεις επί θεμάτων που σχετίζονται με τις τάσεις της προσφοράς και της ζήτησης, καθώς και τις τιμές των ορυκτών που μπορούν να παραχθούν στην Περιοχή.

Στο ίδιο πλαίσιο, η Επιτροπή προτείνει στο Συμβούλιο, προς υποβολή στη συνέχεια στη Συνέλευση, σύστημα αποζημίωσης υπέρ των αναπτυσσόμενων κρατών που υφίστανται δυσμενείς επιπτώσεις από δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην Περιοχή.

Σε κάθε περίπτωση, έργο της Επιτροπής είναι η πρόταση προς το Συμβούλιο συγκεκριμένων, οικονομικής κυρίως φύσεως, μέτρων για την εκτέλεση των αποφάσεων που έχουν ληφθεί αναφορικά με τις δραστηριότητες που διεξάγονται στην Περιοχή.

.....

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 3

Η σημασία των διεθνών υδάτων και η προστασία από την ρύπανση της θάλασσας

3.1. Εισαγωγή

Η θαλάσσια ρύπανση ουσιαστικά διαμορφώθηκε μετά το πέρας του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, αφενός στο πλαίσιο της ραγδαίας εξέλιξης στον τομέα της υποθαλάσσιας τεχνολογίας, με στόχο κυρίως την εξόρυξη των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων, και αφετέρου της απότομης ανάπτυξης της ναυπηγικής, που επέτρεψε, με τη σειρά της, την κατασκευή τεράστιων, πλωτών δεξαμενών μεταφοράς πετρελαίου (Πουλαντζάς, 2007). Και στις δύο περιπτώσεις, τα τυχόν θαλάσσια ατυχήματα θα μπορούσαν να προκαλέσουν σοβαρά προβλήματα στο θαλάσσιο οικοσύστημα, με έμφαση σε εκείνο που αφορά στις λεγόμενες κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες, αλλά και τις περιφερειακές θάλασσες που βρίσκονται πλησίον των ηπείρων και επομένως, σε άμεση σχέση με την ωκεάνια μάζα.

Η θαλάσσια ρύπανση θα μπορούσε, λοιπόν, να αφορά στην άμεση ή έμμεση απόρριψη στον θαλάσσιο χώρο, από τον άνθρωπο, βλαβερών ουσιών με δυσάρεστα γενικότερα αποτελέσματα, βλάβες στους βιολογικούς πόρους, κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία, εμπόδια στις θαλάσσιες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης κυρίως της αλιείας, αλλοίωση της ποιότητας του θαλάσσιου νερού σχετικά με τη χρήση του και τέλος, περιορισμό των βασικών αξιών συναίνεσης (Ρούκουνα, 1982).

Ο ορισμός αυτός εντοπίζει το καταλυτικό ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας να καλύψει το σύνολο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στον θαλάσσιο χώρο, που θα μπορούσαν να βλάψουν το θαλάσσιο οικοσύστημα. Οι δραστηριότητες αυτές αφορούν τόσο στις ενέργειες που λαμβάνουν χώρα στον θαλάσσιο χώρο, όσο και στις δράσεις που αναπτύσσονται στον χερσαίο χώρο, των οποίων όμως τα αποτελέσματα ολοκληρώνονται με τη βαθμηδόν απόρριψη των λυμάτων και

των αποβλήτων που παράγονται, στη θάλασσα (Dover, 2000). Συνεπώς, το πρόβλημα της ρύπανσης του περιβάλλοντος και, συνακόλουθα, η προστασία των θαλασσών και των ωκεανών από αυτήν, τίθεται αναμφισβήτητα ως ένα παγκόσμιο θέμα.

Όπως αποδεικνύεται και από την ανάλυση που ακολουθεί, «το θέμα της ασφάλειας των θαλάσσιων εκτάσεων είναι κυρίαρχο για το δίκαιο της θάλασσας και η ασφάλεια αυτή μπορεί να αφορά είτε στην προστασία των ανθρώπων και των υλικών, είτε στη διατήρηση του θαλάσσιου χώρου» (Τσάλτας & Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003).

Το αρχικό όσο και γενικό άρθρο της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας⁵⁸, σχετικά με το μέρος που αφορά στην προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, αναβαθμίζει το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας για το μέλλον του 72% της γήινης επιφάνειας σε «υποχρέωση των Κρατών να προστατεύουν και να διατηρούν τον θαλάσσιο χώρο ». Κι αυτό γιατί όπως εξελίσσονται τα πράγματα «ανοιχτός δρόμος άλλοτε για τον πολιτισμό, η θάλασσα, θα μπορούσε σήμερα να χαρακτηριστεί «λεωφόρος» για τη ρύπανση, μία ρύπανση που θα μπορούσε βαθμηδόν να οδηγήσει στο θάνατο των ωκεανών» (Souliotis, 1975).

---

⁵⁸ Παράρτημα 1 της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

3.2. Η έννοια και οι μορφές της θαλάσσιας ρύπανσης

.....

Το πρόβλημα του ορισμού της θαλάσσιας ρύπανσης αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά από τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας.⁵⁹ Η Σύμβαση θεωρεί ότι σε σχέση με την υιοθέτηση μίας διεθνούς πολιτικής για την προστασία του θαλάσσιου χώρου, αλλά και τη διατήρηση των βιολογικών πόρων των θαλασσών και των ωκεανών, πρέπει αρχικά να προσδιοριστεί το αντικείμενο ρύθμισης των επιμέρους δράσεων της γενικής αυτής πολιτικής (Ροζάκης, 1976). Στο πρώτο άρθρο επιχειρείται ξεκαθάρισμα ορισμένων σημαντικών όρων, τόσο σε επίπεδο χρήσης τους όσο και καθορισμού του πεδίου εφαρμογής τους.

Το περιβάλλον χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: στο φυσικό και το ανθρωπογενές. Κατ' αντιστοιχία, και η ρύπανση του περιβάλλοντος μπορεί να προκληθεί από φυσικές διεργασίες αλλά και από ανθρώπινες, επίσης, δραστηριότητες. Η πρώτη περίπτωση δεν μπορεί να προβλεφθεί από την οργανωμένη διεθνή κοινότητα μέσω της ανθρώπινης παρέμβασης και της επιστήμης, τουλάχιστον όσον αφορά στην κατηγορία των λεγόμενων βιβλικών καταστροφών (σεισμών και εκρήξεων ηφαιστειών), ώστε να αντιμετωπιστεί και αποτελεσματικά. Η περίπτωση των κλιματικών αλλαγών, οι οποίες τα τελευταία χρόνια προκαλούν σημαντικές περιβαλλοντικές βλάβες, πλημμύρες παρατεταμένη ξηρασία, αποτελούν μία ξεχωριστή κατηγορία αντιμετώπισης του περιβαλλοντικού προβλήματος, αφού επιστημονικά έχει θεωρηθεί ότι οφείλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της σε ανθρώπινες δραστηριότητες, μέσω της εκπομπής ρύπων στην ατμόσφαιρα (Dover, 2000).

Ο ορισμός που υιοθετείται από τη Σύμβαση για τη ρύπανση αναφέρεται, λοιπόν, στην εισαγωγή, όπως υπογραμμίζεται, από τον άνθρωπο, με άμεσο και έμμεσο τρόπο, ουσιών κ.λπ. που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ευρύτερα προβλήματα στον θαλάσσιο και ωκεάνιο χώρο. Εκτός των ουσιών που αποτελούν το αποτέλεσμα ενεργειών που άπτονται χερσαίων κυρίως

---

⁵⁹ Από τους έξι συνολικά όρους, των οποίων η Σύμβαση επιχειρεί την αποσαφήνιση, οι δύο αφορούν στη ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και στην απόρριψη.

δραστηριοτήτων, ο ορισμός περιλαμβάνει και την «έκπτωση» των ενεργειών εκείνων που σχετίζονται με δραστηριότητες που αναπτύσσονται από τα κράτη στον τομέα εξόρυξης φυσικών πόρων από την επιφάνεια ή το υπέδαφος του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών (Ρούκουνα, 1982).

Αναφορικά με τον πρώτο όρο, ως «ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος» η παράγραφος 4 του άρθρου 1 ορίζει την «εισαγωγή από τον άνθρωπο, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, ουσιών ή ενέργειας στο θαλάσσιο περιβάλλον και στις εκβολές των ποταμών, που έχει ή ενδέχεται να έχει δυσμενείς επιπτώσεις, όπως ζημιές στους βιολογικούς πόρους και στη θαλάσσια πανίδα και χλωρίδα, κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία, παρεμπόδιση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της αλιείας και άλλων νόμιμων χρήσεων της θάλασσας, αλλοίωση της ποιότητας του θαλάσσιου ύδατος, όσον αφορά στη χρήση του, και υποβάθμιση της αξίας του ως χώρου αναψυχής» (Τσάλτας & Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003).

Η πέμπτη παράγραφος του ίδιου πάντα άρθρου επιχειρεί στη συνέχεια την αποσαφήνιση του όρου «απόρριψη». Βάσει της σύμβασης, «απόρριψη» είναι:

- οποιαδήποτε εσκεμμένη απόρριψη αποβλήτων ή άλλων υλών από πλοία, αεροσκάφη, εξέδρες ή άλλες κατασκευές που βρίσκονται στη θάλασσα,
- οποιαδήποτε καταβύθιση πλοίων, αεροσκαφών, εξέδρων ή άλλων κατασκευών στη θάλασσα.

Αναλυτικότερα, ο όρος «απόρριψη» δεν περιλαμβάνει (Τσάλτας & Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003):

- την απόρριψη αποβλήτων ή άλλων υλών που προέρχονται άμεσα ή έμμεσα από την κανονική λειτουργία των πλοίων, αεροσκαφών, εξέδρων ή άλλων θαλάσσιων κατασκευών που βρίσκονται στη θάλασσα και των εξαρτημάτων τους, εκτός των αποβλήτων ή άλλων υλών που μεταφέρονται από ή μεταφορτώνονται σε πλοία, αεροσκάφη, εξέδρες ή άλλες θαλάσσιες κατασκευές που χρησιμοποιούνται για την καταστροφή των ανωτέρω υλών, ή που προέρχονται από την επεξεργασία των

αποβλήτων αυτών ή άλλων υλών που βρίσκονται στα πλοία, στα αεροπλάνα, στις εξέδρες ή στις κατασκευές,

- την εναπόθεση υλών με σκοπό διάφορο εκείνου της απλής εξάλειψής τους, υπό την προϋπόθεση ότι η εναπόθεση αυτή δεν αντίκειται στους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης.

Όπως γίνεται σαφές από την παράθεση των ειδικών εκείνων συνθηκών που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως απόρριψη, μόνον οι εσκεμμένες ενέργειες απαγορεύονται και όχι εκείνες που προέρχονται από την κανονική λειτουργία όλων των κινητών και μεταφορικών κυρίως μέσω στον θαλάσσιο χώρο (Πουλαντζάς, 2007).

Το άρθρο 194 της σύμβασης αναφέρεται στις κύριες μορφές ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, στο πλαίσιο της προσπάθειας του νομοθέτη να καλύψει όλους τους σημαντικούς στόχους επέμβασης, με προληπτικά κυρίως μέσα, για την καταπολέμησή της.

➤ **Ρύπανση που προέρχεται από δραστηριότητες στην υφαλοκρηπίδα**

Οι τεράστιες πλωτές εξέδρες και άλλες εγκαταστάσεις, που τοποθετούνται στον θαλάσσιο χώρο με σκοπό την έρευνα και εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων, ενδέχεται να προκαλέσουν ανεπανόρθωτες περιβαλλοντικές ζημιές σε αυτόν. Οι περισσότερες από αυτές αφορούν σε ατυχήματα (Πουλαντζάς, 2007). Η εξόρυξη των υδρογονανθράκων και του φυσικού αερίου έχει ήδη καταγράψει μεταπολεμικά, πολλά ατυχήματα, που κόστισαν ανθρώπινες ζωές αλλά και προκάλεσαν ανεπανόρθωτες βλάβες στην εν γένει θαλάσσια ζωή.

Συμπεραίνουμε πως η ραγδαία εξέλιξη της υποθαλάσσιας τεχνολογίας, σε συνδυασμό με τις τεράστιες ενεργειακές ανάγκες των κρατών της σύγχρονης διεθνούς κοινότητας, αύξησαν κατά πολύ τους κινδύνους για θαλάσσια ρύπανση από τις καθημερινές πλέον δραστηριότητες στον παρακείμενο των ακτών των παράκτιων κρατών βυθό (Στρατή, 1995).

➤ **Ρύπανση από χερσαίες πηγές**

Η συγκεκριμένη μορφή αναφέρεται ουσιαστικά στη ρύπανση, η οποία προέρχεται από δραστηριότητες που έχουν λάβει χώρα στο χερσαίο τμήμα των παράκτιων κυρίως κρατών.⁶⁰ Αναλυτικότερα, αφορά στην απελευθέρωση τοξικών, επιβλαβών ή επιζήμιων ουσιών και, ειδικότερα, μη διασπώμενων ουσιών.

Για τη μορφή αυτή, τα κράτη, σύμφωνα και με το άρθρο 207, οφείλουν να θεσπίζουν νόμους και κανονισμούς για την πρόληψη, τη μείωση και τον έλεγχο της. Στη συγκεκριμένη μορφή ρύπανσης, συμπεριλαμβάνεται και εκείνη που αφορά στους σωληναγωγούς και τις εγκαταστάσεις αποχετεύσεων.

➤ **Ρύπανση που προέρχεται από τα πλοία**

Το άρθρο 194, παρ. 3 β' της συνθήκης, αναφέρονται τα μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη των ατυχημάτων καθώς και στην αντιμετώπιση των τακτικών περιστατικών. Παράλληλα, πρέπει να προλαμβάνεται η όποια εσκεμμένη ή μη απόρριψη επιβλαβών ουσιών στον θαλάσσιο χώρο. Τα ενδεικνυόμενα μέτρα πρόληψης για τη συγκεκριμένη μορφή ρύπανσης ξεκινούν από το στάδιο του σχεδιασμού, της κατασκευής και του εξοπλισμού του πλοίου.

➤ **Ρύπανση που προέρχεται από άλλες δραστηριότητες στον θαλάσσιο χώρο**

Αν εξαιρέσουμε την εξόρυξη των φυσικών πόρων του θαλάσσιου βυθού και του υπεδάφους του, τα κράτη έχουν αναπτύξει και άλλες δραστηριότητες στον θαλάσσιο χώρο, κάνοντας χρήση των διατάξεων της Σύμβασης, που αφορούν κυρίως στην αποκλειστική οικονομική ζώνη - πιο συγκεκριμένα στα κυριαρχικά δικαιώματα για οποιαδήποτε δραστηριότητα που αφορά σε έρευνα και

---

⁶⁰ Στην προκειμένη περίπτωση, το ίδιο υπεύθυνα για τη μορφή αυτή ρύπανσης μπορεί να είναι και τα περικλείστα κράτη, όταν αυτά είναι κράτη άνω ροής των ποταμών, μέσω των οποίων εξίσου βλαβερές ουσίες μπορεί να διοχετεύονται, μέσω των διαμετακομιστικών κρατών της κάτω ροής των ποταμών, προς τη θάλασσα.

εκμετάλλευση της ζώνης για οικονομικούς σκοπούς, όπως η παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους (Στρατή, 1995).

3.3. Διεθνείς και εθνικοί κανόνες πρόληψης και ελέγχου της θαλάσσιας ρύπανσης

.....

Από την ανάγνωση της Σύμβασης βλέπουμε πως οι κανόνες πρόληψης και ελέγχου της θαλάσσιας ρύπανσης είναι έξι και σχετίζονται με τρεις μεγάλες κατηγορίες δραστηριοτήτων των κρατών. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο έδαφος των κρατών, είτε αφορούν σε φερτά, από το έδαφος τους προς τον θαλάσσιο χώρο υλικά, σε δεύτερη φάση για δραστηριότητες που αφορούν στην εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους του, είτε των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας είτε της Περιοχής του διεθνούς βυθού και τέλος, για δραστηριότητες που αφορούν στη ρύπανση που προέρχεται κυρίως από τα πλοία (Gage & May, 1993).

Το πέμπτο, κατά σειρά, Τμήμα του XII Μέρους της Σύμβασης, προσεγγίζει διεξοδικά τις σημαντικότερες μορφές ρύπανσης του θαλάσσιου και ωκεάνιου χώρου, μέσα από την αποδοχή της άμεσης αναγκαιότητας υιοθέτησης διεθνών κανόνων, αναφορικά με την πρόληψή τους, αλλά και των κατάλληλων εκείνων εθνικών νομοθεσιών που αποσκοπούν στον περιορισμό τους και την καταστολή τους (Τσάλτας & Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003). Παρακάτω αναλύεται το πλαίσιο των κανόνων που αφορά στη χερσαία, στη ρύπανση προερχόμενη από πλοία καθώς και στη ρύπανση από δραστηριότητες στον θαλάσσιο βυθό.

3.3.1. Το πλαίσιο που διέπει την χερσαία ρύπανση

.....

Η Σύμβαση προτρέπει τα κράτη στη θέσπιση νόμων και κανονισμών για την πρόληψη, τη μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος που προέρχεται από χερσαίες πηγές. Στην κατηγορία αυτή εντάσσει, ειδικότερα, τα προβλήματα που μπορεί να προκληθούν από τους ποταμούς και τις εκβολές τους, τους σωληναγωγούς και τις εγκαταστάσεις των αποχετεύσεων (Gage & May, 1993).

Στη συγκεκριμένη κατηγορία αναλυτικά αναφέρονται τα άρθρα 207, 209 και 212. Ειδικότερα, γίνεται προσπάθεια προσέγγισης των προβλημάτων που προέρχονται από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές, από απόρριψη άχρηστων υλικών και από τη ρύπανση που προέρχεται από την ατμόσφαιρα ή μέσω της ατμόσφαιρας. Στην ίδια κατηγορία εντάσσεται και η ρύπανση που προέρχεται από την απόρριψη άχρηστων υλών στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο, για την οποία πρέπει να έχει εξασφαλιστεί προηγουμένως η άδεια των αρμόδιων αρχών των κρατών.

Όσον αφορά στην πρώτη περίπτωση, τα κράτη πρέπει να υιοθετούν την κατάλληλη εκείνη πολιτική, η οποία θα στηρίζεται πρωτίστως στην εναρμόνιση των στόχων περιορισμού της ρύπανσης σε περιφερειακό επίπεδο και σε συνεργασία πάντα με τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς (Gage & May, 1993). Για την ίδια πάντα περίπτωση, η υιοθέτηση των προτεινόμενων εθνικών νόμων και κανονισμών πρέπει να περιλαμβάνει και μέτρα περιορισμού της απόρριψης στο θαλάσσιο περιβάλλον, τοξικών, επιζήμιων ή επιβλαβών ουσιών, ιδιαίτερα ουσιών οι οποίες δεν είναι βιοδιασπώμενες.

Στη δεύτερη περίπτωση, υπογραμμίζεται η υποχρέωση των κρατών για θέσπιση νόμων και κανονισμών για την πρόληψη, τη μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από απόρριψη υλών στη θάλασσα, η οποία δεν μπορεί να γίνεται χωρίς την προηγούμενη άδεια των αρμόδιων αρχών του κράτους.

Η απόρριψη των άχρηστων αυτών υλών αφορά περισσότερο στην αιγιαλίτιδα ζώνη και την υφαλοκρηπίδα ή την αποκλειστική οικονομική ζώνη, ενώ πρέπει να έχει εξασφαλίσει την προηγούμενη ρητή συγκατάθεση του παράκτιου κράτους, σε συνεργασία, τις περισσότερες φορές, με άλλα κράτη. τα οποία, λόγω της γειτνιάσής τους, μπορεί να επηρεάζονται άμεσα (Glowka, 1995).

Τέλος, στην ίδια κατηγορία εντάσσεται και η περίπτωση της ρύπανσης στην ατμόσφαιρα, ή μέσω της ατμόσφαιρας, του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Gage & May, 1993). Τα κράτη θεσπίζουν νόμους και κανονισμούς που εφαρμόζονται στον εναέριο χώρο όπου ασκούν την κυριαρχία τους, στα πλοία που φέρουν τη σημαία τους ή στα πλοία ή αεροσκάφη που είναι εγγεγραμμένα στα νηολόγια και μητρώα τους.

3.3.2. Το πλαίσιο που διέπει τη ρύπανση προερχόμενη από πλοία

Το σημαντικότερο άρθρο του Πέμπτου Τμήματος του Μέρους της Σύμβασης που αναλύουμε, το άρθρο 211, αναφέρεται αναλυτικά στην περίπτωση της πλέον γνωστής μορφής θαλάσσιας ρύπανσης, εκείνης που προέρχεται από την κίνηση των πλοίων στην επιφάνεια των θαλασσών και των ωκεανών (Τσάλτας & Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003).

Η παράγραφος 1 του εν λόγω άρθρου αναγνωρίζει τον διευρυμένο διεθνούς ρόλο του αρμόδιου Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού και προτρέπει τα κράτη, μέσω του μηχανισμού του, στην υιοθέτηση διεθνών κανόνων και κατάλληλων προδιαγραφών για την πρόληψη, τη μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τα πλοία. Στην ίδια πολιτική εντάσσεται και η προσπάθεια υιοθέτησης σχεδίων ναυσιπλοΐας, με σκοπό την ελαχιστοποίηση του κινδύνου ατυχημάτων.

Ειδικότερα, το άρθρο 211 αναφέρεται σε έξι ιδιαίτερες περιπτώσεις, για τις οποίες τα κράτη οφείλουν να υιοθετήσουν τους απαραίτητους θεσμικούς μηχανισμούς αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης που προέρχεται από την κίνηση των πλοίων. Η πρώτη από αυτές αφορά στην υιοθέτηση διεθνών κανόνων και προδιαγραφών που εστιάζονται στον γενικότερο περιορισμό της θαλάσσιας και ωκεάνιας ρύπανσης, ενώ οι υπόλοιπες στην υιοθέτηση εθνικών νόμων περιορισμού και ελέγχου των επιβλαβών, για το Θαλάσσιο περιβάλλον, δραστηριοτήτων των πλοίων.

Στη συνέχεια, αναγνωρίζεται η δυνατότητα των κρατών να υιοθετούν εθνικούς νόμους και κανονισμούς με τον ίδιο πάντα στόχο, αναφορικά με τη θαλάσσια ρύπανση, και σε σχέση με τα πλοία που φέρουν τη σημαία τους ή είναι εγγεγραμμένα στα νηολογία τους.

Η ίδια δυνατότητα αναγνωρίζεται στα κράτη και σχετικά με την υιοθέτηση της επιβολής ειδικών όρων στα ξένα πλοία, αναφορικά με την είσοδό τους στους λιμένες τους ή τα εσωτερικά τους ύδατα, με την προϋπόθεση δημοσιοποίησης των όρων αυτών στον I.M.O. Παράλληλα, θεσπίζεται η δυνατότητα των κρατών για υιοθέτηση νόμων και κανονισμών στην αιγιαλίτιδα ζώνη τους για τα ξένα πλοία ή εκείνα που ασκούν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης, χωρίς όμως αυτό το τελευταίο να παρεμποδίζεται. Το ίδιο συμβαίνει και με την περίπτωση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, σε σχέση με την οποία τα κράτη θεσπίζουν νόμους που εφαρμόζουν, ουσιαστικά, τους γενικά αποδεκτούς διεθνείς κανόνες που έχουν υιοθετηθεί από τον I.M.O. στον τομέα της θαλάσσιας ρύπανσης από τα πλοία.

Η παράγραφος 6 του ίδιου άρθρου εισάγει τη θεωρία των ειδικών περιοχών, που σχετίζονται ειδικότερα με το θαλάσσιο περιβάλλον της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης των κρατών. Στην περίπτωση αυτή, και όταν υπάρχουν αναγνωρισμένοι τεχνικοί λόγοι που σχετίζονται με ιδιαίτερα οικολογικά και ωκεανογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής ή αφορούν την προστασία των πόρων της ή σχετίζονται με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της ναυσιπλοΐας, τότε τα κράτη μπορούν να προβούν στην υιοθέτηση ειδικών μέτρων δεσμευτικού χαρακτήρα.

Το Τμήμα 6 περιλαμβάνει αναλυτικά την υποχρέωση, αρχικά, των κρατών για εφαρμογή των νόμων και κανονισμών, καθώς και όλων των άλλων αναγκαίων μέτρων αναφορικά με τις διάφορες μορφές της θαλάσσιας ρύπανσης. Στη συνέχεια, αναλύονται οι εξουσίες του κράτους, τόσο σε σχέση με τη σημαία του πλοίου όσο και με το λιμένα, αλλά και με την ιδιότητά του ex παράκτιου κράτους.

3.3.2. Το πλαίσιο που διέπει τη ρύπανση από δραστηριότητες στον θαλάσσιο βυθό

.....

Η δεύτερη αυτή κατηγορία περιλαμβάνει τη μορφή της θαλάσσιας ρύπανσης που προέρχεται από δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στον υποθαλάσσιο χώρο, που είτε βρίσκεται υπό εθνική δικαιοδοσία είτε ανήκει στην υποθαλάσσια περιφέρεια του λεγόμενου διεθνούς θαλάσσιου βυθού.

Στην πρώτη περίπτωση, η Σύμβαση προτρέπει τα κράτη στην υιοθέτηση των κατάλληλων νόμων και κανονισμών, με στόχο την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης, που προέρχεται κυρίως από εγκαταστάσεις και κατασκευές που έχουν σχέση με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας ή του βυθού της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Αυτοί οι νόμοι και κανονισμοί πρέπει να εναρμονίζονται με την ευρύτερη, περιφερειακή κυρίως, πολιτική που αναπτύσσεται σε συνεργασία και με άλλα ενδιαφερόμενα κράτη, ενώ παράλληλα οφείλουν να μην υστερούν σε αποτελεσματικότητα από αντίστοιχους διεθνείς κανόνες, προδιαγραφές ή συνιστώμενες πρακτικές και διαδικασίες διεθνούς χαρακτήρα.

Η ίδια ευαισθησία πρέπει να επιδεικνύεται από τα κράτη και σε σχέση με τα πλοία ή τις εγκαταστάσεις ή κατασκευές ή άλλα μηχανήματα που φέρουν τη σημαία τους, ή είναι εγγεγραμμένα στο νηολόγιό τους, ή τα οποία υπόκεινται στην εξουσία τους και αναπτύσσουν δραστηριότητες που διεξάγονται στην Περιοχή του διεθνούς θαλάσσιου βυθού. Για την περίπτωση αυτή, τα κράτη

οφείλουν να υιοθετούν την κατάλληλη νομοθεσία και τους κανονισμούς, με στόχο την αποτροπή της θαλάσσιας ρύπανσης.

3.4. Η διασφάλιση της προστασίας των διεθνών υδάτων και των ωκεανών – αναδρομή στο θεσμικό πλαίσιο

Το διεθνές ενδιαφέρον αναφορικά με την περιγραφή και ανάλυση τον τμήματος αυτού αναδεικνύεται, ειδικότερα, μέσα από δύο σημαντικές χρονικές περιόδους σχετικά με τη θεσμική αντιμετώπισή του από την οργανωμένη διεθνή κοινότητα. Η πρώτη αφορά στην περίοδο αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μέχρι το 1960, ενώ η δεύτερη κορυφώνεται με Τρίτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και το συμβατικό της αποτέλεσμα, τη Νέα Σύμβαση, περνώντας όμως μέσα από τις διεθνείς καταλυτικές διεργασίες, στους κόλπους κυρίου της λεγόμενης έκτοτε νέας διεθνούς κοινότητας, που έλαβαν χώρα κατά την ιστορική δεκαετία 1960 - 1970. Επίσης αναφέρονται οι ειδικές διατάξεις της σύμβασης του 1982 για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

3.4.1. Η περίοδος μέχρι το 1960

.....

Τη δεκαετία 1950, αποκορύφωμα της οποίας σχετικά με το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας για τη ρύθμιση, μέσω της κωδικοποιητικής διαδικασίας του συνόλου των προβλημάτων που άπτονται του δικαίου της θάλασσας αποτέλεσε η πρώτη σχετική Συνδιάσκεψη του Ο.Η.Ε. που οργανώθηκε το 1958 στη Γενεύη. Αυτή δεν κατάφερε να οδηγήσει αποτελεσματικά σε ουσιαστικές ρυθμίσεις το πρόβλημα της θαλάσσιας ρύπανσης, που ήδη είχε αρχίσει να γίνεται έντονο.⁶¹

Τόσο η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου όσο και η Πρώτη Κωδικοποιητική Συνδιάσκεψη του Ο.Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, δε φάνηκαν γενναιόδωρες στον τομέα της πρόληψης και προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύπανση, αναφορικά τουλάχιστον με την αποκλειστική αντιμετώπιση του προβλήματος στο πλαίσιο της υιοθέτησης μεμονωμένης ρύθμισης. Μοναδική έμμεση αναφορά στο πρόβλημα επιχειρήθηκε διαδοχικά με το πλαίσιο των Συμβάσεων του 1958, που αφορούν αφενός στην ανοιχτή θάλασσα αφετέρου στην αλιεία και τη διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας (Glowka, 1995).

Η πρώτη από τις παραπάνω συμβατικές ρυθμίσεις αναφέρεται, μέσω των διατάξεων, στα απαιτούμενα μέτρα για την κατοχύρωση της ασφάλειας στη θάλασσα, μονομερώς και σχετικά με τη ναυσιπλοΐα. Η δεύτερη υπογραμμίζει το έμμεσο ενδιαφέρον που πρέπει να επιδεικνύουν.

Η Δεύτερη Συνδιάσκεψη της Γενεύης, του 1960, αποδείχθηκε εκ των πραγμάτων αναποτελεσματική ως προς την υιοθέτηση συγκεκριμένων ρυθμίσεων, που η Πρώτη Συνδιάσκεψη του 1958 δεν είχε καταφέρει να προάγει. Έτσι, τα θέματα της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος δε συμπεριλαμβάνονται στην ατζέντα των θεμάτων προς συζήτηση, παρόλο που το θέμα του προσδιορισμού των ζωνών αλιείας επέτρεπε από μόνο του, στον τομέα της προώθησης και διατήρησης των παγκόσμιων αλιευτικών αποθεμάτων, την προσέγγιση ενός παρόμοιου θέματος.

---

⁶¹ Το συμβατικό πλαίσιο της Γενεύης δε συμπεριέλαβε, λοιπόν, στις ρυθμίσεις του υιοθέτησε και το γενικότερο πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος.

Εν τούτοις, την ίδια πάντα δεκαετία, ο Διεθνής Συμβουλευτικός Ναυτιλιακός Οργανισμός, που είχε ιδρυθεί το 1948, υιοθέτησε για πρώτη φορά μία διεθνή Σύμβαση για την πρόληψη των νερών από τη ρύπανση που προέρχεται από τους υδρογονάνθρακες.

3.4.2. Η δεκαετία 1970

.....

Η σημαντικότερη δεκαετία 1960, στο χρονικό πλαίσιο της οποίας οι διεργασίες που έλαβαν χώρα στη διεθνή κοινότητα, τόσο σε σχέση με τον υπερδιπλασιασμό των κρατών μελών της όσο και με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, σημάδεψε καταλυτικά την εξέλιξη της οργανωμένης διεθνούς κοινωνίας μέχρι τις μέρες μας.

Την ίδια πάντα εποχή έλαβαν χώρα και τα πρώτα σημαντικά ατυχήματα στον θαλάσσιο χώρο, τα οποία, σε συνδυασμό και με τις πρώτες έρευνες που αφορούσαν στη σημαντική αύξηση της θαλάσσιας ρύπανσης που προέρχεται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες στο ηπειρωτικό έδαφος, κατέστησαν άμεση και επιτακτική την ανάγκη κάλυψής του, μέχρι την εποχή εκείνη, σχετικού διεθνούς θεσμικού κενού.⁶²

Η υπόθεση του ατυχήματος του Torrey Canyon, το 1967, στην είσοδο της Μάγχης, αποτέλεσε ιστορική αναφορά στην παγκόσμια βιβλιογραφία, τόσο για τα καταστροφικά του αποτελέσματα όσο και για τη βαθιά συνειδητοποίηση της έλλειψης, σε διεθνές θεσμικό επίπεδο, υιοθέτησης των κατάλληλων μέτρων πρόληψης και προστασίας των θαλασσών και των ωκεανών από τη ρύπανση .

Η Τρίτη Συνδιάσκεψη, πολύ γενναιόδωρη στη θεματική κάλυψη του συνόλου, όπως αποδείχθηκε, των προβλημάτων που αφορούν στους θαλάσσιους και ωκεάνιους χώρους, είχε από την αρχή λάβει εντολή από τη Γενική Συνέλευση

---

⁶² Στον ίδιο πάντα χώρο, της πρόληψης της ρύπανσης των θαλασσών και των ωκεανών από τη ρύπανση που προέρχεται από υδρογονάνθρακες, ο I.M.C.O. παρουσίασε μία σειρά πολύ σημαντικών συμβατικών κειμένου (περίοδος 1969-1973).

να συμπεριλάβει στη θεματική της ατζέντα αναλυτικά και τα θέματα: α) αλιεία και διατήρηση των βιολογικών πόρων των διεθνών υδάτων, και β) προστασία του θαλάσσιου ανοιχτού χώρου (συμπεριλαμβανομένης ιδιαιτέρως της πρόληψης από τη ρύπανση).

Στη συνέχεια, τα εν λόγω σοβαρά ζητήματα, που αφορούν στη θαλάσσια ρύπανση, αποτέλεσαν το 1/3 της γενικής θεματικής της Τρίτης, αρχικά, Υποεπιτροπής της Seabed Committee, που ετοίμασε τις εργασίες της Τρίτης Συνδιάσκεψης του Ο.Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας και, στη συνέχεια, της Τρίτης Επιτροπής της εν λόγω Συνδιάσκεψης. Αναλυτικότερα, τα κύρια προς συζήτηση θέματα αφορούσαν σε (Τσάλτας, 1984):

- διατήρηση του θαλάσσιου χώρου,
- πηγές ρύπανσης και άλλους κινδύνους, καθώς και μέτρα καταπολέμησής της,
- μέτρα πρόληψης της οικολογικής ισορροπίας του θαλάσσιου χώρου,
- ευθύνη σε περίπτωση ατυχημάτων στον θαλάσσιο χώρο αλλά και
- στο παράκτιο κράτος, καθώς και
- διεθνή συνεργασία.

Όσον αφορά στην Πρώτη Υποεπιτροπή της Seabed Committee, ο αναλυτικός προσδιορισμός της προς συζήτηση θεματικής καθορίζεται ειδικότερα μέσα από τη Διακήρυξη του 1970 για την Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας, της οποίας η 11η Αρχή, που αφορά στις δραστηριότητες των κρατών μέσα στη Ζώνη, προτρέπει στην άμεση λήψη μέτρων σχετικά με την υιοθέτηση και εφαρμογή διεθνών κανόνων και κανονισμών αναφορικά με:

- την πρόληψη της ρύπανσης, της μόλυνσης και των άλλων κινδύνων για τον θαλάσσιο χώρο, συμπεριλαμβανομένων των στομίων των εκβολών των ποταμών, καθώς και την παρέμβαση στην οικολογική ισορροπία του θαλάσσιου χώρου, και
- την προστασία και διατήρηση των φυσικών πηγών της Ζώνης και την πρόληψη των κινδύνων στη θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα.

Το ίδιο συμβαίνει και με τη 13η Αρχή, της οποίας η παράγραφος β υπογραμμίζει το αναμφισβήτητο δικαίωμα των κρατών να λαμβάνουν ιδιαίτερα μέτρα για την πρόληψη και καταστολή της όποιας μορφής θαλάσσιας ρύπανσης που θα έβλαπτε τυχόν τις ακτές τους. Παράλληλα, η 14η Αρχή υπογραμμίζει την ευθύνη των κρατών αλλά και των διεθνών οργανισμών για την παρακολούθηση όλων των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα μέσα στη Ζώνη, ώστε να είναι σύμφωνες με το προς υιοθέτηση διεθνές καθεστώς. Σε αντίθετη περίπτωση, η όποια βλάβη στο περιβάλλον, που προέρχεται από παρόμοιες δραστηριότητες, προϋποθέτει και την υποχρέωση για αποκατάσταση.

Την ίδια πάντα εποχή, ο Ο.Η.Ε., δραστηριοποιείται έντονα στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, μέσα από την Πρώτη Συνδιάσκεψη που οργανώνει για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, στη Στοκχόλμη, το 1972. Παρόλο που τα αποτελέσματα της κορυφαίας αυτής συνάντησης δεν ήταν τα αναμενόμενα, η όλη υπόθεση φαίνεται ότι έχει ήδη μπει σε ένα δρόμο συντονισμού των όποιων διεθνών δράσεων στον τομέα αυτό. Η καταγραφή των βασικών αρχών του δίκαιου του περιβάλλοντος μέσα από τη σχετική Διακήρυξη της Στοκχόλμης, σε συνδυασμό με το Πρόγραμμα Δράσης που στηρίζεται στην εφαρμογή των αρχών αυτών, αλλά και την παράλληλη ίδρυση του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον, φάνηκε να ευαισθητοποιούν τη διεθνή κοινότητα στο χώρο της άμεσης υιοθέτησης διεθνούς στρατηγικής αντιμετώπισης του προβλήματος.⁶³

Οι διεθνείς εξελίξεις φάνηκε να ωριμάζουν ικανοποιητικά για την εποχή, έτσι ώστε ο αυξανόμενος προβληματισμός σχετικά με τη συνεχιζόμενη επιδείνωση της κατάστασης και τη σοβαρή υποβάθμιση του συνόλου των οικοσυστημάτων, που αποτελούν το υπόβαθρο της ζωής στον πλανήτη, να απολέσει το κυριότερο κίνητρο για την Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας, σχετικά με την ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος στον θαλάσσιο χώρο.

---

⁶³ Τον ίδιο χρόνο, στις 20 Οκτωβρίου του 1972 (Παρίσι), εκδηλώνεται και η πολιτική βούληση από τη Σύνοδο Κορυφής των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την προστασία του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος.

Στους κόλπους της Τρίτης Επιτροπής της Τρίτης Συνδιάσκεψης, το πρόβλημα που φάνηκε να τίθεται από την αρχή ήταν εκείνο που αναφερόταν στο συντονισμό των προτάσεων όλων των συμμετεχόντων, με στόχο την εξεύρεση ενός consensus στον τομέα αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης από πλοία, μέσα από κανόνες αποτελεσματικούς, οι οποίοι όμως δε θα έθεταν εμπόδια και στην ελευθερία της διεθνούς ναυσιπλοΐας, μέσα από έναν πολύπλοκο έλεγχο διαφόρων εθνικών αρχών.

Η ουσιαστική αντιπαράθεση σχετικά με την εξέλιξη του προβλήματος, όπως παρουσιαζόταν στην εν λόγω Επιτροπή, αναπτύχθηκε ανάμεσα στην Ομάδα των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων αφενός και τις αναπτυσσόμενες χώρες του Νότου αφετέρου, οι οποίες όμως είχαν βρει επίσης έναν ισχυρό υποστηρικτή από την πλευρά του Καναδά.

Η ίδια πάντα αυτή αντιπαράθεση έλαβε χώρα και σε σχέση με την αναγνώριση, με βάση τη θέση των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων, στον Ο.Μ.Σ.Ι., της δυνατότητας του απόλυτου ελέγχου στον θαλάσσιο χώρο αναφορικά με τη ρύπανση από τα πλοία, ως του αρμοδιότερου οργανισμού του Συστήματος των Ειδικευμένων Οργανισμών του Ο.Η.Ε. Την παραπάνω θέση αντέκρουσαν οι αναπτυσσόμενοι του Νότου και ο Καναδάς.

Η Σύμβαση του Μοντέγκο Μπαίυ υιοθέτησε ένα ενδιάμεσο με στόχο την ικανοποίηση όλων των προτάσεων, θέτοντας χωριστά το πρόβλημα της θαλάσσιας ρύπανσης των λεγόμενων διεθνών νερών της ανοιχτής ουσιαστικά θάλασσας και των περιοχών εκείνων που ανήκουν παράλληλα ή αποκλειστικά στη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους.

.....

3.5. Ειδικές διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων εθνών (1982)

Είναι γεγονός ότι μία σειρά διατάξεων της Σύμβασης, που αφορούν κυρίως στις ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας, αφορούν, παράλληλα, και σε ρυθμίσεις που άπτονται της ειδικότερης προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Παρόμοιες ειδικές διατάξεις εντοπίζονται και στην προσπάθεια ανάγνωσης της Σύμβασης μέσα από την καταγραφή και ανάλυση των νέων αρχών που διέπουν τους θαλάσσιους και ωκεάνιους βυθούς και, ειδικότερα, μέσα από το καθεστώς της λεγόμενης Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, που αφορά στη Ζώνη έξω από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας (Thorne - Miller, 1999). Το ίδιο συμβαίνει και αναφορικά με το καθεστώς της Θαλάσσιας Επιστημονικής Έρευνας που προωθείται από τη Νέα Σύμβαση, με έμφαση στον απαιτούμενο ειδικό εξοπλισμό για εξόρυξη των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων (Kraniotis & Griffis, 1996).

Η πρώτη από τις δύο αυτές σειρές των ειδικών διατάξεων αφορούν κυρίως σε δύο ειδικότερους τομείς. Ο πρώτος άπτεται του καθεστώτος διέλευσης των ξένων πλοίων από την αιγιαλίτιδα ζώνη και τα διεθνή στενά και εκτοπίζεται, ιδιαίτερα, στο καθεστώς της αβλαβούς διέλευσης, καθώς και σ' εκείνο της διέλευσης εν πορεία (transit passage). Ο δεύτερος έχει σχέση με την οικονομική φύση των δύο ζωνών, που κατοχυρώνουν υπέρ του παρακτίου κράτους ιδιαίτερα κυριαρχικά δικαιώματα αναφορικά με την εξέλιξη και εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων κυρίως φυσικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους του (Kraniotis & Griffis, 1996).

3.5.1. Ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας

Η διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων και η πρόληψη από τη ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος αποδείχθηκαν, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, δύο ξεχωριστές πολιτικές, με βάση τις οποίες τόσο η κοινότητα όσο και τα κράτη μεμονωμένα προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και τις επιπτώσεις της, είτε προερχόταν από την κίνηση κυρίως τεράστιων σε μέγεθος πλοίων για τις θάλασσες και τους ωκεανούς, είτε από τις όποιες ενέργειες που αποσκοπούσαν στην εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων κυρίως φυσικών πόρων (Πουλαντζάς, 2007).

Την παραπάνω ανάλογη θέση είχαν την ευκαιρία να υποστηρίξουν στο πεδίο τόσο της Δεύτερης Επιτροπής της Τρίτης Συνδιάσκεψης, που αφορά στο λεγόμενο κλασικό δίκαιο της θάλασσας και συγκεκριμένα στο πλαίσιο των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας, όσο και κατά τη διάρκεια της Τρίτης Επιτροπής, με ένα από τα κύρια και βασικά αντικείμενα της να αφιερώνεται αποκλειστικά στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύπανση.

Οι θέσεις των κρατών αναφορικά με την πρώτη περίπτωση είχαν ως θέμα τη διαφύλαξη των θαλάσσιων συνόρων τους και από τις δύο μορφές ρύπανσης, που μπορούσαν να αναπτυχθούν στο χώρο είτε της αιγιαλίτιδας ζώνης, είτε της υφαλοκρηπίδας ή της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, την άσκηση του δικαιώματος αβλαβούς ή εν πορεία διέλευσης όσο και κατά την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων (Kraniotis & Griffis, 1996).

3.5.2. Η θαλάσσια επιστημονική έρευνα

Η ανάπτυξη του δικαίου της θάλασσας, μέσω της κωδικοποιητικής διαδικασίας της Τρίτης Συνδιάσκεψης του Ο.Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, επιτυγχάνεται κυρίως με το Μέρος XI της Νέας Σύμβασης που αναφέρεται στην Περιοχή, δηλαδή στο βυθό των θαλασσών και των ωκεανών και στους πόρους του πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας, που είχαν ανακηρυχθεί σε Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας. Το ίδιο συμβαίνει και με τα θέματα που

πραγματεύεται το Μέρος XIII σχετικά με το Κεφάλαιο «Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα» (Τσάλτας & Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003).

Και για τις δύο αυτές θεματικές, το πρόβλημα αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης θεωρείται κορυφαίο, αφού οι όποιες ενέργειες και δραστηριότητες στο χώρο εγκυμονούν κινδύνους που αφορούν είτε στο γενικότερο θαλάσσιο οικοσύστημα είτε σε ανεπανόρθωτες περιβαλλοντικές βλάβες των ακτών των κρατών.

➤ **Οι αρχές που διέπουν την Περιοχή**

Μία από τις βασικές αρχές που διέπουν την Περιοχή είναι, σύμφωνα με το άρθρο 145 της Νέας Σύμβασης, και η προστασία του θαλάσσιου, περιβάλλοντος. Το πρόβλημα που μπορεί να παρουσιαστεί αφορά στις δραστηριότητες στην Περιοχή σχετικά με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση του χώρου, αναφορικά με τους υποθαλάσσιους φυσικούς πόρους (Kraniotis & Griffis, 1996).

Στην προκειμένη περίπτωση, η Διεθνής Αρχή, η οποία προβλέπεται από τη Νέα Σύμβαση ως ο οργανισμός εκείνος μέσω του οποίου τα συμβαλλόμενα κράτη οργανώνουν και ελέγχουν τις δραστηριότητες στην Περιοχή, και ειδικότερα προς το σκοπό διαχείρισης των πόρων της, έχει το δικαίωμα να υιοθετεί σχετικούς κανόνες, κανονισμούς και διαδικασίες.

Ειδικότερα, οι κανόνες και κανονισμοί αυτοί αφορούν και αποσκοπούν σε δύο κατηγορίες ενεργειών και εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής της Διεθνούς Αρχής (Kraniotis & Griffis, 1996). Η πρώτη αφορά στην πρόληψη, τη μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των ακτών, καθώς και στην αντιμετώπιση άλλων κινδύνων που το απειλούν. Στόχος, η αποφυγή διατάραξης της οικολογικής ισορροπίας, η οποία μπορεί να προέλθει από επιζήμιες ενέργειες και δραστηριότητες, όπως γεωτρήσεις, εκβαθύνσεις, ανασκαφές, καταστροφή αποβλήτων, κατασκευή, εκμετάλλευση ή συντήρηση εγκαταστάσεων, σωληναγωγών και άλλων μηχανημάτων.

Η δεύτερη κατηγορία αφορά στην προστασία και διατήρηση της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, ήτοι στους φυσικούς πόρους της Περιοχής, σε συνδυασμό με την πρόληψη από ζημιές που θα μπορούσαν να βλάψουν τη θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα, αλλά και με την προστασία της ανθρώπινης ζωής

➤ **Εγκαταστάσεις και εξοπλισμοί Θαλάσσιας Επιστημονικής Έρευνας**

Τα οικολογικής φύσεως προβλήματα, που μπορεί να προκληθούν από τη χρήση των εγκαταστάσεων και των εξοπλισμών σε σχέση με τη Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα, αφορούν τόσο στο διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών όσο και στο σχετικό με τις ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας.

Αναφορικά με το πρώτο, οι εγκαταστάσεις που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για αποκλειστικά και μόνο ειρηνικούς σκοπούς, σε σχέση με την έρευνα τόσο στον υποθαλάσσιο χώρο του βυθού και του υπεδάφους του όσο και εκείνου της κολόνας των υπερκείμενων υδάτων, πρέπει να πληρούν συγκεκριμένους όρους ασφάλειας, να αποσύρονται με βάση κανονισμούς και διαδικασίες που προβλέπονται από τη Διεθνή Αρχή, να μην παρεμποδίζουν τη διεθνή ναυσιπλοΐα, ούτε την εντατική αλιευτική δραστηριότητα των κρατών στην ευρύτερη περιοχή, και να περιβάλλονται από ειδικές ζώνες προστασίας και ασφάλειας (Thiel, 2001).

Σε σχέση με τις ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας, η Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα αφορά κυρίως στην υφαλοκρηπίδα και την αποκλειστική οικονομική ζώνη. Εδώ, τα ενδιαφερόμενα κράτη έχουν το δικαίωμα να ρυθμίζουν οριοθετικά, να επιτρέπουν και να διεξάγουν θαλάσσιες επιστημονικές έρευνες, αλλά και να παρέχουν τη συγκατάθεσή τους στην εκτέλεση αντίστοιχων προγραμμάτων που προτείνουν να αναλάβουν άλλα κράτη ή αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί, σεβόμενοι ασφαλώς τις ιδιαίτερες περιβαλλοντικές συνθήκες που συναντώνται στις εν λόγω θαλάσσιες ζώνες (Thiel, 2001).

Τα ίδια πάντα κράτη έχουν, όμως, και τη διακριτική ευχέρεια να αρνηθούν να παράσχουν τη συγκατάθεσή τους στην εκτέλεση παρόμοιων ερευνητικών προγραμμάτων, για λόγους που έχουν άμεση σχέση με την πρόληψη του

θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύπανση. Για παράδειγμα (Τσάλτας & Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003):

- εάν παρατηρηθεί ότι το πρόγραμμα έχει άμεσες συνέπειες στην έρευνα και εκμετάλλευση των βιολογικών ή μη βιολογικών φυσικών πόρων, και
- εάν το πρόγραμμα προβλέπει γεωτρήσεις στην υφαλοκρηπίδα, τη χρήση εκρηκτικών ή την εισαγωγή επιβλαβών ουσιών στο θαλάσσιο περιβάλλον.

3.6. Το νέο διεθνές καθεστώς προστασίας και διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος

.....

Ένα από τα δύο σημαντικότερα, σε όγκο και ανάλυση, μέρη της Νέας Σύμβασης για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας είναι εκείνο που αναφέρεται στην προστασία και διαφύλαξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η νέα διεθνής πολιτική στρατηγικής αντιμετώπισης της ρύπανσης και των εκβάσεών της στον ευρύτερο θαλάσσιο και ωκεάνιο χώρο, που υιοθετεί τη Νέα Σύμβαση, αναπτύσσεται σε 11 ειδικά Τμήματα και 45 άρθρα (Thiel, 2001). Έτσι, μέσα από την ανάγνωση του XII Μέρους της Σύμβασης, φαίνεται ξεκάθαρα ότι για πρώτη φορά επιχειρείται, από την πλευρά της διεθνούς κοινότητας, μία αναλυτική προσέγγιση των ιδιαίτερων όσο και ευαίσθητων προβλημάτων που παρουσιάζονται στον τομέα της ανάληψης μέτρων για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης.

Σε πρώτη φάση, η διεξοδική ανάλυση της πολιτικής αυτής περνά απαραίτητα μέσα από την επαναδιατύπωση των βασικών αρχών του δικαίου του περιβάλλοντος, όπως αυτές αναπτύσσονται παράλληλα με τις βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου και στο πλαίσιο της προσπάθειας ερμηνείας τους με βάση τα νέα, σύγχρονα δεδομένα, που προκύπτουν από την εξέλιξη των σύγχρονων διεθνών σχέσεων.

Οι ίδιες αυτές βασικές αρχές καταγράφονται από τη Σύμβαση, προσδιοριζόμενες στον θαλάσσιο αποκλειστικό χώρο και σε συνδυασμό την επαναδιαδήλωση, από τη διεθνή κοινότητα, μίας σειράς ιδιαίτερων κυριαρχικών κρατικών

δικαιωμάτων, που σχετίζονται, εν τούτοις, άμεσα με τα λεγόμενα δικαιώματα των λαών της Δέυτερης και Τρίτης Γενεάς, ενώ η Σύμβαση επιχειρεί επίσης, σε μία αρχική φάση, το ξεκαθάρισμα των περιβαλλοντικών εννοιών που αφορούν στις μορφές της ρύπανσης (Thiel, 2001).

Τέλος, η παράμετρος της παγκόσμιας και περιφερειακής συνεργασίας προσδιορίζεται από τη Σύμβαση ως η κυρίαρχη εκείνη διεθνής πολιτική μέσω της οποίας η επίτευξη του απώτερου στόχου, της ορθολογικής δηλαδή διαχείρισης του θαλάσσιου και ωκεάνιου χώρου, μπορεί να αποδειχθεί εφικτή, παρά την έντονη αντιπαλότητα που αντιμετωπίζει από τη μονοδιάστατη οικονομική προσέγγιση του αναπτυξιακού φαινομένου.

3.6.1. Η παγκόσμια και περιφερειακή συνεργασία

.....

Η Σύμβαση προτρέπει τα κράτη σε απευθείας, ή μέσω των αρμόδιων διεθνών οργανισμών, συνεργασία, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, με στόχο την κατάρτιση και επεξεργασία κανόνων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Η συνεργασία αυτή είναι αρκετά διευρυμένη και περιλαμβάνει, επίσης, ιδιαίτερα σε περιφερειακό επίπεδο, την επεξεργασία κοινών σχεδίων έκτακτης ανάγκης, προς αντιμετώπιση των πάσης φύσεως περιστατικών θαλάσσιας ρύπανσης.

Παρ' όλα αυτά, η Σύμβαση αναγνωρίζει ότι το φαινόμενο της θαλάσσιας ρύπανσης είναι ένα φαινόμενο παγκόσμιο, που δε γνωρίζει από σύνορα και, ως εκ τούτου, αφορά όλους, ακόμη και εκείνους που αδυνατούν να το αντιμετωπίσουν. Έτσι, η υιοθέτηση και εφαρμογή διεθνών και εθνικών κανόνων πρόληψης και ελέγχου της θαλάσσιας ρύπανσης περνά απαραίτητα μέσα από την παράλληλη υιοθέτηση μίας πολιτικής που στηρίζεται στην οργανωμένη, διεθνώς, μεταφορά επιστημονικών και τεχνικών δεδομένων, εξειδικευμένων γνώσεων και πληροφοριών (Thorne - Miller, 1999). Στην προκειμένη δε περίπτωση, τα κράτη

που ανήκουν στον αναπτυσσόμενο κυρίως Νότο είναι εκείνα που έχουν άμεση όσο και επιτακτική ανάγκη κατοχύρωσης επιστημονικών γνώσεων, σε συνδυασμό με την απαραίτητη τεχνική βοήθεια στον τομέα αντιμετώπισης των σοβαρών προβλημάτων που μπορεί να προέλθουν από τη ρύπανση στον θαλάσσιο χώρο.

3.6.2. Η μεταφορά επιστημονικών και τεχνικών δεδομένων προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος στα αναπτυσσόμενα κράτη

.....

Μία από τις σημαντικότερες διεκδικήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών του Νότου κατά τη διάρκεια των εργασιών της U.N.C.L.O.S. III υπήρξε και η κατοχύρωση του δικαιώματος τους στην άμεση απολαβή των απαραίτητων τεχνικών δεδομένων, τα οποία τόσο τα κράτη του ανεπτυγμένου Βορρά όσο και οι αρμόδιοι διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί οφείλουν να τους παρέχουν, στο πλαίσιο της προώθησης της αρχής της αλληλεγγύης, μέσα από τη διευρυμένη διάστασή της, όπως αυτή απορρέει από τον ιδιαίτερο κλάδο του διεθνούς δικαίου, το δίκαιο της ανάπτυξης, το οποίο με τη σειρά του διαμορφώνεται μέσα από τη σύγχρονη προσέγγιση των διεθνών σχέσεων, στο πλαίσιο ερμηνείας της έννοιας της αλληλεξάρτησης.

Το XIV Μέρος της Σύμβασης , μέσα από τις εργασίες της Τρίτης Επιτροπής της U.N.C.L.O.S. III, όπου τα αναπτυσσόμενα κράτη πίεσαν ασφυκτικά για την κατοχύρωσή του, αφιερώνεται στην οργάνωση της διεθνούς πολιτικής ανάπτυξης και μεταφοράς της θαλάσσιας τεχνολογίας, η οποία αφορά όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων των κρατών στον θαλάσσιο χώρο (Τσάλτας & Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003).

Εν τούτοις, τα προβλήματα που προέρχονται ειδικότερα από τη θαλάσσια ρύπανση, θεωρήθηκε από την αρχή ότι χρήζουν ιδιαίτερης όσο και άμεσης προσοχής, με αποτέλεσμα η εν λόγω πολιτική να κατοχυρωθεί, επίσης, χωριστά

και στο Μέρος της Σύμβασης που αφορά στην προστασία των θαλασσών και των ωκεανών από τη ρύπανση.

Τα άρθρα 202 και 203 αφιερώνονται αποκλειστικά στην πολιτική ενίσχυσης των προσπάθειών των αναπτυσσόμενων να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα αυτά, μέσω της στήριξής τους τόσο από τα κράτη όσο και από τους διεθνείς οργανισμούς.

Αναφορικά με την πρώτη περίπτωση, η πολιτική των κρατών αναφέρεται αρχικά στην προώθηση προγραμμάτων επιστημονικής, εκπαιδευτικής και τεχνικής βοήθειας προς τα αναπτυσσόμενα κράτη, ενώ στη συνέχεια αφορά, παράλληλα, στην παροχή κατάλληλης βοήθειας, με στόχο την ελαχιστοποίηση των συνεπειών από σοβαρά ατυχήματα στον θαλάσσιο χώρο, ως συνδυασμό με τη δυνατότητα προώθησης των περιβαλλοντικών αξιολογήσεων.

Η διακρατική αυτή συνεργασία αφορά, ειδικότερα, στην προσπάθεια βελτίωσης της ικανότητας των αναπτυσσόμενων κρατών να αντιμετωπίζουν από μόνα τους τα πολλαπλά προβλήματα που δημιουργούνται από τη ρύπανση του θαλάσσιου χώρου. Κάτι τέτοιο απαιτεί, αρχικά, την επιμόρφωση και κατάρτιση του κατάλληλου επιστημονικού και τεχνικού δυναμικού, μέσω της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων κρατών σε κατάλληλα προγράμματα διεθνών οργανισμών, σε συνδυασμό με τον εφοδιασμό τους με τον απαραίτητο τεχνικό εξοπλισμό.

Αναφορικά με το ρόλο των διεθνών οργανισμών, αυτοί επιφορτίζονται με την υλοποίηση σχετικών οικονομικών προγραμμάτων με στόχο τη χορήγηση απαραίτητων κεφαλαίων και μέσωσων τεχνικής βοήθειας.

.....

Συμπεράσματα - Επίλογος

.....

Από τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας προκύπτουν κάποια συμπεράσματα καίριας σημασίας αναφορικά με την αξία την οποία έχει το θαλάσσιο περιβάλλον και οι βαθιές υπεράκτιες θάλασσες και πως αυτό καθίσταται άξιο προστασίας.

Αποτελεί γεγονός πως το περιβάλλον των βαθιών και υπεράκτιων θαλασσών συμπεριλαμβανομένης της οικολογικής διαδικασίας που πραγματοποιείται εντός αυτού, παραμένει αντικείμενο ελάχιστης διερεύνησης και κατανόησης. Δεν υπάρχουν ολοκληρωμένοι κατάλογοι οι οποίοι να συμπεριλαμβάνουν τα είδη που ζουν στα συγκεκριμένα περιβάλλοντα, ούτε καν μια περιφερειακή κλίμακα. Ένα γεγονός που δεν διευκολύνει τις προσπάθειες για να εξασφαλιστεί η βιώσιμη διαχείριση της χρήσης ή της δημιουργίας των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών.

Τα υδροθερμικά πεδία εξαερισμού των βαθέων υδάτων προσφέρουν εξαιρετική βιοποικιλότητα. Εξαιτίας των υψηλών επιπέδων ενδημισμού και τη μοναδική φύση πολλών από τα είδη που βρέθηκαν εκεί είναι πολύ ευάλωτα. Παρ' όλο που είναι δύσκολο να εντοπιστούν, αποτελεί γεγονός πως η ανθρώπινη επίδραση σ' αυτά αυξάνεται με την πάροδο των ετών. Πολλές τοποθεσίες έχουν ήδη δεχθεί πιθανές απειλές από την διαρκή επιστημονική έρευνα.

Το κύριο πρόβλημα που εντοπίζεται σήμερα, κατά την διάρκεια του σχεδιασμού των ειδικών καθεστώτων διαχείρισης είναι η απόλυτα ελεύθερη πρόσβαση στις ανοιχτές και βαθιές θάλασσες και πιο συγκεκριμένα σε θαλάσσιους έμβιους πόρους και η κατακερματισμένη ευθύνη των μελών για τη διατήρηση και τη διαχείριση των πόρων πέραν της εθνικής δικαιοδοσίας. Ενώ η Διεθνής Αρχή Θαλάσσιου Βυθού ρυθμίζει τις συνθήκες εξόρυξης ορυκτών στην περιοχή, εξακολουθούν να υπάρχουν αντικρουόμενες συζητήσεις όσον αφορά τη έκλειψη έμβιων πόρων μεταξύ των ελευθεριών της ανοικτής θάλασσας και του καθεστώτος κοινής κληρονομιάς.

Ακόμα και όταν η έρευνα και η βιολογική συλλογή δείγματος στην περιοχή εμπίπτει στο καθεστώς της Κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας ως θέμα του εθνικού δικαίου, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας και η σύμβαση για τη βιοποικιλότητα προσφέρουν λίγες ρυθμίσεις αναφορικά με την πρόσβαση. Τα άρθρα της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα για την κατανομή των ωφελειών από τη χρήση των γενετικών πόρων δεν ισχύουν ρητά για δραστηριότητες συλλογής για την ανοικτή θάλασσα. Επιπλέον, το μέρος XI της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών ασχολείται μόνο με τους έμβιους πόρους που αφορούν στις δραστηριότητες θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και εκμετάλλευσης. Επίσης, τα σκάφη που ασκούν τις δραστηριότητες αυτές εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της σημαίας τους Μέλους. Προς το παρόν, μόνο η Διεθνής υπηρεσία για την προστασία του βυθού θα μπορούσε να θέσει ενεργές θέσεις εκτός ορίων για εξορυκτικές δραστηριότητες, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης.

Πηγές

.....

i. Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία

- Beguery M.L., (1976), “L’ exploitation des oceans”, P.U.F., Paris
- Bennouna, M., (1980), “Les droits d’ exploitation des ressources minerales des oceans”, R.G.D.I.P., no. 84
- Borgese – Mann E., (1977), “La planet mer”, Seuil, Paris
- Brown E. D., (1996), “Protection of the underwater cultural heritage”, Marine Policy, vol. 20, Elsevier Science Ltd
- Brownlie I., (1973), “Principles of public international law”, 2nd ed., Clarendon Press, Oxford
- Brownlie, I., (1972), “Basic Documents in International Law”, 2nd ed., Clarendon Press, Oxford
- Charlier R., (1969), “Harnessing the Energies of the Ocean”, Marine Technologic Society Journal, t. III, 1st part
- Chouraqui G, (1979), “La Mer Confisquae”, Seui, Paris
- Churchill R.R., Lowe A.V., (1998), “The Law of the Sea”, Manchester, Oxford
- Churchill, R. R., Lowe, A. V., (1988), “The law of the sea”, 2nd ed. revised and enlarged, Manchester University Press, Manchester
- Colliard, C. A., Dupuy, R. J., Polveche, J., Vaissiere, R., (1971), “Le Fond des Mers”, ed. Armand Colin, Paris, 1971, σελ. 9.
- Colombos J., (1924), “Territorial waters”, Grotius Transactions, vol. 9
- Colombos, J., (1962), “The international law of the sea”, 5th ed. revised, Longmans, Gr. Britain
- Dover L. V., (2000), “The Ecology of Deep-Sea Hydrothermal Vents”, Princeton University Press, New Yersey
- Dupuy, R. J., L’ Heritage Commun de l’ Humcmite, Societe Frangaise pour le Droit International, Aix-en-Provence, 1973, σελ. 1.
- Dyke J.M.V., (1995), “Modifying the 1982 Law of the sea convention: New Initiatives on Governance of High Seas Fisheries Resources: the Straddling Stocks Negotiations”, International Journal of Marine and Coastal Law.

- Gage J.D., R.M. May, (1993), “A dip into the deep seas”, Nature 365
- Gaskell T.F., Simpson S.J.R., (1980), “Nonliving Recourses”, Ocean Yearbook, No 2, Chicago Press
- Gidel G., (1930), Le Droit de la Mer, vol.1., Paris
- Glowka L., (1995), “The Deepest of Ironies: Genetic Resources, Marine Scientific Research and the International Deep Sea-bed Area”, IUCN Environmental Law Centre, Paris
- Hayashi M., (1996), “Archeological and Historical Objects under the United Nations Convention on the Law of the Sea”, Marine Policy, vol. 20, Elsevier Science Ltd.
- Jones E.B., (1972), “Law of the sea, oceanic resources”, Southern Methodist University Press, Dallas
- Koch J., (2001), “The political-legal framework required for exploration and responsible exploitation of marine biodiversity on the high seas and in the Area”, In: Ladenburger Diskurs “Marine Biodiversität/ Marine Biodiversity”.
- Kraniotis, P., Griffis R.B., (1996), “International Law: Implications for Exploitation of Deep-Sea Benthic Biodiversity”, Oceanography 100
- Levandowski G., (1978), “Civil liability for oil pollution damage on the Norwegian continental self”, Ocean development and international law Journal, 5 (4)
- Mero, J. L., (1965), “The Mineral Resources of the Sea”, Amsterdam and N.Y., Eisevier Publishing Company
- Paolillo, F., (1984), “The international arrangements for the international seabed”. Recueil des Cours de V Academic du Droit International, vol. 4
- Souliotis, Y., (1975), “Les Etats Unies et la Protection du Milieu Mann”, etude, C.N.R.S., Nice
- Thiel H., (2001), “Unique Science and Reference Areas on the High Sea”, In: Thiel, H. & A. Koslow (Eds.): Managing Risks to Biodiversity and the Environment on the High Sea, Including tools such as Marine Protected Areas – Scientific Requirements and Legal Aspects. – Bonn. -BfN-Skripten 43
- Thorne – Miller B., (1999), “The Living Ocean”, Understanding and Protecting Marine Biodiversity: 105.

- Tsaltas G., 1999, “The Mediterranean and the Law of Sea, Scientific Meetings

ii. Ελληνική Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία

- Μυλωνόπουλος Δ., (2002), «Δίκαιο της αλιείας», Αθ. Σταμούλης
- Πουланτζάς Ν. Μ., (2007), «Το δίκαιο της θάλασσας», Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα
- Ροζάκης Χ., (1976), «Το δίκαιο της θάλασσας και η διαμόρφωσή του από τις διεκδικήσεις των παράκτιων κρατών», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα
- Ρούκουνα Ε., (1982), «Διεθνές Δίκαιο Τόμος ΙΙ», Σάκκουλα, Αθήνα
- Ρούκουνας Ε., (1982), «Διεθνές Δίκαιο ΙΙ, Το κράτος και το έδαφος - Δίκαιο της θάλασσας», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα
- Σαμιώτη Γ., Τσάλτας Γ., (1990), «Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος», τόμ. Ι, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα
- Σεϊμένης, Ι., (επιμ.), Η Μεσόγειος στον 21ο Αιώνα, Προβλήματα και Προοπτικές, Ρόδος, 2002,
- Στρατή Α., (1995), «Διεθνής πρακτική και συνεκμετάλλευση υποθαλάσσιων φυσικών πόρων», Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα
- Τσάλτας Γ., (1984), «Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας - Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας», τόμ. Β', εκδ. Παπαζήση, Αθήνα
- Τσάλτας Γ.Ι & Κλάδη – Ευσταθοπούλου Μ., (2003), «Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών, Διεθνής πολιτική/ Διεθνές δίκαιο/ Διεθνής οργάνωση», Σιδέρης, Αθήνα (Α' και Β' τόμος)

Παραρτήματα

Παράρτημα 1: Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας

Υπογράφηκε στις 10 Δεκεμβρίου 1982

Έναρξη ισχύος : 16 Νοεμβρίου 1994

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας ορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κυβερνήσεων, συμπεριλαμβανομένων των κρατών της σημαίας των πλοίων, σε διάφορες ναυτικές ζώνες που υπάγονται στην εθνική δικαιοδοσία αλλά και εκτός αυτής, όπως είναι η ανοικτή θάλασσα. Επομένως, κάποιες από τις διατάξεις της Σύμβασης ρυθμίζουν τη μεταχείριση των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στη θάλασσα.

[όπως κυρώθηκε με το Ν. 2321/1995 : Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης (ΦΕΚ Α' 136)]

Επιλογή διατάξεων

Δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης Άρθρο 17.- Υπό τους όρους της παρούσας Σύμβασης, τα πλοία όλων των κρατών παρακτίων ή άνευ ακτών απολαμβάνουν του δικαιώματος της αβλαβούς διέλευσης μέσω της χωρικής θάλασσας.

Έννοια διέλευσης

Άρθρο 18.- 1. Διέλευση σημαίνει ναυσιπλοΐα μέσα από τη χωρική θάλασσα με σκοπό:

(α) τον διάπλου της θάλασσας αυτής χωρίς είσοδο στα χωρικά ύδατα ή προσορμισμό σε αγκυροβόλιο ή λιμενικές εγκαταστάσεις έξω από τα εσωτερικά ύδατα ή

(β) την πορεία προς ή την αναχώρηση από τα εσωτερικά ύδατα ή τον προσορμισμό σε αγκυροβόλιο ή λιμενική εγκατάσταση.

2. Η διέλευση θα είναι συνεχής και ταχεία. Εν τούτοις, η διέλευση περιλαμβάνει το δικαίωμα κράτησης μηχανών και αγκυροβολίας, αλλά μόνον εφόσον αυτές αποτελούν συνήθη συμβάντα της ναυσιπλοΐας ή καθίστανται αναγκαίες λόγω ανωτέρας βίας ή κινδύνου ή προς τον σκοπό παροχής βοήθειας σε πρόσωπα, πλοία ή αεροσκάφη τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο.

Έννοια της αβλαβούς διέλευσης Άρθρο 19.- 1. Η διέλευση είναι αβλαβής εφόσον δεν διαταράσσει την ειρήνη, την τάξη ή την ασφάλεια του παράκτιου κράτους. Η διέλευση θα λαμβάνει χώρα σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση και τους άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου.

2. Η διέλευση ξένου πλοίου θεωρείται ότι διαταράσσει την ειρήνη, την τάξη ή την ασφάλεια του παράκτιου κράτους, εάν, ευρισκόμενο στη χωρική θάλασσα, προβεί σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες δραστηριότητες:

(α) στη φόρτωση ή εκφόρτωση οποιουδήποτε εμπορεύματος, χρημάτων ή προσώπων κατά παράβαση των τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών ή υγειονομικών νόμων και κανονισμών του παράκτιου κράτους.

(β) σε οποιαδήποτε άλλη ενέργεια που δεν έχει άμεση σχέση με τη διέλευση.

Νόμοι και κανονισμοί του παράκτιου κράτους που αναφέρονται στην αβλαβή διέλευση Άρθρο 21.- 1. Το παράκτιο κράτος δύναται να υιοθετήσει νόμους και κανονισμούς, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης και άλλων κανόνων του διεθνούς δικαίου που αναφέρονται στην αβλαβή διέλευση από τη χωρική θάλασσα, σε σχέση με όλα ή οποιοδήποτε από τα ακόλουθα:

(γ) την πρόληψη της παραβίασης των τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών ή υγειονομικών νόμων και κανονισμών του παράκτιου κράτους.

4. Τα ξένα πλοία που ασκούν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης από τη χωρική θάλασσα συμμορφώνονται με όλους τους παραπάνω νόμους και κανονισμούς και όλες τις γενικά αποδεκτές διεθνείς ρυθμίσεις που αφορούν στην αποφυγή των συγκρούσεων στη θάλασσα.

Δικαιώματα προστασίας του παράκτιου κράτους Άρθρο 25.- 1. Το παράκτιο κράτος δύναται να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα στη χωρική θάλασσα προκειμένου να εμποδίσει διέλευση η οποία δεν είναι αβλαβής.

2. Στην περίπτωση πλοίων που εισέρχονται στα εσωτερικά ύδατα ή προσεγγίζουν σε λιμενική εγκατάσταση που κείται έξω από τα εσωτερικά ύδατα, το παράκτιο κράτος έχει επίσης το δικαίωμα να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη οποιασδήποτε παραβίασης των όρων στους οποίους υπόκειται η είσοδος αυτών των πλοίων στα εσωτερικά ύδατα ή η παραπάνω προσέγγισή του σε λιμενική εγκατάσταση.

3. Το παράκτιο κράτος δύναται, χωρίς να προβαίνει σε οποιαδήποτε διάκριση τύπου ή ουσία μεταξύ των ξένων πλοίων, να αναστέλλει προσωρινά εντός καθορισμένων περιοχών της χωρικής θάλασσας, την αβλαβή διέλευση των ξένων πλοίων, εάν η αναστολή αυτή είναι απαραίτητη για την προστασία της ασφάλειάς του, συμπεριλαμβανομένων των ασκήσεων όπλων. Η παραπάνω αναστολή θα αποκτά ισχύ μόνο μετά την προσήκουσα δημοσίευση αυτής.

Ποινική δικαιοδοσία επί ξένου πλοίου Άρθρο 27.- 1. Η ποινική δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους δεν θα πρέπει να ασκείται πάνω σε ξένο πλοίο διερχόμενο από τη χωρική θάλασσα, για τη σύλληψη οποιουδήποτε προσώπου ή τη διενέργεια οποιασδήποτε ανάκρισης σχετικής με έγκλημα που διαπράχθηκε πάνω στο πλοίο κατά τη διάρκεια της διέλευσής του με την εξαίρεση μόνο των παρακάτω περιπτώσεων:

(α) αν οι συνέπειες του εγκλήματος επεκτείνονται στο παράκτιο κράτος,

(β) αν το έγκλημα είναι τέτοιας φύσεως που να διαταράσσει την ειρήνη της χώρας ή την τάξη στη χωρική θάλασσα,

(γ) αν έχει ζητηθεί η συνδρομή των τοπικών αρχών από τον πλοίαρχο ή από διπλωματικό πράκτορα ή τον προξενικό λειτουργό του κράτους της σημαίας.

2. Οι παραπάνω διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα του παράκτιου κράτους να λαμβάνει μέτρα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία του προκειμένου να προβεί σε συλλήψεις ή ανακριτικές πράξεις επί ξένου πλοίου το οποίο διέρχεται από τη χωρική θάλασσα προερχόμενο από τα εσωτερικά ύδατα.

3. Στις περιπτώσεις που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2, το παράκτιο κράτος οφείλει, εάν το ζητήσει ο πλοίαρχος, να ειδοποιήσει τις διπλωματικές ή προξενικές αρχές του κράτους της σημαίας, πριν από τη λήψη οποιωνδήποτε μέτρων, και να διευκολύνει την επαφή μεταξύ των αρχών αυτών και του πληρώματος του πλοίου. Σε περιπτώσεις επείγουσας ανάγκης η ειδοποίηση αυτή μπορεί να γνωστοποιηθεί κατά τη διάρκεια λήψεως των μέτρων.

4. Κατά την εξέταση του εάν και κατά ποιο τρόπο θα πρέπει να γίνει μια σύλληψη, οι τοπικές αρχές λαμβάνουν δεόντως υπόψη τα συμφέροντα της ναυσιπλοΐας.

5. Με εξαίρεση τα προβλεπόμενα στο Μέρος XII ή σχετικά με παραβιάσεις των νόμων και κανονισμών που υιοθετήθηκαν σύμφωνα με το Μέρος V, το παράκτιο κράτος δεν δύναται να λάβει κανένα μέτρο επί ξένου πλοίου το οποίο διέρχεται από τη χωρική θάλασσα με σκοπό να προβεί σε σύλληψη ή ανακριτικές πράξεις για έγκλημα που διαπράχθηκε πριν από την είσοδο του σκάφους στη χωρική θάλασσα, αν το πλοίο προερχόμενο από ξένο λιμένα, απλώς διέρχεται από τη χωρική θάλασσα χωρίς να εισέλθει στα εσωτερικά ύδατα.

Συνορεύουσα ζώνη

Άρθρο 33.- 1. Σε ζώνη που συνορεύει με τη χωρική του θάλασσα, η οποία ορίζεται ως συνορεύουσα ζώνη, το παράκτιο κράτος μπορεί να ασκεί τον έλεγχο που είναι απαραίτητος για να:

(α) εμποδίζει παραβίαση των τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών ή υγειονομικών του νόμων και κανονισμών στο έδαφος του ή στη χωρική του θάλασσα,

(β) τιμωρεί παραβιάσεις των παραπάνω νόμων και κανονισμών που διαπράχθηκαν στο έδαφος του ή στη χωρική του θάλασσα.

2. Η συνορεύουσα ζώνη δεν μπορεί να εκτείνεται πέρα από τα 24 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της χωρικής θάλασσας.

Δικαίωμα πλου διέλευσης Άρθρο 38.- 1. Στα στενά που αναφέρονται στο άρθρο 37 , όλα τα πλοία και αεροσκάφη απολαύουν του δικαιώματος πλου διέλευσης, το οποίο ασκείται ακωλύτως, πλην της περίπτωσης που το στενό σχηματίζεται από ηπειρωτικό έδαφος ενός κράτους και νήσου που ανήκει σε αυτό, οπότε ο πλους διέλευσης δεν εφαρμόζεται εφόσον υπάρχει ανοικτά της νήσου δυνατότητα πλου μέσα από ανοικτή θάλασσα ή από αποκλειστική οικονομική ζώνη, παρόμοιας καταλληλότητας ως προς τα ναυτιλιακά και υδρογραφικά χαρακτηριστικά.

2. Πλους διέλευσης σημαίνει την άσκηση, σύμφωνα με το Μέρος αυτό, ελευθερίας της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης μόνο για το σκοπό του συνεχούς και ταχέως διάπλου του στενού μεταξύ ενός τμήματος ανοικτής θάλασσας ή μιας αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και ενός άλλου τμήματος ανοικτής θάλασσας ή μιας αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Εν τούτοις, η απαίτηση για συνεχή και ταχύ διάπλου δεν αποκλείει τη διέλευση μέσα από στενό με σκοπό την πρόσβαση, αναχώρηση ή επιστροφή από τις ακτές ενός κράτους παράκτιου στο στενό, με την επιφύλαξη των όρων εισόδου σ' αυτό το κράτος.

3. Οποιαδήποτε δραστηριότητα η οποία δεν αποτελεί άσκηση του δικαιώματος πλου διέλευσης μέσα από ένα στενό εξακολουθεί να υπόκειται στις άλλες εφαρμοστέες διατάξεις της παρούσας Σύμβασης.

Υποχρεώσεις πλοίων και αεροσκαφών κατά τον πλου διέλευσης Άρθρο 39. - 1.
Πλοία και αεροσκάφη, ενώ ασκούν το δικαίωμα του πλου διέλευσης οφείλουν:

(β) να απέχουν από κάθε απειλή ή χρήση βίας εναντίον της κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας των παράκτιων στα στενά κρατών ή κατά οποιονδήποτε άλλο τρόπο κατά παράβαση των αρχών του διεθνούς δικαίου που είναι ενσωματωμένες στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών,

(γ) να απέχουν απ' οποιοσδήποτε δραστηριότητες άλλες από εκείνες που επιβάλλει ένας κανονικός τρόπος συνεχούς και γρήγορης διέλευσης, εκτός αν καθίστανται απαραίτητες λόγω ανωτέρας βίας ή κινδύνου, (δ) να συμμορφώνονται με άλλες σχετικές διατάξεις του παρόντος Μέρους.

2. Πλοία σε πλου διέλευσης οφείλουν:

(α) να συμμορφώνονται με τους γενικά αποδεκτούς διεθνείς κανονισμούς, διαδικασίες και πρακτική για την ασφάλεια στη θάλασσα, συμπεριλαμβανομένων των Διεθνών Κανονισμών Αποφυγής Συγκρούσεων στη Θάλασσα.

Νόμοι και κανονισμοί παρακτίων σε στενά κρατών σχετικοί με τον πλου διέλευσης

Άρθρο 42.- 1. Τηρουμένων των διατάξεων του παρόντος τμήματος, τα παράκτια των στενών κράτη μπορούν να υιοθετούν νόμους και κανονισμούς σχετικούς με τον πλου διέλευσης, από τα στενά, αναφορικά με τα ακόλουθα:

(δ) τη φόρτωση ή εκφόρτωση οποιουδήποτε εμπορεύματος, χρημάτων ή προσώπων κατά παράβαση των τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών ή υγειονομικών νόμων και κανονισμών των παράκτιων στα στενά κρατών.

2. Αυτοί οι νόμοι και κανονισμοί δεν διακρίνουν, τύποις ή ουσία, μεταξύ ξένων πλοίων, ούτε κατά την εφαρμογή τους έχουν ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση,

παρακώλυση ή περιορισμό του δικαιώματος του πλου διέλευσης, όπως καθορίζεται στο παρόν τμήμα.

3. Παράκτια των στενών κράτη δίνουν τη δέουσα δημοσιότητα σε όλους αυτούς τους νόμους και κανονισμούς.

4. Ξένα πλοία που ασκούν το δικαίωμα πλου διέλευσης, συμμορφώνονται με αυτούς τους νόμους και κανονισμούς.

5. Σε περίπτωση παραβάσεως των νόμων και κανονισμών αυτών ή των διατάξεων του παρόντος τμήματος από πλοίο ή αεροσκάφος που απολαύει ετεροδικίας, το κράτος της σημαίας του πλοίου ή το κράτος όπου είναι καταγεγραμμένο το αεροσκάφος φέρει διεθνή ευθύνη για οποιαδήποτε απώλεια ή βλάβη που μπορεί να έχει προκληθεί στα παράκτια των στενών κράτη.

Υποχρεώσεις παράκτιων σε στενά κρατών Άρθρο 44.- Παράκτια σε στενά κράτη δεν πρέπει να παρεμποδίζουν τον πλου διέλευσης και πρέπει να δίνουν τη δέουσα δημοσιότητα σε οποιοδήποτε κίνδυνο για τη ναυσιπλοΐα ή την υπέρπτηση μέσα ή πάνω από το στενό, τον οποίο γνωρίζουν. Η άσκηση του δικαιώματος του πλου διέλευσης δεν δύναται να ανασταλεί.

Δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης Άρθρο 52.- 1. Τηρουμένου του άρθρου 53 και μη θιγομένου του άρθρου 50 , τα πλοία όλων των κρατών απολαύουν του δικαιώματος αβλαβούς διέλευσης μέσα από τα αρχιπελαγικά ύδατα, σύμφωνα με το Μέρος II, Τμήμα 3.

Υποχρεώσεις πλοίων και αεροσκαφών κατά τη διέλευσής τους, επιστημονικές έρευνες και υδρογραφικές εργασίες, υποχρεώσεις του αρχιπελαγικού κράτους και νόμοι και κανονισμοί του αρχιπελαγικού κράτους στην

αποκλειστική οικονομική ζώνη Άρθρο 54.- Τα άρθρα 39, 40 , 42 και 44 εφαρμόζονται *mutatis mutandis* και στην αρχιπελαγική διέλευση.

Ελευθερία της Ανοικτής Θάλασσας Άρθρο 87.- 1. Η ανοικτή θάλασσα είναι ελεύθερη για όλα τα κράτη, παράκτια ή άνευ ακτών. Η ελευθερία της ανοικτής θάλασσας ασκείται σύμφωνα με τους όρους που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση, καθώς επίσης και στους λοιπούς κανόνες του διεθνούς δικαίου....

2. Οι εν λόγω ελευθερίες ενασκούνται από όλα τα κράτη λαμβάνοντας προσηκόντως υπόψη τα συμφέροντα των άλλων κρατών κατά την άσκηση της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας, ως επίσης και τα δικαιώματα που παρέχονται από τη Σύμβαση σχετικά με τις δραστηριότητες εντός της περιοχής.

Καθεστώς των πλοίων

Άρθρο 92. - 1. Τα πλοία πλέον με τη σημαία ενός μόνο κράτους και εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις που προβλέπονται ρητά σε διεθνείς συνθήκες ή σε αυτή τη Σύμβαση υπόκεινται στην αποκλειστική του δικαιοδοσία στην ανοικτή θάλασσα. Το πλοίο δεν μπορεί να αλλάξει τη σημαία του κατά τη διάρκεια ταξιδιού ή όταν έχει προσεγγίσει σε λιμάνι εκτός από την περίπτωση πραγματικής μεταβίβασης της ιδιοκτησίας ή αλλαγής νηολογίου.

2. Πλοίο που πλέει με τις σημαίες δύο ή περισσοτέρων κρατών, χρησιμοποιώντας αυτές για διευκόλυνσή του, δεν μπορεί να επικαλεσθεί καμιά από αυτές τις εθνικότητες έναντι οποιουδήποτε άλλου κράτους και μπορεί να εξομοιωθεί με πλοίο χωρίς εθνικότητα.

Υποχρέωση παροχής βοήθειας Άρθρο 98.- 1. Κάθε κράτος πρέπει να απαιτεί από τον πλοίαρχο οποιουδήποτε πλοίου που φέρει τη σημαία του, εφόσον μπορεί να πράξει αυτό χωρίς να εκθέσει σε σοβαρό κίνδυνο το πλοίο, το πλήρωμα ή τους επιβάτες.

(α) να παρέχει βοήθεια σε οποιοδήποτε πρόσωπο που είναι στη θάλασσα και κινδυνεύει να πνιγεί,

(β) να πλέει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ταχύτητα για τη διάσωση ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο, εφόσον ήθελε πληροφορηθεί ότι αυτοί χρειάζονται

βοήθεια και εφόσον η παροχή τέτοιας βοήθειας μπορεί λογικά να αναμένεται από αυτόν,

(γ) σε περίπτωση σύγκρουσης, να παρέχει βοήθεια στο άλλο πλοίο, στο πλήρωμά του και στους επιβάτες του και, αν είναι δυνατό, να πληροφορεί το άλλο πλοίο για το όνομα του δικού του πλοίου, το λιμάνι νηολόγησής του καθώς και το πλησιέστερο λιμάνι στο οποίο θα προσεγγίσει αυτό.

2. Κάθε παράκτιο κράτος, πρέπει να μεριμνά για την ίδρυση, λειτουργία και συντήρηση επαρκούς και αποτελεσματικής υπηρεσίας έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα και, όπου το απαιτούν οι περιστάσεις, να συνεργάζεται με τα γειτονικά κράτη για το σκοπό αυτό στο πλαίσιο περιφερειακών διευθετήσεων.

Δικαίωμα νηοψίας

Άρθρο 110. - 1. Εκτός περιπτώσεις επέμβασης δυνάμει εξουσιών που προβλέπονται από συνθήκη, πολεμικό πλοίο που συναντά στην ανοικτή θάλασσα ξένο πλοίο, εκτός από τα πλοία που απολαύουν πλήρους ετεροδικίας σύμφωνα με τα άρθρα 95 και 96, δεν δικαιούται να σταματήσει για έλεγχο εκτός αν υπάρχει βάσιμος λόγος υποψίας ότι:

(β) το πλοίο επιδίδεται σε δουλεμπόριο,

(δ) το πλοίο δεν έχει εθνικότητα,

(ε) αν και φέρει ξένη σημαία ή αρνείται να υψώσει τη σημαία του, αυτό έχει στην πραγματικότητα την ίδια εθνικότητα με το πολεμικό.

2. Στις περιπτώσεις της πιο πάνω παραγράφου 1, το πολεμικό πλοίο μπορεί να προβεί σε εξακρίβωση του δικαιώματος του πλοίου να φέρει τη σημαία του. Για το σκοπό αυτό, μπορεί να στείλει λέμβο υπό τη διοίκηση αξιωματικού στο ύποπτο πλοίο. Αν μετά τον έλεγχο των εγγράφων η υπόνοια εξακολουθεί να υπάρχει, μπορεί να προβεί σε περαιτέρω έρευνα πάνω στο πλοίο, η οποία θα πρέπει να γίνει με κάθε δυνατή διάκριση.

3. Αν οι υπόνοιες αποδειχθούν αβάσιμες και με την προϋπόθεση ότι το πλοίο στο οποίο έχει γίνει η έρευνα δεν έχει διαπράξει οτιδήποτε που να δικαιολογεί τις υπόνοιες αυτές, θα αποζημιωθεί για κάθε απώλεια ή ζημία που υπέστη.

4. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται *mutatis mutandis* σε στρατιωτικά αεροσκάφη.

5. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται επίσης σε οποιαδήποτε άλλα δεόντως εξουσιοδοτημένα πλοία ή αεροσκάφη που έχουν εμφανή διακριτικά στοιχεία ότι ανήκουν σε κρατική υπηρεσία.

Δικαίωμα συνεχούς καταδίωξης

Άρθρο 111.- 1. Η συνεχής καταδίωξη ξένου πλοίου μπορεί αν γίνεται όταν οι αρμόδιες αρχές του παράκτιου κράτους έχουν σοβαρούς λόγους να πιστεύουν ότι το πλοίο παραβίασε τους νόμους και τους κανονισμούς του κράτους αυτού. Η συνεχής καταδίωξη μπορεί να αρχίσει όταν το ξένο πλοίο ή μια από τις λέμβους του βρίσκεται στα εσωτερικά ύδατα, αρχιπελαγικά ύδατα, στη χωρική θάλασσα ή στη συνορεύουσα ζώνη του καταδιώκοντος κράτους, και μπορεί να συνεχισθεί και έξω από τη χωρική θάλασσα ή τη συνορεύουσα ζώνη μόνο αν η καταδίωξη αυτή δεν έχει διακοπεί. Δεν είναι απαραίτητο, κατά τη διάρκεια που το ξένο πλοίο βρίσκεται μέσα στη χωρική θάλασσα ή στη συνορεύουσα ζώνη και διατάσσεται να σταματήσει, το πλοίο που δίνει τη διαταγή να βρίσκεται επίσης μέσα στη χωρική θάλασσα ή στη συνορεύουσα ζώνη. Αν το ξένο πλοίο βρίσκεται μέσα σε συνορεύουσα ζώνη, όπως αυτή καθορίζεται στο άρθρο 33, η δίωξη μπορεί να επιχειρηθεί μόνο για παραβιάσεις των δικαιωμάτων για προστασία των οποίων καθιερώθηκε η ζώνη αυτή.

2. Το δικαίωμα της συνεχούς καταδίωξης εφαρμόζεται, *mutatis mutandis*, για παραβάσεις στην αποκλειστική οικονομική ζώνη ή στην υφαλοκρηπίδα, συμπεριλαμβανομένων και των ζωνών ασφαλείας γύρω από τις εγκαταστάσεις της υφαλοκρηπίδας, των νόμων και των κανονισμών του παράκτιου κράτους που εφαρμόζονται σύμφωνα με τη Σύμβαση αυτή στην αποκλειστική οικονομική ζώνη ή στην υφαλοκρηπίδα, περιλαμβανομένων και των ζωνών ασφαλείας.

3. Το δικαίωμα της συνεχούς καταδίωξης παύει μόλις το καταδιωκόμενο πλοίο εισέλθει στα χωρικά ύδατα της χώρας του ή τρίτου κράτους.

4. Η συνεχής καταδίωξη δεν θεωρείται ότι έχει αρχίσει παρά μόνο όταν το πλοίο που καταδιώκει έχει βεβαιωθεί με τα πρακτικά μέσα που διαθέτει, ότι το πλοίο που καταδιώκεται ή μια από τις λέμβους του ή άλλα σκάφη που ενεργούν ομαδικά και χρησιμοποιούν το καταδιωκόμενο πλοίο ως βάση, βρίσκεται μέσα στα όρια της χωρικής θάλασσας ή, ανάλογα με την περίπτωση, μέσα στη συνορεύουσα ζώνη ή την αποκλειστική οικονομική ζώνη ή πάνω από την υφαλοκρηπίδα. Η καταδίωξη μπορεί να αρχίσει μόνο μετά από την εκπομπή οπτικού ή ηχητικού σήματος για την ανακοπή του πλου, το οποίο πρέπει να εκπέμπεται από απόσταση που να μπορεί να ακουσθεί ή να γίνει ορατό από το ξένο πλοίο.

5. Το δικαίωμα της καταδίωξης μπορεί να ασκηθεί μόνο από πολεμικά πλοία ή στρατιωτικά αεροσκάφη ή άλλα πλοία ή αεροσκάφη με εμφανή διακριτικά στοιχεία ότι ανήκουν σε κρατική υπηρεσία και είναι εξουσιοδοτημένα για το σκοπό αυτό.

6. Όπου η καταδίωξη γίνεται με αεροσκάφος:

(α) οι διατάξεις των παραγράφων (1) μέχρι και (4) του άρθρου αυτού εφαρμόζονται *mutatis mutandis*.

(β) το αεροσκάφος, το οποίο δίνει διαταγή ανακοπής πλου πρέπει αυτό το ίδιο να καταδιώκει ενεργά το πλοίο, μέχρις ότου πλοίο ή άλλο αεροσκάφος του παράκτιου κράτους, που έχει κληθεί από το αεροσκάφος, καταφθάσει για να αναλάβει την καταδίωξη, εκτός βέβαια αν το αεροσκάφος μπορεί μόνον του να συλλάβει το πλοίο. Δεν είναι ικανοποιητική η δικαιολογία για σύλληψη έξω από τη χωρική θάλασσα ότι το πλοίο απλώς επισημάνθηκε από το αεροσκάφος ως ένοχο ή ύποπτο παραβίασης, αν παράλληλα δεν διατάχθηκε να ανακόψει τον πλου του και δεν καταδιώχθηκε από το ίδιο το αεροσκάφος ή άλλο αεροσκάφος ή πλοία τα οποία συνεχίζουν την καταδίωξη χωρίς διακοπή.

7. Η απελευθέρωση πλοίου που συνελήφθη εντός της δικαιοδοσίας κάποιου κράτους και το οποίο συνοδεύτηκε σε κάποιο λιμάνι του κράτους αυτού για διεξαγωγή ανάκρισης από τις αρμόδιες αρχές του, δεν μπορεί να ζητηθεί με μόνη την αιτιολογία ότι το πλοίο διέσχισε υπό συνοδεία τμήμα της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης ή της ανοικτής θάλασσας διότι οι περιστάσεις το επέβαλαν.

8. Όταν το πλοίο έχει κρατηθεί ή συλληφθεί έξω από τη χωρική θάλασσα υπό συνθήκες που δεν δικαιολογούν την άσκηση του δικαιώματος της συνεχούς καταδίωξης, αυτό πρέπει να αποζημιωθεί για κάθε απώλεια ή ζημιά που μπορεί να υπέστη ως αποτέλεσμα αυτής της κρατήσεως ή σύλληψης.

Σχέση με άλλες συμβάσεις και διεθνείς συμφωνίες

Άρθρο 311.- 1. Η παρούσα σύμβαση υπερισχύει, μεταξύ των κρατών μερών, των Συμβάσεων της Γενεύης της 29ης Απριλίου 1958 για το Δίκαιο της Θάλασσας.

2. Η παρούσα σύμβαση δεν μεταβάλλει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών μερών που πηγάζουν από άλλες συμφωνίες συνάδουσες με την παρούσα σύμβαση και που δεν θίγουν την απολαύει από άλλα κράτη μέρη των δικαιωμάτων τους ή την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους δυνάμει της παρούσας σύμβασης.

3. Δύο ή περισσότερα κράτη μέρη μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες που τροποποιούν ή αναστέλλουν την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας σύμβασης, εφαρμοζόμενες αποκλειστικά στις μεταξύ τους σχέσεις υπό την προϋπόθεση ότι οι συμφωνίες αυτές δεν αφορούν σε διάταξη από την οποία η παρέκκλιση δεν είναι συμβατή με την αποτελεσματική εκτέλεση του αντικειμένου και του σκοπού της παρούσας σύμβασης και υπό την προϋπόθεση περαιτέρω ότι τέτοιες συμφωνίες δεν θίγουν την εφαρμογή των βασικών αρχών που περιέχονται σ' αυτή και ότι οι διατάξεις των συμφωνιών αυτών δεν θίγουν την απολαβή από άλλα κράτη μέρη των δικαιωμάτων τους ή την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους δυνάμει της παρούσας σύμβασης.

4. Κράτη μέρη που προτίθενται να συνάψουν συμφωνία που αναφέρεται στην παράγραφο 3 οφείλουν να γνωστοποιούν στα άλλα κράτη μέρη, μέσω του θεματοφύλακα της παρούσας σύμβασης, την πρόθεσή τους να συνάψουν τη συμφωνία, καθώς και τις τροποποιήσεις ή την αναστολή που προβλέπει αυτή η συμφωνία.

5. Το παρόν άρθρο δεν θίγει διεθνείς συμφωνίες οι οποίες ρητά επιτρέπονται ή διαφυλάσσονται από άλλα άρθρα της παρούσας Σύμβασης.

6. Τα κράτη μέρη συμφωνούν ότι καμιά τροποποίηση δεν μπορεί να γίνει στη βασική αρχή που αφορά στην κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας και που διατυπώνεται στο άρθρο 136 και ότι δεν θα καταστούν συμβαλλόμενα μέρη σ' οποιαδήποτε συμφωνία που θα παραβιάζει την αρχή αυτή.

.....

Παράρτημα 2: Σύμβαση για την Ανοιχτή Θάλασσα

Υιοθετήθηκε: 29 Απριλίου 1958 Έναρξη ισχύος: 30 Σεπτεμβρίου 1962

Η Σύμβαση ορίζει την ανοιχτή θάλασσα και κωδικοποιεί γενικά αποδεκτούς κανόνες του διεθνούς δικαίου που ρυθμίζουν ζητήματα ναυσιπλοΐας, πειρατείας, παράνομης διακίνησης, συγκρούσεων, προστασίας των υποβρύχιων καλωδίων και της αλιείας. Αντικαταστάθηκε από τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 αλλά παραμένει σε ισχύ για τα κράτη που δεν υπέγραψαν τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας. Μεταξύ άλλων περιλαμβάνει κανόνα για τη διάσωση στη θάλασσα.

Επιλογή διατάξεων

Άρθρο 12.- 1. Κάθε κράτος πρέπει να απαιτεί από τον πλοίαρχο οιοδήποτε πλοίου φέρει τη σημαία του, εφόσον μπορεί να πράξει αυτό χωρίς να εκθέσει σε σοβαρό κίνδυνο το πλοίο, το πλήρωμα ή τους επιβάτες: α) να παρέχει βοήθεια σε οποιοδήποτε πρόσωπο που είναι στη θάλασσα και κινδυνεύει να πνιγεί, β) να πλέει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ταχύτητα για τη διάσωση ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο, εφόσον πληροφορηθεί ότι αυτοί χρειάζονται βοήθεια και εφόσον η παροχή τέτοιας βοήθειας μπορεί λογικά να αναμένεται από αυτόν,

γ) σε περίπτωση σύγκρουσης, να παρέχει βοήθεια στο άλλο πλοίο, στο πλήρωμά του και στους επιβάτες του και, αν είναι δυνατό, να πληροφορεί το άλλο πλοίο για το όνομα του δικού του πλοίου, το λιμάνι νηολόγησής του καθώς και το πλησιέστερο επόμενο λιμάνι προορισμού του.

2. Κάθε παράκτιο κράτος πρέπει να προάγει την ίδρυση και τη διατήρηση κατάλληλης και αποτελεσματικής υπηρεσίας έρευνας και διάσωσης για την ασφάλεια στη θάλασσα και, όπου το απαιτούν οι περιστάσεις να συνεργάζεται με τα γειτονικά κράτη στο πλαίσιο αμοιβαίων περιφερειακών διευθετήσεων.